

Türkan

Teşekkürler Hayat

TÜRKAN BALKIR

Türkan

Teşekkürler Hayat

TÜRKAN BALKIR

Babama

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM	1
Dedelerim-Ninelerim	
II. BÖLÜM	15
Annem-Babam	
III. BÖLÜM	39
Üsküdar Amerikan Kız Lisesi	
IV. BÖLÜM	47
Özcan'ın Ailesi	
V. BÖLÜM	58
Özcan - Türkan	
VI. BÖLÜM	67
Annelik	
VII. BÖLÜM	81
Çocukların Okul Çağı	
VIII. BÖLÜM	87
Çocukların Evlilik Çağı	
IX. BÖLÜM	97
Büyükannelik	
X. BÖLÜM	102
Kanserle Sınavımız	
XI. BÖLÜM	110
Zor Yıllar	
XII. BÖLÜM	114
Tek Başıma	
İKİNCİ KİTAP	117
SOYAĞACIM	137

Editör: Bengü Balkır Mısırlıoğlu
Fotoğraflar: Aile Arşivi
Grafik Tasarım: Hakkı Mısırlıoğlu
Grafik Uygulama: Kadir Ateş
Baskı: A4 Ofset

2021 Aralık

ÖNSÖZ

Yıllar önce ailemin soy ağacıyla ilgili bilgileri toparlayıp şemalar hazırladım ve aile üyelerine dağıttım. Daha sonra çocuklarıma atalarının birer isimden ibaret olmadıklarını hatırlatmak için şemadaki isimlere can vermem gerektiğine karar verdiğimde araştırmalarımı derinleştirip önce belleğimi, sonra arşivleri taramaya başladım. Sonunda bu, benden önceki hayatlara ait okuduklarımı, duyduklarımı kendi görüp yaşadıklarıyla harmanlayıp ileriki kuşaklara aktarmayı hedeflediğim bir proje haline geldi.

Bu çalışmamda hep yanımda olan, eksiklerimi tamamlayan, benim ulaşamadığım kaynakları önüme seren “belleğimin yarısı” kardeşim Tülin’e teşekkür ederim.

Taslağı “edit” eden, özellikle Köy Enstitüleri konusunda doğru bilgiler katan ve kitabın kurgusuyla ilgili çok yerinde uyarılarda bulunan Bengü’ye teşekkür ederim.

Toplayabildiğim fotoğrafların dijital taranmasından kitaba uyarlanmasına kadar her aşamasında yanımda olan, dizimden basıma projeyi hayata geçiren Hakkı’ya teşekkür ederim.

Kaynak eksikliği yüzünden ulaşamadığım her bilgi buna benzer referans kaynaklarının ne kadar gerekli olduğunu kanıtladı. Bu kitabın da kaynak niteliği taşıması dileğiyle.

Bir bakıyorsunuz yıllar su gibi akıp geçmiş. Oysa düşündükçe o arada ne kadar çok şeyin yaşanmış olduğuna hayret ediyorsunuz.

Çocukken büyüklerinizin size çizdiği yol hayatınızın temel taşlarını oluşturuyor. Sizi asıl siz yapan o temelin gücü. Büyüdükçe kendi rotanıza dümen kırsanız da o temelin üzerine kuruyorsunuz hayatınızı. Geçmişten süzülüp gelen genlerin oluşturduğu iki taşıyıcı ana kolon üzerinde yükselen varlığımız ve onların hangi genlerini aldığımıza bağlı kişiliğiniz, o mirası nasıl değerlendirdiğinizle ilgili tutum ve davranışınıza göre şekilleniyor.

Kaympederim Süleyman Edip Bey, insan hayatta üç zar atar, doğarken, iş kurarken ve evlenirken derdi. İş kurmadım ama diğer iki zarı “düşüş” attığımı biliyorum.

Yeni Kaplıca 1890

I. BÖLÜM

Dedelerim-Ninelerim

İlk zarım beni sağlam, köklü bir aileye bırakmış. Bursa Kapalıçarşı'da kavaflik (ayakkabı imalat ve satışı) yapan dedem Ethem Efendi, karısı ölünce iki kızıyla yalnız kalıp ikinci evliliğini yine Bursa'da Hacı Paşalar (Hacı Beşe zamanla Hacı Paşa olmuş) diye bilinen bir aileden Makbule Hanımla yapmış. Mukbil haminnem (biz anneanne ve babaannemize haminne derdik) dedeme ne zaman kızsız, yaşım geçtiği için (20) beni bu iki çocuklu adama verdiler diye söylenirdi. Sait ve Rıza adını verdikleri iki oğulları olmuş.

Hatırladığım yıllarda dedem Yeni Kaplıca, Kara Mustafa, Kaynarca hamamlarından oluşan bir doğal sıcak su kompleksinin işletmeciliğini yapıyordu ve o hamamların lojmanı sayılabilecek büyük, bahçeli bir evde otururlardı. Yeni Kaplıca, halka açık paralı bir hamamdı ve haftada bir gün kadınların kullanımına açıktı. O günlerde evin içinden bir merdivenle geçilen hamama kimseler gelmeden erkenden gider, kocaman havuzu aslan ağız biçimindeki mermer oluktan güldür güldür akan sıcak suyla dolarken kurnalarında yıkanır, şimdiki kolluklar yerine iple birbirine bağlı su kabaklarını kollarımızın altına alır ve yüzerdik. Kara Mustafa hamamı iki bölümdü; birinde sıra sıra özel hamam odaları bulunur, yanındaki erkeklere ait hamam ise belli günlerde gelin hamamı, lohusa hamamı gibi özel günler için kapatılırdı. Kadınlar hamamı olan Kaynarca'nın adı, içindeki kaynar su damarından dolan ufak havuzundan gelirdi. Çocuğu olmayan kadınların ayrı bir bölümde bulunan Roma döneminden kalma kare biçimindeki bu kaynar su havuzuna oturarak çocuk sahibi olacaklarına inanılsa da, İran Şahı Rıza Pehlevi'nin karısı Süreyya'da bir işe yaramadığını biliyorum.

Babaannem Makbule Hanım ve Dedem Ethem Efendi

Beyaz top sakallı, orta boylu, tıknaz bir adam olan Ethem dedeme haminnem “Efendi”, dedem de ona “Hanım” diye hitap ederdi. Öğlen yemeğini mutlaka saat on ikide yer, boynuna bir peçete bağlar, telaşından sakallarına damlatır, yemekten sonra önüne getirilen bir leğen ve ibrikle temizlenir, uzatılan havluyla kurulanıp sofradan öyle kalkardı. Bayramlarda elini öptüğümüz zaman bize oyalı mendillere sarılı 1 liralık maden paralar verirdi.

Makbule haminnem tombul bir kadındı, bol, uzun entariler giyer, başına yemeni bağlar, fazla dolaşmaz, oturduğu yerden çalışanlara talimatlar verirdi. O dönemin evlerinin çoğunda ev işlerini evlatlıklar (besleme) yürüttü; 8-10 yaşlarında yetim kalmış ya da fakir ailelerin kızları “eti senin, kemiği benim” deyip varlıklı ailelerin yanına bırakılırdı. Evlenme yaşına geldiklerinde sağa sola haber salınır, kız görmeye gelenlerin arasından uygun gördükleri biriyle evlendirilir, koca bulunamayanlar da evin hanımıyla beraber yaşlanır giderdi. Bizim çocukluğumuzda haminnemin ikisi evli biri bekar üç evlatlığı vardı. Evli olanlar sık sık ziyaretine gelir, ne zaman çağır-sa hizmetine koşarlardı. Evde kalan Havablamız (Havva abla) haminnemin eli ayağı olmasına rağmen “kör olasıca” diye sürekli azar işitir, ne yapsa yaranamaz, beni isteyenler oldu ama vermediler diye homurdanır dururdu. Kara kuru bir kadın olan Havabla temizliğe takıntılı bir kadındı; o devrin bütün kadınları gibi beş vakit namaz kılar, her seferinde abdest alması saatler sürer, kollarını dirseklerine kadar defalarca yıkar, sonunda da eli kirlenecek diye musluğu tutmaz, kollarıyla kapatmaya çalışır, haminnemi deli ederdi. Onun dışında her zaman bir sürü yardımcı köylü kadını olurdu evde. Haminnemin reçelinden turşusuna, çorbasından dolmasına, baklavasından böreğine dört dörtlük bir Bursa/ Osmanlı mutfağı vardı. Yerde yaslağacın (hamur açma masası) başına oturur, yağı getirin, unu dökün, pirinci ayıklayın gibi talimatlar sıralayarak, ama neyin ne kadar konacağına ve tadına kendi karar vererek hazırladığı yemekleri de “ellerime sağlık, pek güzel olmuş” diye önce kendisi methederdi. Eskiden yer sofrasına diz çöküp oturulur, sofraya bezinin etekleri peçete gibi kucaklara çekilirdi. O evde sofrayı masaya taşıyan babam olmuş, ama yine de sırf kadınlar yemek yiyecekse, misafir de yoksa, yerde sofraların kurulduğunu hatırlıyorum.

Haminnem yemek yapmak kadar ikram etmeyi de çok sever, misafiri hiç eksik olmazdı. Bacakları ağrıdığı için her yıl bir kez “hacamat” olur, bir kez de “sülük tuttururdu”. Kökleri asırlar öncesine dayanan ve bugün de halen uygulanan bu iki tedavi yönteminden hacamatta ağrıyan bölgeye içine yanar pamuk atılıp ters kapanan özel cam fincanlarla vakum yapılır, sonra o şişen bölge ustura, neşter gibi kesici bir aletle üç beş yerinden çizilip kan akması sağlanır, bu şekilde kirli kanın ve toksinlerin atıldığına inanılırdı. Haminnem sülük tutturmak istediğinde de kavanozla eve getirilen sülüklerin nasıl dizlerinden aşağı yapıştıklarını, kanı emip şişince nasıl yere

Yeni Kaplıca

sıcak havlu kapattığını hatırlıyorum. Kendimizi biraz kötü hissetsek nazar değmiş deyip evdeki çalışan teyzelerden biri başına örtüsünü örter, karşımıza geçip bir dua okumaya başlar, okudukça esner, ne kadar çok esnerse o kadar nazar olduğuna inanılırdı. Nazardan kurtulma yöntemlerinden biri de “kurşun dökmek”ti. Ailenin üzerindeki kara bulutların dağıtılması için bir veya birkaç kişi oturtulur, üzerlerine çadır gibi bir çarşaf tutulur, ateşte eritilen külçe kurşun çarşafın üzerinde su dolu bir kaba “elem terefiş, kem közlere şiş” diyerek boşaltılır, kurşunun su içinde aldığı şekillere göre fal bakar gibi yorum yapılıp, nazarın defedildiğine karar verilirdi. Haminnem yıllar geçtikçe sol baldırımın arkasında oluşan ve zamanla ufak bir karpuz kadar büyüyen bir ur (sarkom) yüzünden rahat yürüyemez olmuş, bir iskemlenin oturağına tutunup, önce iskemleyi kaldırıp ileri koyarak, sonra ona dayanarak adım atar hale gelmişti.

Babam Sait Bey

Babam orta boylu, sarışın, yakışıklı, son derece kibar, sakin bir adamdı. Amcam Rıza Bey ise çok şık giyinen, esmer, uzun boylu, neşeli, biraz da uçarı bir delikanlıymış. Amcamın o dönemde İstanbul Tarabya veya Yeniköy sahilinde Boğaziçi Lisesi adında büyük taş yapı bir okulda okuduğunu anlatırlardı. Ama kaç yıl okudu, bitirdi mi hiçbir fikrim yok. Sanki zamanının kısıtlı olduğunu bilmiş gibi dolu dolu yaşayan, çevresinde çok sevilen amcam, çocukluğunda geçirdiği kalp romatizması sonucu 32 yaşında kalp krizinden öldüğünde bütün Bursa ağladı diye anlatılırdı. Cenazesini Yeni Kaplıca’dan Çelik Palas’a yokuş yukarı omuzlarda taşıyan insan selini

ben bile hatırlıyorum. Öldüğünde nişanlıymış, babamın hatıra olarak sakladığı yüzüğünü, çekmeceleri karıştırırken hep görürdük.

Dedem Ethem Efendinin ilk evliliğinden olan Behice ve Naciye halalarımızla çok yakın ilişkilerimiz vardı. Anneleri ayrı da olsa babam ablalarına hep sevgi ve saygı duyardı. Bayramlarda ziyaretlerine gider, normal günlerde de sık sık beraber olurduk.

Babam çocukluğunda okulu hiç sevmemiş, zorla gönderilmiş, hatta dedem evin kapısının arkasına bir küfe koyup, okumazsan bu küfeyi sırtına takar hamallık yaparsın diye korkutmuş. Ne yaptılarsa olmamış ve ilkokulu bile bitirtememişler. Ama sonunda, adam olmak için illa okula gitmek gerekmediğinin en güzel örneğini de göstermiş. Akli başına geldiği yaşlarda kendisini yetiştirmeye karar vermiş. Kendi çabasıyla bir Fransızca hocası bulup Fransızca öğrenmeye başlamış. Öğrendikçe okumuş, okudukça öğrenmiş. Hem okumuş, hem babasının ayakkabı dükkanında çalışmış. Kavaf Ethem Efendinin oğlu Sait on sekiz yaşına geldiğinde Fransızca bilen pırl pırl bir delikanlı olmuş. O yıllarda ayakkabılar elle dikilip satılmış. İstanbul’da Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasında üretimin 1900’lü yıllarda makinalarla yapılmaya başlandığını duyunca araştırıp, Fransa’da ayakkabı üretiminde kullanılan dikiş makinaları olduğunu öğrenmiş. Atlayıp İstanbul’a gitmiş. Marsilya’ya gidecek gemi için biletini aldıktan sonra Beyoğlu’ndan bir fötr şapka satın almış. Şapkayı başına, başından çıkardığı fesi valizine koyup gemiye binmiş. Marsilya’ya, oradan da trenle Paris’e ulaşmış. Araştırmaları sonucu bulduğu makineyi satın almış, gemiye yükleyip Türkiye’deki ilk özel sektör ayakkabı dikme makinalarından biri olarak İstanbul’a, oradan da Bursa’ya getirmiş. O kocaman makinenin benim doğup büyüdüğüm evin ardiyesinde (depo) hatıra olarak saklandığını hatırlıyorum.

Babamın yetiştiği yıllar Osmanlı İmparatorluğunun son dönemine rastlıyor. Ülkenin dört bir yanı düşman işgali altında, Bursa’da Yunan askerleri cirit atıyor. Ben çocukken birinin doğumu, ölümü, evlilik yılı hep Yunan

Amcam Rıza Bey

Bursa

zamanı, Yunan gittikten sonra (1922) gibi tarihlendirilirdi. Atatürk'ün Cumhuriyeti ilan ettiği 1923 yılında 19 yaşında olan babam, 1925'te kabul edilen şapka devrimini üç yıldan önce Fransa'ya giderken başlatmış. Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün ilk Bursa gezisinde akşam yemeğinde ona hizmet edecek eli yüzü düzgün delikanlılar aranırken babamı da seçmişler ve Atatürk'ün sofrasında ona hizmet etmiş. 23 Yaşına geldiğinde genç Türkiye Cumhuriyetinin bir vatandaşı olarak ipek böceği tohumu ile koza üretimi ve ticaretiyle başlayan kendi işini kurmuş.

Annem, haminnem Mukbil Hanımın, yani kayınvalidesinin soyundan gelir. Osmanlı İmparatorluğunun kurucusu ve ilk padişahı Osman Gazi'nin türbesinin bulunduğu Hisar semtinde Tophane mahallesi Kale sokakta kocaman bir konakta doğmuş. Haremlik ve selamlık olarak iki bölümden oluşan konak bugün hala ayakta ama ne yazık ki artık bizim değil. Osmanlı mimarisinin "çift çıkmalı" evleri arasında, Bursa'da bildiğimiz kadarıyla tek örnek olan konağın dış cephesi, tarihi eser olduğu için satıldıktan sonra da aynen korundu.

Bursa'nın köklü ailelerinden biri olan Tahir Paşa soyundan gelen anneannem Zafer Hanım, dedem Mustafa Beyle evlenip o konağa gelin gelmiş. O

evlilikten annem Feriha ve teyzem Nezihe doğmuş. Bizim çocukluğumuzda haminnem ve dedem hala o evde otururlar, Zafer haminnem dedeme "Mustabey" diye hitap ederdi. Kayan taşlarıyla döşeli dar bir sokağın köşesinde kurulu konağın bir yüzü Tophane caddesine, diğer yüzü o dar Kale sokağa bakar, sokak tarafındaki iki kanatlı cümle kapısından (ana giriş) kocaman bir avluya girilirdi. O dar sokakta hep akrabalar otururdu. Annem ve babam aynı kökten geldikleri için çoğu dul olan hanımlara biri teyze, diğeri hala derken bizim aklımız karışır, kime nasıl hitap edeceğimizi bilemezdik.

Konağın taş kaplı avlusu aşağı doğru eğimli bir bahçeye açılır, sağda ana bina, solda hizmetli odaları, kiler, mutfak ve çamaşırhane sıralanır, bahçenin sağ alt köşesinde bulunan bir kapıdan ise selamlık bölümüne geçilirdi. Ana binaya, iki yanı sedirlerle çevrili, ortasında şıkır şıkır su akan bir şadırvanı olan, avluya ve bahçeye bakan cepheleri camekanlı bir sofadan girilirdi. O katta kaç oda vardı hatırlamıyorum ama eve girince tam karşıda caddeye bakan odanın annemindedesinin odası olduğu, annemin çocukken o odada dedesine kitap okuduğu anlatılırdı.

Büyük dede Rıza Paşa otoriter bir adammış, fazla konuşmayı sevmez, sofrada otururken istediği şeyleri parmağıyla işaret eder, zavallı karısının anlayabilmek için eli ayağına dolaşır, anlamadığı zaman da Rıza Paşa kızar, yanındakilerin duyacağı tonda "firavun karı" diye söylenirmiş. Kapalı Çarşıdan top top kumaş seçer, atlı arabaya yükleyip eve getirir, hanımlar be-

Dedem Mustafa Bey

Anneannem Zafer Hanım

Tophane

Tophane

ğendiklerini ayırdıktan sonra kalanı tekrar arabaya yükleyip geri yollarmış. Bizim ulaşabildiğimiz ilk atalarımız Mustafa Hacı Beşe ve Selime Hanımın oğlu olan Rıza Efendinin ne iş yaptığını, servetinin nereden kaynaklandığını, o konağa nasıl sahip olduğunu, paşa lakabının asker kökenli olup olmadığını bilmiyorum. Büyük dede Rıza Paşanın, Mustafa (dedem), Hüseyin ve Memduh adında üç oğlu olmuş. Kimyaya meraklı Memduh Beyin eczacı olduğu, evin bir odasını laboratuvara dönüştürdüğü anlatılırdı. Hiç evlenmemiş ve genç yaşta vefat etmiş. Hüseyin Beyin iki kızı olmuş ama miras meseleleri yüzünden aileden uzaklaşmış. Benim çocukluğumda onlardan hiç söz edilmez, nerede oldukları da bilinmezdi.

O evin oda kapılarında asılı bordo kadife perdelerine ve yukarı doğru süren pencerelerin yarıya kadar dantelli perdelerine bayılırdık. Kapılardaki perdeler o dönemde ısıyı içerde tutmak için tasarlanmış olsalar da hep kapının iki yanında saçaklı kordonlarla asılı dururlardı. Konağın bulunduğu Hisar semtindeki her evin içinden, Uludağ'ın eteklerinden kaynaklanan, "Atana" ismi verilmiş buz gibi bir akarsu geçirdi. Annemin doğup büyüdüğü o büyük konağın da mutfak ve çamaşırhanesinin altından geçen akarsu-yun içine mutfakta güğümler, karpuzlar, hatta yemekler sallandırılır, çamaşırhanede ise temiz kovalar daldırılıp odun ateşinde kaynayan kazanlara doldurulurdu. On, on beş günde bir çamaşırçı kadınlar gelir, şalvarlarını giyer, kollarını sıvar, tahta çamaşır teknelerinin başında oturaklarına (alçak tabure) oturup ovalaya, çitileye çamaşırları yıkar, beyazları kazanlarda kaynatır, bahçeye gerilen iplere asarlardı. Biz bahçede oynarken arada bir kafamızı uzatır onları seyrederek, astıkları çamaşırlara dokunmamamız için sürekli uyarılırdık.

Evin Tophane caddesine bakan selamlık bölümüyle ilgili olarak çocukluğumda duyduklarım sadece o bölümde erkek misafirlerin ağırlandığı ile kısıtlı kaldı. Yıllar sonra Mustafa dedem ölünce büyük ev kiraya verildi, Zafer haminnem selamlığa yerleşti ve ölünceye kadar orada yaşadı. Haminnemden altı ay sonra kaybettiğimiz annemin cenazesi de İstanbul'dan oraya getirildi, doğduğu evden kaldırılıp toprağa verildi.

Zayıf, orta boylu, asık yüzlü bir adam olan dedem Mustafa Bey, haminnem Zafer Hanıma ailesinden kalan Gönlüferah Otelinin işletmeciliğine kadar pek çalışmamış. Gönlüferah 1890 yılında han ve termal hamam olarak açılmış. Benim ilkokula gittiğim yıllarda dedem ve haminnem otele kalırlar, biz de haftada bir gün gidip, hamamın aslan ağzı mermer oluktan akan doğal sıcak suyla dolan havuzuna girerdik. 1948 yılında önündeki arsaya yine hamamlı yeni bir otel binası yapılmış, eski bina bir süre sonra yola terkedilmiş, kalan kısmı bahçe olarak düzenlenmiş, haminnemler de yolun karşısında bir eve taşınmışlardı. Sık sık gider, hamama girer, bahçede

Anneannem Zafer Hanım ve Annem Feriha

o devrin bütün kadınları gibi saçını ensesinde toplar, sokağa çıkacağı zaman başına siyah bir örtü atıp boynundan bağlar, yaz kış çorap ve pardösüsüz sokağa çıkmazdı. Yemek yapmayı sevmez, gerektiği kadarını bilir, misafirden de pek hoşlanmazdı. Çok genç yaşlarda başladığı sigara yüzünden kalın ve kısık bir sesi vardı. Sigaraya o kadar bağımlıydı ki ölüm döşeginde bile iki parmağını dudağına götürüp sonra karnının üzerindeki hayali tablaya kül silkelemişti. Annem, teyzem, abim, ben, teyzemin oğlu Halil, Nilgün ve Babür'ün bu genler yüzünden sigara tiryakisi olduğumuzu düşünüyorum.

Annem kalabalık zengin bir evde büyümüş görgülü, medeni bir kadındı. Orta boylu, koyu renk kıvrık saçlı, iri kahverengi gözlü ve beyaz tenli tam bir Türk kadını. Ciddi bir insandı, yüzü pek gülmez, sevgisini göstermekten hoşlanmazdı. Mesela ben, kucağıma gel seni seveyim dediğini hiç hatırlamam. Anneme sokulup sarıldığım ender zamanlar bizi öğlen uykusuna yatırdığımda yanımıza uzanıp, masal anlatır gibi, iyi ve dürüst insanlar olmamız yolunda nasihatler verdiği saatlerdi. Semt okulunda ilkokulu bitirdikten sonra o yıllarda Bursa'da açılan Amerikan Kolejine gitmiş, iki yıl

oturur, otelin restoranında yemek yedik. Bursa'nın şifalı kaplıca sularının ağrılara iyi geldiği kabul edilerek beş veya on banyoluk seanslar için otele gelip kalan çok olurdu. Tedavi için gelenlerin çoğu orta yaşın üzerinde olur, tansiyon aleti ile otellerin bahçelerini dolaşan sağlık memuru uzaktan göründü mü kollar sıvanır, sıraya girilirdi. Çocukluğumla ve gençliğimle ilgili pek çok anılarım olan Gönlüferah Otel, evlendikten sonra da kocamla ve çocuklarımla gidip kaldığım Bursa'daki evim olmuştu. Bu yüzden satıldığı zaman duyduğum acıyı bugün bile hissederim.

Soylu bir aileden gelmesiyle övünen, pek kimseleri beğenmeyen Zafer haminnem

Teyzem Nezihe ve annem

Gönlüferah Oteli

sonra okul misyonerlik suçlamasıyla kapatılınca ortada kalmış, başka bir okula da ya gitmek istememiş, ya da gönderilmemiş.

Teyzem Nezihe Hanım annemden dört yaş küçük güzel bir kadındı. Erdek eşrafından Fehmi Beyle evlenip Erdek'e gelin gitmiş. Üç kız, bir erkek dört çocuk doğurmuş, ilk iki kızını bebekken kaybetmiş. Biz hayatta kalan Nurcan ve Halil'le beraber büyüdük sayılır. Eniştemiz Fehmi Beyin Erdek'te kocaman bir bahçe içinde üç katlı büyük bir evi vardı. Kışın onlar Bursa'ya gelirler, yazları da biz Erdek'e giderdik. O yıllarda Erdek'te elektrik yoktu. Akşam olunca lüks lambaları yakılır, sabahları ilk iş de o lambalar temizlenip akşama hazırlanırdı. Teyzemi kaybedinceye kadar ben çocuklarımı alıp yazları oraya gitmeye devam ettim. Ama tabii artık ev elektrikle aydınlanıyordu.

Annem ve teyzem

Annem ve teyzem

*Nezihe Teyzem ve Fehmi
Eniştenin düğünü*

*Teyzem, Eniştem,
Nurcan, Halil*

II. BÖLÜM Annem-Babam

1931 yılına gelindiğinde babam 27 yaşında, işini kurmuş, artık evlenme zamanı gelmiş bir genç adam. Annesi Mukbil Hanım kendi soyundan gelen Feriha'yı eş adayı olarak görüp oğlunun aklına sokmuş. O sıralar at binmeye merak saran babam da sık sık atına atlayıp annemin oturduğu evin önünde dolaşmaya başlamış. Dantelli perdelerin arkasından seyreden annemin de gönlünü çelmeyi başarmış olmalı ki dünür ziyareti kabul edilmiş ve annesini, babasını gönderip "Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle" annemi babasından istemiş ve 31 yılını 32'ye bağlayan gece evlenmişler. Dedemlerin Yeni Kaplıca'dan önce oturdukları Hoca Ali Zade mahallesindeki baba evine yerleşmişler, dokuz ay sonra da ilk çocukları abim Orhan dünyaya gelmiş.

Annem ve babamın düğünü

Babamın, baba mesleği olan kavaflık yerine ipekçiliği seçmesinin sebebi Bursa'nın tarihiyle yakından ilgili. Kaynaklara göre M.Ö. 1600'lerde ilk defa Çin'de keşfedilen ipek böceğinin kum tanesi kadar bir tohumken dut yapraklarını yiyerek büyüyen kurtçuklara dönüşmesi, kendi etrafında koza örmesi, kozanın içinde kelebeğe dönüştükten sonra kozayı delip çıkması şaşkınlıkla izlenmiş. Doğudan batıya doğru yayılan bu mucize 1800'lerde Bursa'ya da ulaşmış ve ipek böceği yetiştirmek için gerekli olan dutlukların bolluğu sayesinde koza üretimi hızla gelişmiş. Osmanlı padişahı II. Bayezid zamanında kurulan Koza Han doğudan ve batıdan getirilen kozaların açık arttırma ile alınıp satıldığı açık bir Pazar, bir Borsa işlevi görmeye başlamış. Bursa öylesine bir koza üretim ve ticaret merkezi olmuş ki sırf kozaların taşınması için Bursa ile Mudanya limanını bağlamak amacıyla bir demir-

Kozahan

yolu inşa edilmiş. Bizim çocukluğumuzda babamın da Koza Handa bir mağazası vardı. Koza alım satım mevsiminde o meydanın köyden kentten gelen küfeler dolusu kozayla nasıl tıklım tıklım dolduğunu hatırlıyorum. Babam Namazgah mahallesinde satın aldığı eski bir fabrikayı depoya çevirip önce ipek böceği yetiştirme ve koza üretimi işine başlamış. Ardından Çobanbey mahallesinde 1830'larda bir Ermeni vatandaşın Fransızlarla birlikte kurduğu 60 mançınıklı (tez-

Annem ve babam

Babam Sait Ete

1940 yılında kurduğu dokuma ve apre tesisleri ile Türkiye’de ipeğin kozadan kumaşa dönüşüm sürecinin her evresinde katkısı bulunan babam, Türkiye İpekçilik Cemiyetinin genel başkanlığını, Türkiye İpek Vakfının kuruculuğunu ve yönetim kurulu başkanlığını, merkezi Lyon’da bulunan Uluslararası İpekçilik Teşkilatının Türkiye temsilciğini yapmış. Dünya ipek böceği piyasasında yayılan ve Pasteur’ün bulduğu bir aşı sonunda önü alınan hastalık sırasında Japonya’dan Türkiye’ye polihibrit tohum ithalatına ön ayak olmuş, gelen tohumların üretildiği dut bahçesini Tohum ve İpekçilik Enstitüsünün kullanımına sunmuş. Bütün

bu hizmetleri karşılığında adı verilen Bursa Osmangazi Sait Ete İlköğretim Okulu halen öğrenci yetiştirmeye devam ediyor.

Babam Hoca Ali Zade mahallesindeki baba evinden Çobanbey’e taşındığı yıl sosyal statüsünde basamak atlayıp “Bursa Eşrafı” ileri gelenleri arasındaki yerini almış. 1967 yılında iş adamı Vehbi Koç’un önderliğinde kurulan Türk Eğitim Vakfının 205 kurucu üyesinden biri olan babam, Mütevelli Heyeti (Kurucular Meclisi) üyeliğini kendisinden sonra damadı Özcan’a devretmişti. Şimdi o bayrağı Bengü taşıyor, ben de Özcan’dan sonra onun adına oluşturduğumuz eğitim fonuna, vakıf formasıyla maratona katılıp bağış kampanyası açarak, kitaplarımın gelirini bağışlayarak katkıda bulunmaya çalışıyorum.

Babamın Çobanbey’de fabrikayla beraber satın aldığı evin Osmanlı mimarisi ile alakası yoktu. Set Başı meydanından çıkılan yokuş sağa dönünce iyice dikleşir, tepede iki kanatlı kapılardan büyük bir bahçeye girilirdi. Körüklü faytonları çeken atların o yokuşu tırmanırken ne kadar zorlandığını, ayakları kayıp geriye yuvarlanacağı diye korktuğumu hatırlıyorum. O dik yokuş kışın buz tutar, kızağımı kapam mahalle çocukları, soğuktan yanakları al al, tırmanıp tırmanıp aşağı kayarlardı. Bizim de çingiraklı antika bir kızağımız vardı ama yokuşa çıkmaz, bahçe içinde kayardık.

Annem ve babam

Bahçeye girince tam karşıda fabrika binaları, sağda fabrikada çalışan ustabaşlarına ait lojmanlar sıralanırdı. Geniş bir merdivenle üst bahçeye çıkıldığında sağda etrafı demir korkuluklu, içinde kırmızı balıklar yüzen kocaman süs havuzunu, arkasında çeşit çeşit meyve ağacını, karşıda dört beş basamakla çıkılan evin kapısını görürdünüz. Bahçenin sokağa bakan sol köşesindeki ferforje çardak, mevsiminde mor salkımlarla örtülür, yine birkaç basamakla çıkılan bir üçüncü bahçede dev bir çınar ağacı topraktan örülmüş fırını gölgelerdi.

Çobanbey

Eve girilen geniş sofanın sol tarafında brokar kumaş kaplı kanepeler ve koltuklarla döşeli olan odanın kapısı misafirden misafire açılır, misafir kabul günlerinde temizlenir, havalandırılır, kıssa sobası yakılırdı. Onun yanında, o devirde her evde olduğu gibi, depo olarak kullanılan bir sandık odamız vardı. Sağdaki iç içe iki odadan öndeki oturma odası, arkadaki yemek odası olarak kullanılır, oradan da mutfığa geçilirdi. Mutfak bir yandan bahçeye bir yandan da yerleri Kayan taşlarıyla döşeli olduğu için “taşlık” adı verilen, tel dolaplarla çevrili kilere açılırdı. O yıllarda aşçımız olan Pakize Nine kilerin yanındaki sıra odaların birinde kalır, oradan da bahçedeki fırın tarafına çıkılırdı.

Abimin trabzanlarından kayarak indiği geniş bir merdivenle çıkılan üst sofa, dört yatak odası ve içinde ayaklı bir küvet bulunan banyoya açılırdı. Merdivenin tam karşısındaki küçük odanın biri sofaya, diğeri ebeveyn odasına açılan iki kapısı vardı. Bebek doğduğunda ebe-

Annem ve abim

veyn odasında beşikte yatar, bir önce doğan çocuk ara kapı açık bırakılarak yandaki küçük odada yatırılırdı. Ben doğduğumda altı yaşında olan abimi o odaya geçirmişler. Tülin doğduğunda da ben bir süre o küçük odayı abimle paylaşmışım. Büyüdüğümüzde biz iki kız bir odayı paylaşırken abimin ayrı odası vardı.

Annem, abim ve ben

Bahar aylarında büyük temizlik yapılır, halılar iplere asılıp sopalarla dövüldükten sonra silinir, geniş döşeme tahtaları ayakların altına alınan fırçalarla sürtülürdü. Mentешelerinden çıkarılan ahşap kapılar taşlığa yatırılıp fırçalanır, kuruduktan sonra yerlerine takılırdı. Bütün o telaşa biz çocuklar da elimize, ayağımıza uygun ufak fırçalarla katılırdık. Annemin çalışan ablalara, teyzelere “sakız gibi olacak” diye talimatlar verdiğini hatırlıyorum.

Yorganlar şimdiki gibi iki yüzü astar değil, bir yüzü süslü kumaşla kaplı olurdu. “Nevresim”in bilinmediği o yıllarda yere temiz örtüler yayılır, üzerine yorgan çarşafı, onun üzerine süslü yüzü üstte kalan

yorgan serilir, çarşafın kenarları ağız kısmı daha geniş olacak şekilde yorganın üzerine çevrilip yorgan iğnesi ve ipliğiyle iri iri dikilerek “yorgan kaplanır”, çarşaf kirlendiğinde dikişler sökölüp çıkarılırdı . Yatağın eni uzunluğundaki yastıkların iki başı süslü kumaşla kaplanır, üzerine uçları dantelli kılıflar geçirilirdi. Zamanla çöken pamuk veya yün yatakların, yorganların, yastıkların astarları sökölüp yıkanır, içleri “hallaçlara attırılır” (dolgu malzemesinin özel sopalarla dövölüp kabartılması), temiz kılıflara doldurulup yeniden diktirilirdi. Mutfaklarda kalaylı bakır kaplar kullanılır, kalayları sıyrılanlar “kalaycılara” yollanıp “kalaylatılırdı”. Bir de “çorap örme” işi vardı. O dönemde pamuklu veya yün çoraplar giyildiği için sık sık delinir, her çamaşırdan sonra bir sepete doldurulan çoraplar tek tek içlerine tahta “yumurta” lar sokulup incelenir, delikler özenle onarılırdı.

Benim ilk attığım “düşüş” zar işte ailenin bu yükseliş devrine rastlıyor. O devrin bütün bebekleri gibi eve çağrılan bir mahalle ebesinin yardımıyla dünyaya gelmişim. Dokuz ay anne

Bebekliğim

Annem, babam, dedem Ethem, babaannem Mukbil, abim ve ben

Annem, Tülin ve ben

üstü yuvarlandığımı hayal meyal hatırlıyorum. Ama ilk gerçek anım kardeşim Tülin'in doğumudur. Tülin yılbaşına üç gün kala, yani kışın tam ortasında doğduğunda ben dört buçuk yaşındaymışım. O misafir odası diye anlattığım odada sobanın yandığını, annemin doğum sancıları çekerek dolaştığını, merak ve endişeyle onu izlediğimi hatırlıyorum. Sonunda kanepelerin birinde sızıp kalmış olmalıyım. Sabah uyanınca annemin yatak odasına götürülüp "bak sana bir kardeş geldi" diyerek sarı pirinç bir beşikte yatan kundaklı bebeği gösterdiklerini de çok net hatırlıyorum. Önce annemin, sonra üç kardeş bizim büyüdüğümüz o antika beşik uzun yıllar evin ardiyesinde saklanmış, ben de ilk çocuğumu doğurduğum zaman alıp kullanmışım.

Tülin'in doğduğu yıl abim İstanbul Galatasaray Lisesinin ilkokuluna yatılı olarak gönderilmiş, bir kız kardeşinin doğduğu müjdesini okulda hocalarından almış.

Tülin tombul, güler yüzlü bir bebektir ve eve neşe katmıştı. Ben ise biri erkek diğeri cıvıl cıvıl bir bebek olan iki kardeşimin arasında "ortanca" çocuk olmaktan hoşlanmaz, hep ezildiğimi, haksızlıklara uğradığımı düşünürdüm. Ne var ki o günlerde karşılaştığımı sandığım haksızlıklar sayesinde güçlü olmayı, kendimi savunmayı öğrendim. Tülin yedi yaşına geldiğinde tüberküloz mikrobu kapmış, "zafiyet" dedikleri hastalığa yakalanmış, bir yıl okula gidememişti. O sıralar gördüğü özel bakım ve ihtimam bile, on bir yaşında olmama rağmen beni biraz kıskandırmıştı. Ben bahçede oynarken o camdan bakar, "kardeşin üzülmesin, sen de evde oyna" dediklerinde çok kızardım.

Türkan

Abimin benden altı yaş büyük olması yüzünden çocukluğumu daha çok kız kardeşimle paylaştım. Fabrikadaki ustabaşlarının çocuklarıyla hem

*Babaannemin evlatlığı İkbal Abla,
Tülin ve ben*

evde oynar, hem bahçelerde koştururduk. Havuz başındaki dut ağacının dallarını senin evin, benim evim diye paylaşır, ağaca tırmanır, oyuncaklarımızı, bebeklerimizi taşır evcilik oynardık. İp atlar, seksek oynar, beş taş atardık. Al yanaklı, güler yüzlü irice bir göçmen kadını olan Atife Ninemiz ikindide bize yoğurtlu ekmekler hazırlar, onları kaptığımız gibi yine soluğu bahçelerde alırdık. Fabrikanın bahçesinde yalnız ayak koşturduğumuz için kömür tozundan simsiyah olur, akşamları mutfak kapısından içeri girip, leğenlere doldurulan sıcak sabunlu sularla belden aşağı yıkanmadan eve giremezdik.

Çocukluğumda karanlıktan, börtü böcekten, kedi köpekten korkar, uykum geldiğinde Tülin'i yanıma almadan kendi kendime üst kattaki odama çıkıp yatamaz, rüzgarlı gecelerde bahçedeki çınar ağacının

camlara vuran gölgesinden ödüm kopardı. Kışın ev çok soğuk olur, yatmaya çıkarken herkese içine kaynar su doldurulmuş lastik kapaklı şişeler verilir, onlarla yatakların içi ısıtılırdı. Bir kış bütün ev halkı "uyuz" olmuştu; her akşam Arap sabunuyla yıkanır, bütün vücudumuza "katranlı" bir krem sürülür, yatak çarşafı her gün değişip kaynatılırdı. Mahallede çoluk çocuk kalabalık içinde oynadığımız için sık sık da "bitlenirdik". Atife Nine bizi önüne oturtur, saçlarımızın arasındaki bitleri ayıklardı.

Sekiz yaşına geldiğim yıl sebebini hatırlayamadığım bir sebeple bir kış Mukbil haminemin o sıralar yaşadığı Çekirge'de, bugünkü Anatolia Otelin olduğu yerde bulunan Haydar Paşa Köşkünde kalmıştık. Babam köşkün hisselerinin çoğunu yıllar sonra satın almıştı.

İlginç bir evdi. Sokak kapısından girildiğinde sağ, soltu iki

Tülin ve ben

küçük oda vardı. Solda konağın eski sahibi “Hanımefendi” nin eşyalarının bulunduğu odanın kapısı hep kapalı durur, sağdaki tek sedirli, kurbağa sobalı oda (o dönemde küçük odalarda kurbağaya benzeyen sobalar vardı) oturma odası olarak kullanılırdı. Ama asıl yaşam alanına iki yanı sedirli bir sofadan girilirdi. Tam karşıda haminnemin yatak odası, yanında da oturma ve yemek odası vardı. Yandan, camlı bir kapı ve iki yanlı merdivenle inilen bahçedeki kocaman dut ağacının altına çarşaf gerip dut silkeler, bahçeden de girişi olan ama suyu akmayan hamamda evcilik oynardık. Evin solundaki mutfak eğimle alt caddeye kadar inen ikinci bir bahçeye bakardı. O bahçede haminnemin bir oturakta oturup odun ateşinde kaynayan vişne reçelini karıştırması, yine odun ateşi üzerine konan saclar da pişirilen kartalaçlar (sac ekmeği) film şeridi gibi gözümün önündedir.

Tülin ve ben

Çekirge Haydar Paşa Köşkü

Orada kaldığımız kış Çekirge İlkokulunda ikinci sınıfa başlamıştım. O kış dört yaşında olan Tülin bir gün şeker sanıp bir tüp “Optalidon” hapını yutmuş, sabah uyanamayınca hastanede apar topar midesi yıkanmıştı. Yine o evde büyüklerin yemek yedikleri masada servis yapmak için ayağa kalkan

Zafer haminnemizin iskemlesini Tülin’le beraber gizlice arkasından çekmiş, kadıncağızı yere düşürmüştük. Çekirge Camii karşısındaki okulun bahçesi Osmanlı padişahı I. Murat Hüdavendigar’ın türbesine bitişikti. Oraya “yattır” denir, yola bakan demir kafesli büyük penceresinden içerdeki sandukaları seyreder, ellerimizi açıp “Fatıha” okur, dilek dilerdik.

Dedem Mustafa, anneannem Zafer, annem, Tülin ve ben Gönüferah’ta

Ertesi kış Çobanbey’deki evimize döndüğümüzde Özel Yeni Okulda (Sonraları Özel İhsan Çızakça Okulu adını aldı) üçüncü sınıfa başlamıştım. Spor, müzik gibi modern dalları da eğitim programına katan okul bir aile işletmesiydi ve döneminde yenilikçi, ilerici bir okul olarak ün salmıştı. O yıl ben de keman dersleri almaya başlamıştım ve “Doğan Kardeş” dergisinde resmim çıkmıştı. Ama ne yazık ki koleje gittiğim zaman orada keman öğretmeni olmadığı için bırakmak zorunda kalmış, onun yerine piyano dersi almış ama ondan da hiç hoşlanmamıştım.

Yine o yıl abim Galatasaray’da okuduğu için pratik yapsın diye babam Fransız bir “matmazel” getirmişti eve. Aslında amacı yalnız abim değil hepimizin Fransızca öğrenmesiydi. Bizde kaldığı birkaç yıl içinde günlük konuşma dilini az çok sökmeme rağmen yazmayı ve okumayı öğrenmediğim için sonunda bende pek bir şey kalmamıştı. Orta yaşlarda, pasaklı, hiç evlenmemiş bir kadındı. Kat kat, uzun etekli elbiseler ve topuklu terlikler giyer, anemi deli ederdi. Hatta bir gün o terlikler yüzünden merdivenlerden yuvarlanmış, bir süre yataktan çıkamamıştı. Üst katta Tülin ve benim odamda

İlkokul öğrencisiyken

Doğan Kardeş dergisinde çıkan resmim

kalır, odadan pek çıkmaz, yemek saatlerinde merdiven başından yukarı “Mademoiselle à manger” diye bağırır, yemeğe çağırırdık. Beni çok sever, “Tutu chérie” derdi. İlkokulu bitirdiğim yıl felç olmuş, sonra da ölmüştü.

Babam, Atatürk ve İnönü'nün cumhurbaşkanlığı dönemlerinde CHP'de üye ve yönetici olarak çalışmış. 1940-1951 Yılları arasında Bursa Sanayi ve Ticaret Odası başkanlığı yaptığı sıralarda, annemle beraber balolara, yemekli toplantılara giderler, babam smokin, annem şık tuvaletler giyerdi. Sokağa annem süslü şapkalar, mevsimine göre ya tayyör ya da siyah astragan palto, eldiven yerine iki elini içine soktuğu astragan “manşon” ile çıkarken babam fötr şapkasız adım atmazdı. Annemin renk renk tuvaletlerine, kuşlu, tüylü, tüllü şapkalarına ve topuklu ayakkabılarına bayılır, o evde olmadığı zamanlarda giyer giyer aynada kendimizi seyrederdik.

Dedem Mustafa Bey ile birlikte İsmet İnönü'nün yanında Gönlüferah Otelinin yeni binasının açılışında

Annem, protokoldan hoşlanmayan, Cumhuriyetin ve babamın uygulamaya soktuğu bu hayat tarzına ayak uydurmaya çalışsa da bütün bunlardan sıkılan, yazın basma, kışın pazen entarilerle dolaşmayı seven bir kadındı. Babamsa bunlardan hoşlanır, evde yabancı misafirler ağırlamak ister ama annem eve masraf etmeye, yeni perde, koltuk almaya kalksa ne gerek var diye bin dereden su getirir, “lazıma para yetmez, oluversine para gitmez” diye

Babam ve İsmet İnönü daha ileri yıllarda

bir tekerlemeyi tekrarlar dururdu. Bir yandan medeni olmaya çalışırken, öte yandan bu kalender tutumu annemi kızdırır, bizi de hayrete düşürürdü.

Çobanbey'deki evin ve fabrikanın arkası dar bir sokağa bakardı. Oradaki sıra evlerin bize en yakın olanında bizde çalışan Atife Nine oturur, onu çağırarak istediğimizde üst katta o yöne bakan odanın penceresini açıp seslenirdik. Oğlunu evlendirmiş, biz de düğünün her aşamasına katılmıştık. O günkü geleneklere göre düğünden bir gün önce "çeyiz asma" yapılır, gelinin çeyizleri kendinden önce kocasının evine yollanır ve sergilenirdi. Düğünden önce gelinin ve ailenin kadınlarının ellerine kınalar yakılan "kına gecesi" düzenlenirdi. Davullu zurnalı "gelin alayı" ile gelinin baba evinden koca evine getirilip, teliyle duvağıyla bir sandalye üzerinde ayakta durduğu,

Annem ve babam

gelen misafirlerin onu seyrettikleri "gelin görme"si olurdu. Düğün ertesi "paça günü"nde gelin duvak takmaz, gelinliğiyle misafir karşılardı. Bütün bu törenler sırasında seyrettiğim beyaz tenli, kara kaşlı, kara gözlü Arnavut gelini pek sevmiş, düğünden sonra onlara sık sık gidip ahbablık eder olmuşum. "Kuran" okumayı bilmesi benim ilgimi çekmiş, bana da öğret diye tutturmuşum. Bizim ailede kimsenin Kuranla, namazla, oruçla falan ilgisi olmadığı için özellikle annem hiç onaylamamıştı ama ben diretince de hevesini alsın diye karşı çıkmamıştı. Beşinci sınıfta olduğum o kış ben her gün gidip o kızcağızdan Kuran dersi almış ve Kuranın tamamını orijinal dilinde, Arapça okuyup bitirmiş, yani "hatim indirmiş", annemin

bütün karşı çıkmasına rağmen de akrabaların toplandığı bir törenle "hatim duası" yaptırmıştım. Sonra hepsini unuttum tabii ama o yıl Ramazanda sık sık Çekirge'de Mukbil haminnemde kalıp, sahura kalkmış, evde çalışan kadınlarla sabah namazına camiye gitmiş, hocanın namazdan önce okuduğu "mukabele" denen duaları kendi Kuranımdan takip etmişim.

Bizim evde oruç tutulmaz, namaz kılınmazdı ama babam Cuma namazlarına ve bayram namazlarına mutlaka giderdi. Ramazan aylarında fabrikadaki ustabaşlarına iftar sofraları hazırlanır, sofaya kurulan uzun masalar iftarlıklarla donatılır, kesme hamurlu mercimek çorbası, pideli ramazan kebabı ve güllaç ikram edilirdi. Bayramlar önemliydi. Bir kaç gün öncesinden çarşıya çıkılır, çocuklara "bayramlıklar" alınırdı. Zaten o yıllarda çocuk

Tülin ve ben

alışverişleri bayramdan bayrama yapılırdı. Bayramlık ayakkabılarımı başucuma koyup yattığımı, uyuyana kadar dönüp dönüp seyrettiğimi hatırlıyorum. Bayram sabahı erkenden kalkar, elbisesinden çorabına, ayakkabısına kadar yepyeni kıyafetlerimizi giyer, babamın bayram namazından dönmesini beklerdik. Babam gelince annemin, babamın ve evde başka büyük kim

Özel Yeni Okuldan annemle dönerken

varsa ellerini öper, bayram harçlıklarımızı alır, sonra kahvaltıya otururduk. Kurban bayramı sabahlarında babam bayram namazından dönünce önce kurbanlar kesilir, sonra kahvaltıya oturulur, o gün öğle yemeğinde kurban kavurması yenir, kurbanın geri kalanı fabrika çalışanlarına ve komşulara dağıtıldı. Kahvaltudan sonra sırasıyla önce ölmüş aile büyüklerinin mezarları, sonra babaanneler, anneanneler, halalar, yakın aile büyükleri ziyaret edilir, bayramın ikinci, üçüncü günü evde oturup misafir beklenir, çikolata ve likör ikram edilirdi.

Babamın o yıllarda biri Koza Handa, diğeri ana caddede, bugünkü Kent Otelin olduğu yerdeki ahşap binanın giriş katın-

da kumaş satan iki mağazası vardı. Şoförümüz Nuri Efendinin kullandığı "Hillman" arabamızla arada bir Kapalı Çarşıya iner, öğlense İskender'de kebabımızı yer, sonra da mağazaların birinde oturup çay içerdik. Nuri Efendi Bursa'da ilk ipek fabrikalarından birini kuran Fransız Musevisi Romangal'ın şoförlüğünü yapmış, Bursa'nın ilk özel şoförü ünvanını almış, Romangal Bursa'dan ayrılınca babamın yanında çalışmaya başlamış, ölünceye kadar da bizimle kalmıştı.

O yıllarda hazır giyim henüz yaygın değildi. Mağazalardaki top top kumaşlardan istendiği kadar kestirilir, terzilerde diktirilir, elbise provalarına gidilirdi. Şık kıyafetler, tuvaletler özel terzilerde diktirilir, günlük elbiseler için ya mahalle terzilerine gidilir ya da eve gündelikçi terzi çağırılırdı. Gündelikçi terzi geldiğinde eli iğne iplik tutan herkes işin bir

Tülin ve ben

ucundan tutar, bir günde birkaç parça giysi çıkardı ortaya. Kalan kumaş parçaları atılmaz, bohçalanıp saklanır, yeri geldiğinde kesilip biçilir el bezleri, mutfak örtüleri dikilir, ufak olanlar kare kesilip eklenerek bohçalar yapılırdı. Hazır giyim İstanbul Beyoğlu'ndaki birkaç mağazada yeni yeni satılmaya başlanmıştı. İstanbul'a gittiğimizde "Japon Mağazası"na uğrar, orada satılan, çoğu Fransız ithal mallarına bayılırdık. Ufak bir alışveriş merkezi olan o mağazadan annem kendine şık şapkalar, ayakkabılar, bize de kıyafetler, oyuncaklar alırdı. Değişik zamanlarda oradan alınan bebeklerimle evcilik oynar, onlara hırkalar örer, içinde renk renk makaralarım, makasım, dikiş yüksüğüm, çorap örmek için kullanılan tahta yumurtamla tam takım dikiş kutumu açar, elbiseler dikerdim.

Prostat hastası olan Ethem dedemi o sıralar askeri doktor olarak Bursa'ya tayin edilen Dr. Gıyasettin Korkut ameliyat etmiş, iki aile arasındaki dostluk da o yıllarda kurulmuştu. İlk karısından ayrılmış olan Gıyas Abi nişanlısı Belma Ablayı Bursa'ya getirip tanıştırmış, evlendiklerinde de İstanbul'a taşınana kadar bugünkü Kent Otelin yerinde olan üç katlı evi hem konut, hem muayenehane olarak kullanmıştı. Karı koca ikisini de çok severdik. Aileden sayılırlar, dedemle haminnemin evlatları, annem ve babamın dostlarıydılar. Evlerimizde kalırlar, yemeklerimize bayılırlardı. Gıyas Abi ben Üsküdar Amerikan Lisesinde okuduğum süre velim, evlenirken benim, ilk evliliğimde de Bengü'nün nikah şahidimiz olmuştu.

Abim Galatasaray Lisesi öğrencisiyken

poposuna terliği o yerd. Büyüdükçe Türk sanat müziğine ve şiire merak sarmış, İngiltere'ye okula giderken bile yanında Münir Nurettin Selçuk'un

Dr. Gıyas Korkut, babam, annem, ben, Belma Abla, Tülin ve Hikmet Teyze

Babam, abim, annem, ben ve Tülin Çobanbey'in bahçesinde

Abim, Tülin ve ben Çobanbey'in bahçesinde

plaklarını götürmüş, kendi yazdığı ve ileri yaşlarında bir kitapta topladığı şiirlerinden bazıları edebiyat dergilerinde yayınlanmıştı.

Çocukluğumda yazlıklara gitmek yeni yeni moda olmuştu. Babamın Mudanya’da kiraladığı evde Mukbil haminnem oturur, biz de sık sık ona kalmaya giderdik. Şimdi on beş dakika süren ve sitelerle neredeyse birbirine bağlanan Bursa Mudanya arası o günlerde dar, virajlı bir yolla dağları tepeleri aşarak ulaştığımız bir mesafeydi. Şimdi her tarafı sitelerle kaplı Bademli köyünden her geçişimizde “Uyan Bademli’ye geldik” diye güncel bir tekerlemeyi tekrarlar, “Tepedevrent” denen en yüksek noktaya varınca denizi görür, poyrazın esintisi ile beraber kıvrıla kıvrıla inen yoldan Mudanya’ya ulaşırdık. Ben küçük yaşlarda araba kullanmaya merak sarmıştım. Çobanbey’den okula gidip gelirken arka sokaklarda babamın şoförüne yalvar yakar olur, direksiyona geçer, arabayı ben kullanırdım. Mudanya yolunda da kendimi tutamaz, arka koltuktan uzanıp direksiyonu çevirir, kendim arabayı kullanıyormuşum gibi keyiflenirdim. Ama arabayı o sıralar yeni ehliyet alan babam kullanıyorsa arkada uslu uslu oturmam gerekirdi. Mudanya’ya genelde akşam üzeri gittiğimiz için deniz hep dalgalı olur, sabaha kadar rüzgar dinse diye dua ederdik. Dualarımız bazen tutar, bazen de deli dalgalar birkaç gün durup dinlenmeden kaldırım taşlı yola kadar çıkar, yolun karşısındaki evin pencerelerini buzlu cama çevirirdi. Yüksek kapılardan “taşlığa” girilen evin o katta bahçesi, bahçede de mutfağı vardı. Merdivenle çıkılan orta katta tuvalet, bir üst katta da sofa ve yatak odaları sıralanır, mutfakta pişen yemekler iki kat yukarı taşınırdı. Haminnemin her zamanki gibi etrafında birkaç yardımcısı olur, biz de gidince ev tıklım tıklım dolardı. Kalabalık bir yana, bir de tahtakurularıyla boğuşurduk. Evin önündeki deniz taşlı, çakıllı olduğu için dalgasız günlerde faytonlara biner, evde hazırlanan dolmaları, börekleri, köfteleri çantalara, sepetlere doldurup kumsal koylara giderdik. Çoğu zaman da keyfimiz yarım kalır, ufukta bir çizgi belirlediğinde “poyraz geliyor” telaşıyla toparlanıp apar topar geri dönerdik.

Benim ilkokulu bitirdiğim yıl babam deniz kenarında iki katlı büyük bir ev almış, biz de yazları Mudanya’da geçirir olmuştuk. O evde de dönemin diğer evleri gibi, bir kaç basamaklı çift taraflı merdivenle çıkılıp iki kanatlı kapıdan sofaya girilir, ortada yuvarlak bir masa, üstünde bir saksı çiçek dururdu. İnce, uzun salonun önündeki ufak balkon, kendini eve siper eder gibi denizin üzerine uzanır, azgın dalgalara göğüs gererdi. Sakin günlerde balkonda dayalı duran merdiveni parmaklıklardaki kapıdan denize sallandırır, taşlara, çakıllara basmadan kendimizi suya atar, çıkınca çeker içeri alırdık. Bir seferinde merdiveni çekmeyi unutmuş, birkaç gün sonra karakoldan toplamıştık.

Mudanya Ev

Babam yemek saatlerinde ailenin hep beraber sofraya oturmasını ister, abim her seferinde geç kalır, biz o gelmeden yemeğe başlayamaz, ama o oturur oturmaz paldır küldür yiyip kalkardı çünkü hep aklının takıldığı, tamamlamak istediği bir işi olurdu. Bir seferinde sandalın arkasına takılı motor bozulmuş, sökülüp sofada bir destek üzerine yerleştirilmişti. Onu tamir etmeyi kafasına koyan abim gece gündüz uğraşmış, sabaha karşı çalışan motorun gümbürtüsüyle bütün ev halkı yatağından fırlamıştı. Tel dolaplarla çevrili mutfağın yanındaki taşlık avlu, bir kapıyla sokağa açılır, mutfak alışverişi oradan eve sokulurdu. Evin geniş merdivenleri üst kattaki sofaya ve sofaya açılan dört büyük yatak odasına çıkardı. Yıllar sonra o koca sofada çocuklara salıncak bile kurduk. Sofadaki karşılıklı iki “yükçük”te yastık, yorgan, çarşafklar durur, gerektiğinde oradan alınır. İslanınca kurşun gibi ağırlaşan yün örgü mayolarımız artık yerini babamın bize Fransa’dan getirdiği “balenli lasteks” mayolara bırakmıştı. Babamın her seyahate gidişinde eline bir liste tutuşturur, mayodan korseye, “jupon”dan “tweenset”e, “tergal” pileli eteğe kadar bir sürü şey ısmarlardık. O kadar zevkli, güzel ve doğru beden giysiler getirirdi ki acaba bunları oralarda “birileri”ne mi aldırıyor diye kuşkulandığımız bile olurdu.

O eve taşındığımızda babaannemin evlatlığı Havva ablanın dışında yine kalabalık bir yardımcı ordusu ev işlerini yürütürdü. Babaannem öldükten sonra Halil Efendi ve karısı Müşerref abla bizde çalışmaya başlamıştı. Mü-

şerref abla yemek ve ev işlerine bakarken Halil Efendi hem alışverişlerimizi yapar, hem de kıçtan takma motorlu sandalımızla bizi gezdirirdi. Sakin günlerde kayığa doluşup kumsal koylara gider, akşamları evin açıklarında “misinalarla” istavrit avlamaya çıkardık. Evin yanındaki boş arsanın önüne demir atan başka sandallar gibi bizimki de ufukta poyraz çizgisi belirir belirmez telaşla karaya çekilir, dalgalar çekip sürüklemesin diye bir yerlere sıkıca bağlanırdı. Denizin sakin olduğu günlerde arabacılar atlarını o boş arsadan denize sokup yıkar, biz onlar gittikten sonra denize girerdik. O dönemin bütün yalılarında olduğu gibi bizim de kanalizasyonumuz doğrudan denize bağlı olduğu için, yüzen var mı diye kontrol etmeden tuvaletlerin sifonlarını çekmemeyi öğrenmiştik.

Mudanya'da

Bursa'dan İstanbul'a gideceğimiz zaman, Yalova yolu daha uzun ve çok virajlı olduğundan, Mudanya'dan vapura binmeyi tercih eder, çoğu zaman bu yolu kullanırdık. İstanbul'a gitmenin en hoşuma giden tarafı dönüşümlü olarak sefer yapan Gemlik ve Ayvalık vapurlarının beyaz eldivenli garsonların servis yaptığı restoranlarında yemek yemektir. İstanbul'da mevsimine göre ya Tokatlıyan (şimdiki Tarabya) Otelinde, ya da Büyük Ada Splendid Palace'da kalırdık. Tarabya koyunun burnundaki otelden denize girmek için otelin karşısına, koyun öbür ucuna, bugün Big Chef's in olduğu yerdeki plaja giderdik. Orada kaldığımız günlerde babamın hem

iş yaptığı hem dost olduğu, çocukları olmadığı için bizi çok seven Mösyö Victor ve karısının Yeniköy sırtlarındaki evlerine ziyarete giderdik. Daha sonraki yıllarda Paris'e göç etmişler, ben evlenirken düğünüm gelmişler, tacımı ve duvağımı da hediye olarak Paris'ten alıp getirmişlerdi. Büyük Ada'daki otelin plajına gitmek içinse yolun karşısına geçer, kayaların arasından merdivenle sahile inerdik. Büyük Ada benim için daha eğlenceliydi çünkü orada bisiklete binmeyi öğrenmiş, ufak iki tekerlekli kiralık bisikletle otelin önündeki yolda faytonların arasında tecrübe kazanmış, küçük destek tekerlerini çıkarıp atmanın keyfini orada yaşamıştım.

Çocukluk yıllarımda Uludağ'da ne teleferik, ne teleski vardı. Kışın yalnız kayakçılar çıkar, o günün olanaklarına göre, kayış bağlamalı tahta kayak-

Annem ve babam

Uludağ'da

Doğup büyüdüğüm Çobanbey'deki evimiz hem çok büyük, hem de şehir merkezine uzak olduğu için annem sıkılmaya başlamış, taşınmaya başlamış, taşınmaya başlamış, taşınmaya başlamış. İlkokulu bitirdiğim yıl, onun ısrarları sonucu babamın Çekirge'de satın aldığı üç katlı bir eve taşındık. Artık kışları Çekirge, yazları Mudanya'da geçirir olmuştuk.

larla saatlerce tırmanıp, beş dakikada kayarak inerlerdi. Bir Kayak Evi, bir de Büyük Otel açılmıştı. Daha çok yazları kamp yapmaya çıkılırdı Uludağ'a. Biz de bir haftalığına çıkıp çadır kurar, yürüyüşler yapar, geceleri ateş yakardık. Ateşi söndürdükten sonra battaniyelerin altında bile soğuktan tir tir titrediğimizi hatırlıyorum.

III. BÖLÜM Üsküdar Amerikan Kız Lisesi

12 yaşına geldiğim yıl ilkokulu bitirmiş, İstanbul Üsküdar Amerikan Kız Lisesine "daimi leyli" olarak kaydedilmiştim. Daimi leyli, hafta sonları da okulda kalan yatılı öğrencilere verilen isimdi. O yıllarda okullara sınavla girilmez, hangisine karar verilirse gidip kayıt yaptırılırdı. Sınavlar dört yıl sonra, Tülin okula başlayacağı zaman uygulamaya konmuştu. Robert Kolejin kardeş bir erkek okulu olduğunu, sık sık kız ve erkek öğrencilerin

Kolejde

Kademeli olarak ana kapıdan alt sokaktaki ikinci giriş kapısına kadar uzanan okulun bahçesinde her birinin bir ismi olan kimi eski, kimi yeni beş altı bina, aralarında voleybol sahası, tenis kortu, oyun alanları vardı. Okula yeni başlayanların sınıfları da yatakhaneleri de müdür ofislerinin bulunduğu ana binadaydı. Üst sınıflara geçtikçe müdür kontrolünden biraz uzaklaşıp başka binalara, daha tenha yatakhanelere geçilirdi. Biz ikinci yılımda Çam Konak denen binaya taşınmıştık. Balkonlu odamızda altı kişiydik, diğerleri de beşer altışar başka odaları paylaşırdı.

Hafta sonları hava güzelse balkona çarşaf yayar, üstümüze battaniye çeker, güneşin altında kitap okurduk.

bir araya geldiklerini öğrenen babam, benim hem İngilizce eğitim veren, hem daha "mazbut" bir okul olduğunu düşündüğü Üsküdar Amerikan Kız Lisesine gitmemi uygun görmüştü. Evden ilk defa ayrılıyordum. Valizim hazırlandı, annem, babamla beraber İstanbul Üsküdar Bağlarbaşı'ndaki okula gittik. Yatakhaneleri gösterdiler, annemle beraber çıktık, yatağın burası, bu da dolabın dediler. Eşyalarımı yerleştirdik, aşağı indik, annemle babamı geçirdim ve o an hissettim yapayalnız kaldığımı. O ilk geceyi yan yana yataklarda on beş, yirmi kişiyle paylaşmak biraz zordu ama ertesi sabah, bugünlere kadar uzanan sağlam dostlukların tohumları atılmıştı bile.

Kolejde

(Arkada) Ayla, Özen, ben, (Önde) Seçkin, Ayzin, Susen, Vera

Bahçedeki binalardan Amerikalı hocaların kilisesi olan “Chapel” toplantı ve tiyatro salonu olarak kullanılır, içindeki kocaman orgun sesi soluğu çıkmazdı. Sonraki yıllarda bahçeye yeni bir bina eklenmiş, müdür odası, ofisler ve “auditorium” oraya taşınmıştı. Uzun yemekhanemizde “U” biçiminde dizilmiş masalardan ortadakinde okul müdürü Miss Martin oturur, iki yana uzanan sekizer kişilik masaların her birinde bir hoca ortaya gelen yemekleri tabaklarımıza dağıtırdı. Yemeğe başlamadan önce Miss Martin

Ayla, Susen, Ayzin, ben ve Tülay

ayağa kalkar, önündeki zile basar, “there are letters for” diye o gün mektup gelen kızların isimlerini sayardı. Yemekten sonra şanslı kızlar kapıda bekleyen Miss Martin’den mektuplarını alırken diğerleri kös kös yürüyüp giderdi. Sağda solda oturup biraz sohbet edildikten sonra zil çalar, “Study Hall” e gidilir, iki saat ödev yapılır, sonra yatakhanelere çıkılırdı. Hafta sonları “study” olmaz, isteyen üst kattaki kapalı basket salonunda müzik dinler, dans ederdi. Yatakhanelerde ışıklar belli saatte kapatılır, sohbetler uykumuz gelene kadar sürerdi. Okulda cuma akşamları ders sona ererdi. Cumartesi hamam günümüzdü. Yatakhanelerimizden bornozlarımızı giyip, ana binanın altındaki dört beş kurnalı hamama gider, yıkanıp yine bornozlarımızı giyer ve yatakhanelerimize dönerdik.

Hafta sonları Amerikalı hocalarımızla beraber yürüyüşlere çıkar, dar sokak aralarından yokuş aşağı yürüyerek Beylerbeyi sahiline iner, tramvayla geri gelirdik. En çok voleybol ve tek saha basketbol oynardık. Orta çizginin bir yanındaki üç forvetimizi karşı takımın gardları marke ederken sahanın diğer yanında bizim gardlar onların forvetlerine basket attırmamaya çalışırdı. Bizim gibi oynayan tek okul olan Robert Kolej kız takımıyla maçlar yapardık.

May Day

Mayıs ayında “May Day” kutlamaları yapılır, veliler davet edilir, spor gösterilerinin yanı sıra “May Girl” seçilirdi. Önceden her sınıf kendi arasından birini seçer, o gün adayların arasından birinci ilan edilenin başına taç takılırdı. Birinci hep son sınıfların (11. sınıf) adaylarından biri olurdu. Yedinci sınıfta olduğum yıl bizim şube beni, öbür şube Ayzin’i aday göstermiş, biz de diğer adaylar gibi tüllü, dantelli elbiselerimizle formalite gereği yarışmaya katılmıştık. Sonuçlar açıklanıp okul tarihinde ilk kez son sınıfın adaylarından biri yerine arkadaşımız Ayzin’in adını duyunca çılgına dönmüştük.

Ders programımızda “Home Economics” diye bir dersimiz vardı. Yemek, pasta, tart yapmayı uygulamalı olarak öğrendiğimiz derse hepimiz koşa koşa giderdik. Sekizinci sınıfta dörder beşer kişilik gruplar bir hafta “Practice House” adında, okulun bahçesindeki küçük bir evde kalır, yemek yapar, kendi yaptığı yemekleri yerdi. O dört gözle beklediğimiz bir haftayı ben ve benim yüzümden dört arkadaşım yaşayamamıştık. Baharda hafta sonları Halil Efendi adındaki okul kapıcısını yalvar yakar ikna eder, koşa koşa okula yakın manavdan yeşil erik alıp dönerdik. Sekizinci sınıfta olduğum yıl doğum günümde bira aldırılmı diye tutturdum, Halil Efendiyi yine yalvar yakar ikna ettik, gitti bize bir kaç şişe bira alıp geldi. Ve biz gözlerden irak keyif yapıyoruz sanırken suçüstü yakalandık. Anneler babalar okula çağrıldı, disiplin kurulu toplandı, ben ve bir arkadaşım üçer gün okuldan uzaklaştırma, diğerlerine “tekdir” cezası, ve, en acısı “Practice House” yasağı geldi.

Sekizinci sınıfta olduğum 1954 Şubatında Tuna nehrinden kopan buz kütleleri İstanbul Boğazını kaplamış, boğazın iki yakası arasını yürüyerek geçenler bile olmuş, okullar on beş gün tatil edilmişti. Sömestr tatillerini Bursa’da geçirdiğim için o yıl ek olarak kış tatili için de eve gitmişim. Okulu o kadar severdim ki bu olağan dışı tatile pek de sevinmemiş, her tatil bitimi olduğu gibi arkadaşlarıma kavuşacağım diye uça uça dönmüştüm. Ne yazık ki o çok sevdiğim yatılı hayatım Tülin’in okula başlamasıyla son buldu. İkimiz birden İstanbul’da okuduğumuz, abim de zaten İngiltere’de olduğu için babam Bağlarbaşı’nda okula yakın bir ev tutup annemi getirmiş, ben de lise yıllarımda o evden okula gidip gelmişim.

Hafta sonları babam gelir, tatillerde biz Bursa’ya giderdik. Ev okula yakın olduğu için ders saatlerinden sonra yatılı arkadaşlarım ya izin alır ya da kapıcıyı tavlar çay içmeye bize gelirlerdi.

Tülin’le aynı yaşta olan teyzemin kızı Nurcan da bize yakın başka bir okulda okur, hafta sonları bize çıkardı. Cumartesiler sinema günümüzdü. Yalnız gitmemize izin verilmediği için annem bizi götürmek zorundaydı. Zorundaydı çünkü kendisi hiç hoşlanmaz, söylene söylene gider, bazen de sıkıntıdan sinemada uyurdu. Evin önünden tramvaya biner, Üsküdar’dan vapurla Ka-

Tülin ve ben

Babam, Tülin ve ben

Abim ve Gönül

raköy'e geçer, oradan tünelle Beyoğlu'na çıkar, Yeni Melek veya Atlas sinemalarına gider, Saray Muhallebicisinde tavukgöğsü yerdik. Ama cumartesi günlerinin en çok sevdiğimiz bölümü dönüşte Karaköy Baylan pastanesine girip "kup griye" yemektir.

1950'de Kore Savaşı patlak vermiş, Türkiye NATO üyesi olabilmek için 1952'de Kore'ye asker göndermişti. Abim kimseye sormadan İngiltere'deki okulunu bırakarak apar topar Türkiye'ye dönüp orduya gönüllü yazılınca, babamın aklı başından gitmişti. Nasıl engellerim diye çırpınıp dururken İzmir'de yaşayan dostu Azmi Bey imdadına yetişmiş, abimin başvurusunu, İzmir Seferi Hisar Askerlik Şubesine aldırılmıştı. Abim İzmir'de askerlik yaptığı süre

boyunca Azmi Bey onu yalnız bırakmamış, sık sık evinde misafir etmiş, bu gidiş gelişler sonunda abimle evin güzel, tatlı, neşeli genç kızı birbirlerine aşık olup evlenmeye karar vermişlerdi.

Abim ve Gönül'ün düğünü

Özcan'la ilk dansımız

Ailedeki bu ilk düğün genç kız olarak beni çok heyecanlandırmış, ne giyeceğimin telaşına düşürmüştü. Yaz düğünü olacağı için beyaz bir tuvalete karar vermiş, beyaz giyeceğim için de adamakıllı yanmam gerek diye düşünüp yaz boyu güneşin altında oturmuş, kumral saçlarımı da oksijen sürerek sarartmışım. 15 Ağustosta evlendiklerinde abim 23, Gönül 19 yaşındaydı. Gönüferah'ta ikisinin merdivenlerden inişleriyle başlayıp, sabaha kadar süren düğünlerinde abimin o güne kadar “abi” gözüyle baktığım pek çok arkadaşıyla dans etmiş, ama Özcan Abi'ye bir başka gözle bakmaya başlamışım. O sıralar babamın avukatının oğlu ile flört ettiğim için onunla da dans etmişim ve Özcan kim o dans ettiğin çocuk diye sorunca da beni kıskandı diye pek hoşuma gitmişti.

IV. BÖLÜM Özcan'ın Ailesi

Özcan 1930 yılında İstanbul'da, o sıralar Maarif Müfettişi olan babasının bir bölümünü lojman olarak kullandığı Çırağan Sarayı yanındaki bir okulda doğmuş.

Süleyman Edip Bey, Nimet Hanım ve Özcan

Baba tarafı Bursa'nın Kirmasti (Kemalpaşa) kasabasından geliyor. Yetimhanede büyüyen ince, uzun boylu, kumral, çekik gözlü dede Mehmet Efendinin tipinden Kafkas kökenli olduğunu tahmin ediyoruz. Evlenmiş, Ali Remzi adında bir oğlu olmuş ama karısını genç yaşında kaybetmiş. Kirmasti kasabasında demirleri ateşte kızdırıp döverek, eğerek, bükerek tarım aletleri yapar, atına, arabasına yükler, çiftçilere satarmış. Bir gün babaanne Hanife Hanımın Kirmasti'nin Azatlı köyündeki çiftliğine yolu düşmüş. Hanife Hanımın babası, Katipoğulları ailesinden gelen “Sarı Katip” lakaplı Ali Efendi Azatlı köyünün kurucusuymuş. Esmer, uzun boylu, heybetli bir kız olan Hanife Hanım o güne kadar kimseleri beğenmezken, kapı aralığından gördüğü bu genç demirciden hoşlanmış.

Babasının da demirciyi gözü tutunca ona bir teklifte bulunmuş, kızıyla evlenirsen bütün mallarımı satın alırım demiş. Mehmet Efendi de teklifi kabul etmiş, evlenmişler. Süleyman ve Mustafa adında iki oğulları olmuş. Ço-

cuklar üç dört yaşlarına geldiğinde Hacca gitmeye karar verince onları bir akrabaya emanet edip Kabe'nin yolunu tutmuşlar. O günlerin koşullarına göre aylar sürmüş olması gereken bu süre sonunda Hacı olup dönmüşler. Sonradan Ayşe adında bir kızları dünyaya gelmiş. Ben aileyi tanıdığımda

Süleyman Bey ortaokul öğrencisi

Hacı Mehmet Efendi hayatta değildi, babaanne Hacı Hanife Hanım otoriter, dediği dedik, evin mutlak hakimi tam hanım ağası bir kadındı.

1902'de doğan baba Süleyman Bey eğitimine mahalle mektebinde (Kuran Kursunda) başlamış. Diz çöküp, bütün gövdeleriyle sallanarak önlerindeki rahlede duran Kur'anı hep bir ağızdan okuyan, hocanın sopasının okumayanın ensesinde şakladığı çocukların arasında Kur'an okumayı öğrenip hatim indirmiş (Kur'anın baştan sona okunması). Kasaba halkının hatim indiren çocukları tanınması için adet olduğu üzere, sokaklarda ilahiler okuyarak dolaşmış. Babasının veresiye sattığı malların hesabını tutacak birine ihtiyaç duyması üzerine, artık ölümlerimize "Yasin" okuyacak kadar dini bilgisi oldu, biraz da hesap kitap öğrensin diye üstüne potur, mintan, ayağına altı çivili pabuçlar giydirilip Mekteb-i İptidai'nin (İlkokulun) yolu tutulmuş. Üç yıl okuduğu bu okulda medreseden yetişmiş sarıklı cüppeli hocalardan din, yazı ve hesap dersleri almış. Sesi güzel olduğu için okulda ezan okuyarak hafızlık da yapmış. Hoca herkese teker teker yüksek sesle kuran okutur, yanlış okuyanlar sınıfın önünde sırt üstü yere yatıp bacaklarını havaya dikerek bekler, kaç yanlış yaptıysa o kadar sopayı tabanlarına yer, sonra geçip yerine oturmuş. Rüşdiye'de (ortaokul) bu derslere dilbilgisi, tarih, coğrafya, tabiat bilgisi, jimnastik ve müzik gibi dersler eklenmiş. Dersler çeşitlendikçe hocalar da değişmiş, sarıklılara göre daha bilgili, anlayışlı hocalar gelmeye başlamış. Süleyman okulda olmadığı zamanlarda babasına yardım eder, tarlada çalışan işçilere eşeğe yüklediği aşı, suyu taşır, harmanda çalışır, evin eksikliği için sağa sola koşturmuş. Kasabadan yedi kişinin mezun olabildiği Rüşdiye'yi bitirdiğinde babası bu kadar okumak yeter, gel bakalım artık yediğin ekmeği kazanmayı öğren dediyse de annesi benim oğlum okuyup kaymakam olacak diye diretince yatılı Bursa Sultanisine (lisesine) kapağı atmış.

Bir kaç yıl sonra bir Mayıs günü arkadaşlarından biri sınıfa dalıp Yunan İzmir'e çıkmış biz ne demeye burada oturup duruyoruz, yürüyün orduya katılalım deyince kıyamet kopmuş, üç arkadaş gönüllü askere yazılmaya koşmuşlar. Anaların ağlaşıp dövünmeleri hiç birini caydırmaya yetmemiş. Bu yeni yetme delikanlılara esir alınan düşman askerlerinin, üzerinde kan izleri kalmış kıyafetleri ve tüfekleri dağıtılmış, ayaklarına da yemeniler (altı kösele üstü ince deri çizme) uydurulmuş. Süleyman'ın elinde Alay sancığı, azgın atların üstünde cirit atan meşin kıyafetli, mavzerli, fişekli çetelerle birlikte dualarla yola koyulmuşlar. Susurluk'tan trene binip Balıkesir, oradan cephe Kilesun (Savaştepe). Cılız siperlerin arkasında yerlerde sürünürken sağlarına sollarına bombalar yağmaya başlayıp ellerindeki tüfeklerin bırakın saldırmayı, savunmaya bile yetmeyeceği anlaşılınca geri çekiliyoruz emriyle birlikte dağılıp ters yüzü koşturmaya başlamışlar. Alayından ayrı düşen Süleyman yer yer düşman birliklerinin yakınından geçerek köylere sığınıp, azıcık aşlarla yetinip, dağda bayırda uyuklayarak, yemenilerin altları erimiş ayakları yara içinde, üst baş lime lime günler sonra Kirmasti'ye ulaşmış.

Bu arada Yunan askerleri Bursa'ya kadar ilerlemiş ve hem şehri hem Kirmasti'yi işgal etmiş. Çocuklar okula dönmüş ama gönüllülerin aileleri, ya Yunan askerleri bunlar bize karşı savaştı diye yakalarsa diye korkudan çocuklarını dizlerinin dibinden ayırmak istememiş. Hacı Mehmet Efendi de oğluna bir bakkal dükkanı açmak istemiş. Ancak daha önceleri kafasında filizlenen, bu millet yoksulluk ve sefaletten ancak eğitimle kurtulur düşüncesi gördükleri ve yaşadıklarından sonra dallanıp budaklanmaya başladığı için Süleyman öğretmen olmayı iyice kafasına koymuş. Özene bezene yazdığı bir dilekçe beğenilince Bursa Darülmualiminiye (Öğretmen Okulu) kaydolmuş. Okulun üç beş kitaplı, toz topak içindeki kütüphanesini temizleyip toparlama görevini üstlenmesi hayatının dönüm noktası olmuş. Birkaç arkadaşıyla beraber harçlıklarından biriktirdikleri paralarla aldıkları kitaplar kütüphaneyi zenginleştirmekle kalmamış, onlara yepyeni ufuklar açmış.

Okulu bitirdiğinde, işgal altındaki vatani kurtarmak için Kuvayı Milliye'ye (Mustafa Kemal'in ordusu) katılıp düşmanla mı, yoksa Kirmasti'de kalıp cehaletle mi savaşarak vatana daha çok hizmet ederimin hesabını yaptığında yine öğretmenlik ağır

Süleyman Bey 18 yaşında yeni öğretmen

Temmuz 1928 Nimet Hanım ile nişan

basmış ve kasabanın Demireli köyünün tek odalı yıkık dökük okulunda 20 yaşında göreve başlamış. O güne kadar Kuran dersi veren hocanın rahlesinin yanına bir rahle de ona koymuşlar, hocayla birlikte çocuklara biraz din, biraz dünya işlerini öğretmeye başlamışlar. Böylece başlayan öğretmenlik hizmeti Yunan işgalindeki vatan topraklarında, düşmana hizmet eden çetelerin ölüm tehditleri altında köyden köye uzanmış. İşgal altında öğretmenlik yapamayacak hale gelince, Kuvayı Milliye'ye katılmak için 1922'de gittiği İngiliz işgali altındaki İstanbul'da 30 Ağustos zaferinin sevincini yaşamış,

Nikah

oradan İzmit'e geçerek öğretmenliğe devam etmiş. İzmit'te halka açık bir toplantıda Mustafa Kemal'e eğitimle ilgili soru sorma fırsatı bulmuş. İstanbul Balmumcu Yetim Yurdunda kimsesiz çocukların hem öğretmeni hem anası babası olmuş. Bu yıllarda ilkokullar için tarih dersi kitapları yazmış ve önce lise öğretmenliğine, 1928'de de ilköğretim müfettişliğine terfi etmiş.

6 Aralık 1928'de, dizlere kadar karlı bir günde Bursa'lı Nimet Hanım ile evlenmiş. O yıllarda soyadı kullanılmadığı için adına, seçtiği yola uygun olur düşüncesiyle Edip'i ekleyip Süleyman Edip olarak anılmaya başlamış. 1934'de çıkan Soyadı Kanunu ile birlikte Balkır soyadını almış.

Maarif (Milli Eğitim) kadrosunda İlköğretim Müfettişi olarak katıldığı Ankara eğitim toplantılarında kendi deyimiyle "eşsiz eğitimci", "büyük insan" İsmail Hakkı Tonguç'la tanışması hayatının ikinci dönüm noktası olmuş. Cumhuriyet sonrası ülkedeki 40.000 köyden 35.000'inde ne okul varmış, ne öğretmen. Tonguç bu konuda çalışmak üzere İlk Öğretim Müdürü olarak göreve getirilmiş. Acil çözüm olarak, askerliğini bitirmiş okur yazar gençleri köy öğretmeni olarak eğitip kendi köylerine göndermek hedeflenmiş. Daha önce köy öğretmeni yapmış olan Süleyman Edip, Tonguç'un bu yolda birlikte çalışma teklifini hemen kabul etmiş ve bir yıl önce örnek olarak kurulan Eskişehir Mahmudiye Eğitim Kursunun 1937'de başına geçmiş; 1938'de Kastamonu Gölköy Eğitim Kursunu kurup iki yıl yönetmiş.

İlk cumhurbaşkanlığı gezisinde Gölköy kursunu teftişe gelen İsmet İnönü'ye kursu gezdirip soruları cevaplayarak bu projenin onaylanmasını sağlamış. Bu çalışmalar başarılı sonuçlar verince, eğitim programına sağlık,

tarım, inşaat bilgileri de eklenerek hazırlanan Köy Enstitüsü kanun taslağını 1939'da Ankara Maarif Şurasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye anlatmış.

Süleyman Edip Balkır 1943'de Arifiye'de Hakkı Tonguç ile

Kanunun çıkmasının hemen ardından 1940'da Arifiye Eğitim Kursunu Arifiye Köy Enstitüsüne çevirip büyüterek 6 yıl boyunca müdürlüğünü yapmış. Arifiye pek çok siyasetçi, akademisyen, edebiyatçı, sanatçı ve gazetecinin uğrak yeri haline gelmiş.

Maarif Şurasında İsmet İnönü ile

Süleyman Edip Balkır Arifiye'de Falih Rıfki Atay, Hasan Ali Yücel, Hakkı Tonguç ve gazetecileri Enstitüde dolaştırırken

Bu süre içinde yüzlerce köy ve kasaba okulunu denetlemek için çıktıkları gezilerde Tonguç'la dostluğu pekişmiş. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde açılan bu 21 adet örnek eğitim yuvasında kendi okullarını kendileri inşa eden, kendi okul sıralarını, sandalyelerini, ranzalarını okulun marangoz atölyesinde kendileri yapan, sebzesini, meyvesini kendi sürüp çapaladığı toprağında yetiştiren; bahçesinde beslediği hayvanın eti, sütü, yumurtasıyla beslenen yüzlerce köy çocuğuna hem ilköğretim, sağlık ve tarım bilgileri hem de bunları öğretme yöntemleri öğretilmiş. Bunlardan başka İngilizce, klasik Türk müziği, Türk halk müziği, klasik Batı müziği, halk dansları, spor, dikiş ve ev idaresine kadar akla gelebilecek her dalda eğitim verilmeye başlanmış. Amacı, buralardan mezun olan gençlerin her birinin kendi köyünü eğitip kalkındırması ve böylece bu fakir ve cahil milleti top yekun ayağa kaldırmak olan bu eşi benzeri olmayan, UNESCO'nun örnek köy olarak kabul ettiği muhteşem proje ne acıdır ki yarım kalmış, politik sebeplerle 1946 yılında ana kadrosu tasfiye edilerek Köy Öğretmen Okulları'na dönüştürülmüş, bunlar da 1954'te kapatılmış.

Boylu poslu, iri yarı esmer bir adam olan Süleyman Edip Bey ben kendisini tanıdığım yıllarda Taşkıışla İstanbul Teknik Üniversitesinde Zat İşleri Müdürü (Personel Müdürü) olarak görev yapıyordu. İTÜ yayını 795 sayfalık “1946-1956 Yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesi” kitabımın büyük bölümünü tek başına hazırladı. Emekli olduktan sonra anılarını derlediği dört kitap yazdı ve içindeki eğitim ateşi 1978 yılında vefatına kadar hiç sönmeydi.

Anne Nimet Hanım geniş omuzlu, yapılı, yeşil gözlü, sarışın bir kadındı. Anne tarafında büyük ninelerinden birinin Macar kökenli olduğu söylenirdi; 19. Yüzyılın ortalarında Osmanlı topraklarına büyük Macar göçüyle gelenlerden biri olduğunu tahmin ediyoruz. Hatta kızı Filiz, torunu Babür ve Babür’ün kızı Esmâ’nın kızıl saç tonu o genlerden gelmiş olabilir diye düşünüyorum. Bursa’nın Ese Bey (bugünkü Göksu/ İsabey) köyünde tarla toprak sahibi varlıklı bir ailenin oğlu olan babası Ali Efendi Bursa’da aktar dükkanı açıp ticaret hayatına atılarak zengin olmuş. Emine Hanımla evliliğinden bir oğlu, bir kızı olan, oğlu 17 yaşında Sarıkamış’ta şehit düşen Ali Efendi, kendisi de savaşta uzun süre esir kalınca tarlalarını, varlığını kaybetmiş.

Nimet hanım Edip Beyle evlenince kendisini bu eğitim fırtınasının içinde bulmuş. İki yıl sonra oğulları Özcân dünyaya geldiği gün bile kocasının yanında olmamasını anlayışla karşılayıp bu yüce görevinde ona her zaman destek ve yardımcı olmuş. Yerleşik bir düzeni arzulasada ufacak çocuğuyla köyden köye taşınmaktan hiç yüksünmemiş. Eskişehir Mahmudiye Eğitim Kursunda kendi isteği ile dikiş derslerini başlatarak köy kadınlarının eğitimine katkıda bulunmuş ve dikiş derslerinin Köy Enstitüleri programına alınmasını sağlamış. İkinci çocuğu Filiz’i altı aylıktan itibaren Arifiye Köy Enstitüsünde büyütmüş. Parasının hesabını bilen, tutumlu bir kadındı. Edip Bey maaşını alınca içinden sigara parasını ayırıp gerisini karısına

verir, mali sorumluluğu ona bırakırdı.

Özcân bir öğretmen çocuğu olarak İstanbul’da okul lojmanında doğmuş, ilkokulu babasının tayin olduğu kasaba ve köyleri dolaşarak bitirdikten sonra Bursa’da anneannesinin yanında ortaokula gitmiş. Yaz tatillerini Arifiye’de geçirmiş.

Lise eğitimini İstanbul Kabataş Erkek Lisesinde tamamladıktan sonra 1954 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden Yüksek Mimar Mühendis olarak mezun olmuş. İdealist babanın aksine amacı ve hedefi başarılı bir işadamı olup para kazanmak olduğu için daha üniversite son sınıftayken ilk taahhüt işini alıp Beşiktaş Akaretler’de bir apartman inşa etmiş. Nimet Hanım bu oğlan bizim tarafa benziyor, kafası babam gibi çalışıyor diye pek gururlanırdı. O yıllarda tanıdığı Adem Kalfa ona hem kalfa hem hoca olmuş. O günden sonraki bütün işlerinde Adem Kalfayı ve öl dese ölecek kadar kendisini seven, sayan Ali Osman adındaki Kemalpaşa’lı şoförünü hiç yanından ayırmamış, bu iki sadık dostunu ben bile tanımıştım.

Özcân ve Filiz Arifiye’de

İstanbul Kağıthane’de yedek subaylığını yaparken bir yandan da Tamiş İnşaat şirketinde çalışmaya başlamış ve askerliği bittiğinde şirketin Anadolu’da aldığı Darendede, Güründe, Elbistan Hidroelektrik Santrallerinin inşaatında mühendis olarak görev yapmış. Biz evlendiğimiz yıllarda Anadolu’daki işleri devam ettiği için ayın yarısını şantiyelerde geçirirdi.

Filiz Arifiye Köy Enstitüsünde başladığı ilkokulu Beşiktaş’ta tamamladıktan sonra ortaokulu da bitirip burs kazanarak Robert Koleje girmiş. Çok başarılı bir öğrenci olarak mezun olduğunda Amerika’da üniversite eğitimi için devlet bursu kazanınca babası ne kadar mutlu olduysa annesi de o kadar kahrolmuştu.

O sıralar ben de aileye katılmış olduğum için bütün o sancılı döneme, Nimet Hanımın bütün itirazlarının bir işe yaramadığına, ailenin diğer üyelerine söz geçiremediğine şahit olmuştum. Kızının dizinin dibinde kalmasını, evlenip yuva kurmasını isterken onu on dokuz yaşında yaban ellere yollamak zorunda kalmıştı.

Askerlik resmi

*Özcan annesi, babası ve kardeşi
Filiz'le Arifiye'de*

Süleyman Bey ve Özcan Arifiye'de

Özcan, Filiz ve Süleyman Bey Arifiye'de

Özcan, annesi, babası ve kardeşi Filiz

*Filiz'in Robert Kolej
mezuniyeti*

ne haber diye bizimle epey dalga geçmiş, biz de mahcup olmuştuk. Seyrek de olsa arada da Filiz Türkiye'ye gelirdi.

Filiz üniversiteyi bitirdi, ardından master ve doktora dereceleriyle Psikoloji eğitimini tamamladı. Annesi artık döner diye umut ederken bir Hintliyle evlendiği haberi evin ortasına bomba gibi düşüverdi. Bir hastane yöneticisi

olarak işe başlamıştı. Kocası Bankim de IBM'de üst düzey yöneticiydi. Kendilerine başarılı bir hayat kurdular, bir kızları oldu. Ama Nimet Hanım kızına da torunu Lara'ya da doyamadan öldü. Filiz eşini kaybettikten sonra altmış yılın ardından Türkiye'ye dönmeye karar verdiğinde, Bengü

Amerika'ya gidip onu toparladı ve hasta halde geri getirdi. Son dört yılını Türkiye'de yaşadı. Bunun bir bölümünü hastanelerde geçirdi. Bengü hem evladı hem annesi oldu. Kanseri ilerleyince evde hemşirelerin bakımıyla geçen on beş günün ardından hayata veda etti. O anlarında yanımdaydım, elini tutarak uğurladım.

Filiz ve Bankim

V. BÖLÜM

Özcan - Türkan

Abim ve Gönül evlendikten sonra askerlik sebebiyle bir süre Ankara'da yaşamışlardı. Bursa'ya döndüklerinde yazdı ve Gönül hamileydi. Biz Mudanya'da kaldığımız için onlar da sık sık bize gelirlerdi.

Abim, Gönül ve Tülin'le Mudanya'da

Bir seferinde Gönül kapıdan girer girmez kulağıma eğilip, Özcan seninle evlenmek istiyor dediğinde, zaten çoktan beri kabına sığamayan kalbim göğüs kafesimden fırlayıp çıkacak sandım. Özcan benim duygularımı bilmediği için, hem reddedilme korkusu hem de abimi ezip geçmeme düşüncesiyle niyetini önce ona bildirmeyi uygun bulmuş, Türkan kabul ederse evlenme teklifimi yaparım demiş. Gönül zaten benim duygularımı bildiği için abime belli etmeden Özcan'ı kaş göz işaretiyle rahatlatınca da Özcan o günlerde Bursa Kurşunlu Öğretmen Kampında kalan annesi babasının yanında olduğunu söyleyip Türkan'ı alın oraya gelin demiş. Bütün bu organizasyona sebep anneme babama duyurmadan önce benim onayımın alınması. Biz ertesi sabah kıçtan takma motorumuza atlayıp yola koyulduk. Deniz çırpıntılı, Gönül sekiz aylık hamile, sandal dalgalara çarpa çarpa Kurşunlu'ya vardık varmasına da Özcan ortalarda yok. Motoru kıyıya çektik, denize girdik. Az sonra Özcan yaka paça denize atlayıp yüzerek yanıma geldi. O yere basıyor ama ben boyumu çoktan geçmişim, heyecandan batıp batıp çıkıyorum. Su yüzünde durabilmem için ellerimden tutup kaldırdığımda ikinci zarımı attım, "düşüş".

Ben kararımı vermiştim ama annemi babamı ikna etmek pek kolay olmadı. O yıllarda gelinlik çağına gelmiş kızlara görücü gelir, oğullarını evlendirmek isteyen ailenin büyükleri kapı kapı dolaşır kız beğenir, sonra gençler tanışırıldı. Evliliklerde gençlerin isteği değil ailelerin sosyal ve ekonomik uyumu önemliydi. Ben tutup bir öğretmenin yeni mezun olmuş adı sanı bilinmeyen mühendis oğluna gönlümü kaptırınca işler karıştı. Ama sonunda abimin ve hem Özcan'ı hem bizi tanıyan dostların araya girmesiyle çaresiz kabullenmek zorunda kaldılar.

Son sınıfa geçmiştim. Abim ve Gönül Çekirge'deki evde bizimle beraber yaşıyorlardı. Okulun açılmasına birkaç gün kala, 12 Eylül'de ilk çocukları Tomris dünyaya geldi. Evde, ebeyle gerçekleşen doğumda önce oğlan mı kız mı heyecanını yaşamış, ardından dünya güzeli bir bebeği kucağımıza almıştık. Gönül'ü lohusa yatağına, Tomris'i beşiğine yatırıp misafirlere şerbetler ikram etmiştik. Özcan da tebrike gelmiş ama bana izin vermedikleri için o alt katta abimlerle otururken ben yukardaki odamdan aşağı inememişim; bana getirdiği çerçeveli fotoğrafını sonradan Gönül getirip vermişti.

Özcan

Yılbaşı tatili için Bursa'ya geldiğimde abim ve Gönül Çelik Palas otelindeki baloya beni de götürmek istemişler ama yine izin çıkmamış, gece yarısına doğru Özcan bizim alt bahçeye gelmiş, ben de gizlice evden çıkınca 1957 yılına birlikte girmemizi engelleyememişlerdi.

Tatil bitip okula döndüğümde yasaklar devam ediyordu ama biz buluşmaya başlamıştık. Okulun basket takımında oynadığım için derslerden sonra antrenmanlara kalıyordum. Ama artık annemin beni antrenmanda sandığı saatlerde okulun arka kapısından Özcan'ın arabasına atlayıp soluğu Çamlıca tepelerinde alıyordum. O sıralar Özcan'ın arabası yoktu; arkadaşlarının arabalarıyla geldiği ve her seferinde başka bir arabayla, kimi zaman da şirketin "Pick-up" ıyla kapıya dayandığı için bizim okulda adı "araba tamicisi" ne çıkmıştı. Yine bir gün Özcan beni arka kapıda bıraktıktan sonra bulutların üzerinde eve doğru yürürken balkonda Tülin'in el kol sallayarak bana "gelme" demeye çalıştığını görünce tamam dedim, hapı yuttuk. Apartmana girdim, merdivenlerden çıktım, annem kapıda bekliyor. Ya evleninceye kadar dizini kırar otursun, ya da yarın bohçanı alır gidersen dedi

TELGRAF GELDİ

1. 11. 976
Gün

Kapıdan Gürükle girdi
İRİ ADAM

Kolun. Ağır Şişmelerle.
Kuru bir ayağ vardı dışında
Ve şafaktan beri Dağdaydı
İRİ ADAM

Girerken bağırdı: Hasan say!
Sente oturdu sobanın yanına,
Papağını sıkıştırarak başından.
İ.

Şay içinken
İRİ ADAM

Uzaklardaki öbürkini düşünür,
Gutlak dudakları geirdi,
Yanık yüzü aydınlardı.
Timbilir, Belki oda Şay:ciyar dur,
dedi.
O'nu ta içinde hissetti....

Telgrafemur.
"Hükümdar bey İstanbul'dan,
Diyen dedi boynu dalginligim
Kosuluyor du,
Almadan
Hakkem
Dundan Olduğum!

Tele Kalk!
Nene: İhtaki, İhtivace
birşeyler akıt.

Papasını Ağır Ağır yakarak
Ayağı kalktı.
HATIRLADI İRİ ADAM.

Papağın geeldi Basma
Ve lekian torniandı Papa
ARTIK BİRİSİ İSİN BAHHA SAUSACAK!...

Özcan'ın mektubu

Üsküdar Amerikan Lisesi Diploma Töreni

ve arkasını dönüp yürüdü. Şüphelenip okula gitmiş ve o gün antrenman olmadığını öğrenince ilk fırtına bana yardım ediyor diye zavallı Tülin'in başında patlamış. Yine de ucuz atlatmışım ama o günden sonra artık bu işi resmiyete dökme zamanı geldi diye de düşünmeye başlamıştık.

20 Nisan'da Süleyman Edip Bey ve babamın da tanıdığı, Özcan'ın Bursa'dan en yakın arkadaşı Ayhan'ın babası Ekrem Bey beraber gelip beni babamdan resmen istediler. Tülin'le ben kulağımızı kapıya dayayıp heyecanla konuşmaları dinlemiş, Allah'ın emri, Peygamber'in kavli sözlerinden sonra babamın "olur" cevabını duyunca birbirimize sarılmıştık.

Diploma töreni sonrası Halil, annem, teyzem, Gönül, ben ve Özcan

Düğünümüz

Özcan artık eve gidip gelme vizesini aldığı için sık sık kucağında çiçeklerle kapıda biter, annem her seferinde çiçeklere bu kadar para verme, ev kuracaksınız, paranız cebinizde kalsın diye uyardıktan edemez ama uyarıları bir işe yaramaz, birbirinden güzel çiçeklerle gelmeye devam ederdi. Ayhan'ın Şale Köşkündeki nişanına gitmek üzere beni almaya geldiğinde de bir kutu içinde getirdiği pembe orkideyi, pembe yünlü elbisemin yakasına takıp nişana öyle gitmişim. Son günlerimize kadar da sevgisini çiçeklere sarıp sunmaktan hiç vazgeçmedi.

24 Haziran'da okuldaki "Cap and Gown"lı diploma törenimin ardından evde yüzüklerimizi takıp nişanlanmış, aynı akşam Hilton Oteli Şadırvan Restoranda ufak bir arkadaş grubuyla kutlama yemeğimizi yemiştik.

O yaz evlilik hazırlıklarıyla geçti. Annemin daha öncelerden hazırladığı birkaç parça ipek gecelik, çamaşır, bir iki dantelli sofr örtüsünden başka çeyiz hazırlığım yoktu. Tabak çanak, beyaz eşya, hatta enli patiska kumaş bile bulamamış, ufak bir İtalyan İgnis buzdolabını, defolu bir Rosenthal porselen tabak takımını mal bulmuş gibi almış, dar patiskaları ortasından ekleyip yatak çarşafı diktirmiştik. Nişantaşı Hacı Mansur sokakta dört katlı bir apartmanın dördüncü katındaki iki daireden birini kiralayıp dayayıp döşedik.

1 Ekim 1957'de Üsküdar Bağlarbaşı'ndaki evden gelinliğimle çıktım, Özcan'ın yeni aldığı ikinci el arabamıza bindik. Ford marka bir arabaydı, ön camı bir kazada kırılmış, orijinali bulunmadığı için onar santimlik cam parçaları eklenerek bombe verilip takılmıştı. Işığı prizma gibi yansıtan bir ön cam zaten yeterince ilgi çekerken, bir de arabayı kullanan damat ve yanında oturan bir gelin görenlerin şaşkın bakışları arasında Beyoğlu Evlendirme Dairesinin yolunu tuttuk.

Burada bir parantez açmadan geçemeyeceğim. Yaklaşık üç aydır oturup kalkıp aklıma gelenleri yazmaya çalışıyorum. Bugün 1 Ekim 2020 ve benim altmış üç yıl önceki 1 Ekimle ilgili yazdıklarımın tam da bugüne rastlamasını kaderin bana büyük bir armağanı olarak kabul ediyorum.

Çok kalabalık bir nikah töreninin ardından daha az sayıda davetlinin katıldığı Karaköy Liman Lokantasındaki düğünümüzde Özcan'ın Bursa Çelik Palas'ta kaldığı günlerden tanıdığı, hatta onlara kontrbasla eşlik edip birlikte caz parçaları söylediği müzik grubu, düğün hediyesi olarak hem çalmış, hem söylemiş ve de herkesi coşturmuştu. Balkondan limandaki yolcu gemisinin güvertesini dolduran yüzlerce turiste el sallamış, bol bol dans edip eğlenmiştik.

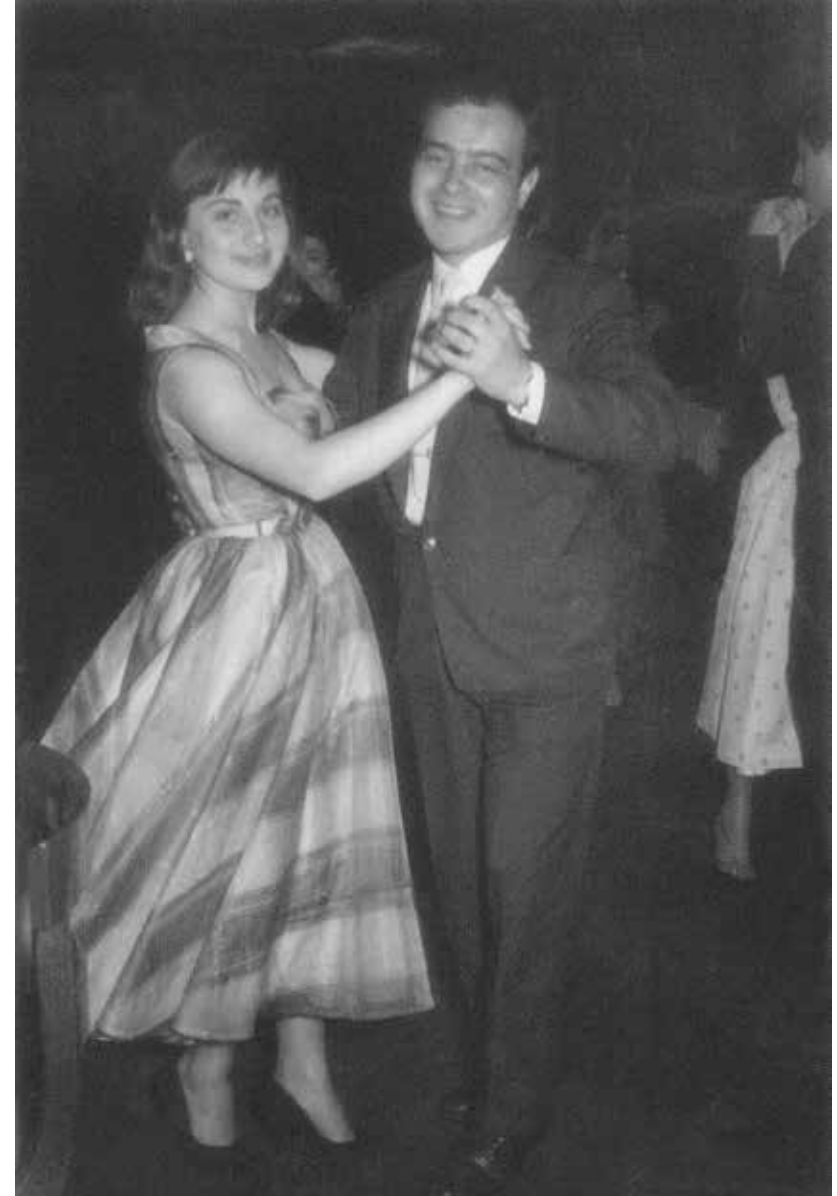

Balayında şantiyede

Özcan'ın Anadolu'daki işleri devam ettiği için sık sık gidip şantiyelerde kalması gerekiyordu. Ben de o günlerde annemin yanında kalırdım. Zaten kaçır gibi uçarak çıktığım eve dönmek için hiçbir fırsatı kaçırmaz, çamaşır makinam olmadığı için çamaşır-ları bavula doldurur, annemde yıkar, ütüler geri getirirdim.

Düğün masrafları, gelinlik parası, ev eşyaları derken Özcan'ın biriktirdiği paralar suyunu çekmiş, balayına çıkmak için paramız kalmamıştı. Evliliğimizin birinci ayında gel beraber Elbistan'a gidelim, hem gezer hem de nasıl para kazandığımı görüp ona göre harcarsın dediğinde Arap ülkelerinden birine gideceğiz sandım. Haydarpaşa'dan trene bindik, yataklı vagonumuzda sallana sallana Kayseri'ye gittik, o sıralar kocası Kayseri Şeker Fabrikası müdürü olan Yüksel ablalar bizi bir gece evlerinde misafir ettiler. Ertesi sabah Özcan'ın sadık şoförü Ali Osman kamyonla gelip bizi aldı, şoför mahalline sıkışıp yola koyulduk. Dar, virajlı yollardan dağları tepeleri aşır Maraş'a vardığımızda ilk şaşkınlığımı yaşadım. Çamur yatağı yolları, derme çatma binalarıyla değil şehir hatta kasaba, neredeyse köy gibi bir yere gelmiştik. Oraları gördükten sonra şantiye binası cennet gibiydi. Mühendis Beyin hanımı geliyor diye karşılamak için sıraya dizilen bir sürü inşaat işçisi hoş geldin yenge deyip elimi öpmeye başlayınca ne olduğumu şaşırdım. Mühendis Beyin bekar odasını özenle ikimiz için hazırlayıp yemekler pişirmişler. Birkaç gün orada kaldıktan sonra Gürün Hidroelektrik Santralına uğrayıp bir gece de oranın şefi Mehmet'in misafiri olduk. Şantiye turlarının ardından yine kamyonu atlayıp İskenderun'a gittik. Kordon boyunca deniz manzaralı otel odamıza girip, hele bir de banyoyu görünce, "Özcan, sıcak su da var!" diye sevinçle zıp zıp zıpladığımı hatırlıyorum.

Üç ay sonra ilk çocuğuma hamileydim. Nereden çıktı bu şimdi, daha çok erken diye düşünüp çocuğu düşürmek için ağır kaldırdım, yükseklere uzandım, aklıma ne geldiyse yaptım. Ama üçüncü ayda bir sabah ufak bir kanama geçirdiğimi fark edince dünya başıma yıkıldı. Doktora koştuk, nasıl bir kanamaydı diye sorduktan sonra gülmeye başladı. Meğer benim kanama sandığım, doktorun verdiği vitamin haplarının boyasıymış. Sevinç içinde doktordan çıktığımızda, ben fark etmesem de ilk günden beri anneliğe ne kadar hazır olduğuma hayret etmişim. O yıllarda sonografi olmadığı için bebeklerin cinsiyetleri doğuma kadar bilinmezdi. Mudanya'da sandalla is-

Abimle dans ederken

tavrit tutmaya çıktığımızda misineye takılan balıklar tekse kız, çiftse oğlan doğuracağım diye tahmin yürütürdüm.

Abim ve Gönül artık Çobanbey'deki evde oturmaya başlamışlardı. Gönül ikinci çocuğu Nilgün'ü doğurduğunda ben dört aylık hamileydim. Yine evde ve ebeyle doğum yaptığı için hepimiz başındaydık ve Nilgün ikinci kuşaktan Çobanbey'de doğan ilk bebek olmuştu.

1958 yazında Brüksel'de Dünya Fuarı açılmıştı. O güne kadar Özcan da, ben de yurt dışına hiç çıkmamıştık. Abim İngiltere'de okumuş, Tülin de babamla beraber Paris'te İpekçilik Kongresine katılmış olduğu için babamın içine sinmemiş, benim de gidip oraları görmemi arzu etmişti. Biriktirdiğimiz paramıza babaannemin bana düğün hediyesi olarak verdiği parayı da katıp, yedi buçuk aylık hamileyken uçağa atlayıp Viyana'ya uçtuk. Türklerin Avrupa'ya işçi olarak gitmeye başladıkları yıllardı. Türk Hava Yolları uçakları onları getirir götürür, onun dışındaki yolcular Swissair, Lufthansa gibi yabancı hava yollarını tercih ederdi. Uçağa girer girmez ortalığı saran buram buram kahve kokusuna, güler yüzlü hosteslerin servislerine bayılır, o andan itibaren Avrupa'ya geldik sanırdık. Ben uçaktan korkardım. O ilk hamile olarak çıktığım seyahat dışında hep uçak kalkar kalkmaz bir kadeh kırmızı şarap içmeden rahatlayamazdım. Neyse ki içkileri rahatlatmak değil keyif için içmeye başlamam uzun sürmemişti. Viyana'da birkaç gün kaldıktan sonra Brüksel'e uçmuştuk. Fuarı gezip Türkiye'ye döndüğümüzde artık sekiz aylık hamileydim.

VI. BÖLÜM

Anelik

Ana oğul ikimizi de yoran bir doğumla 16 Eylül'de Babür dünyaya geldiğinde yirmi yaşındaydım. Doğumdan bir gün sonra karnım şiş kalmasın diye doktorun önceden hazırlattığı bir karış eninde uzun bir sargı beziyle vücudumu mumya gibi sımsıkı sarmışlar, değil emzirmek için oturmak, nefes almakta bile zorlanmıştım. Bütün bunların üstüne bir hafta sonra hastaneden çıkarken doktorum Tahsin Artunkal iki yıl sonra görüşürüz dediğinde İnşallah diye cevap vermeme çok şaşırılmıştı. Annem bir hafta bizim evde kaldıktan sonra artık bana ihtiyacın kalmadı deyip gitmişti. Şimdi o yaşlardaki torunlarıma bakıyorum da ben onlar kadarken nasıl hem ev idare edip hem çocuk bakmayı becerebilmişim diye şaşıyorum. Evcilik oynar gibiydim. Üstelik o zaman kullanıp atılan çocuk bezleri de yoktu. Bebeği her gün yıkar, paklar, pudralar, altını bağlar, emzirir, akşam yedide yatırır, sabah yedide kaldırırdım. Her bezini değiştirdiğimde ufak bir kavanoza çiş yaptırırdım. Bezler yıkanır, kaynatılırdı. Alışverişe çıkacağım zaman kocaman körüklü bebek arabasını kapıcı merdivenlerden aşağı indirir, ben de çocuğu kucaklayıp iner, hem onu gezdirir, hem kasaba, manava uğrar, evin ihtiyaçlarını alır, yorgun argın merdivenleri tırmanıp eve dönerdim. Bazı günler Özcan bizi arabayla sabahdan anneme bırakır, akşam gelip alırdı. Babür'ü dokuz ay anne sütü ile beslemiş, dokuz ayın sonunda emmek istemediğinde de ağlamıştım.

Babür, Özcan ve ben

En büyük tatil yazın Mudanya'ya gitmekti. Özcan bizi götürür, dönerdi. Orada olmaktan ne kadar mutlu olsam da aklım kocamda kalır, bir an önce dönmek isterdim. Çok kıskançtım. Kocamı hiç yalnız bırakmak istemezdim. O da beni çok kıskanır, kimselerin yan bakmasına dayanamazdı. O sıralar ne zaman akşam bir yemeğe çıksak, birileriyle beraber olsak ya ben ya o bir şeylere takar, eve küs dönerdik. Gittiğimiz yerlerde beni duvara dö-

nük oturtur, ben kadınların onun etrafında pervane gibi dolaşmasına sinir olurum. Hikayeler anlatır, espriler yapar, kadınlar ağzının içine düşerlerdi. Bir keresinde kıkırdayarak Özcan'a yanaşan bir kadına masanın altından tekme atmıştım, kadın hiç bozuntuya vermeden toparlanmıştı.

Tülin liseye geçmişti. Hafta sonları bizde kalırdı. Özcan'la beraber çalışan Zeki de sık sık gelir, Babür'ü sever, kucağından indirmezdi. Zeki Galatasaray Lisesi ve İTÜ mimarlık mezunuydu. Kader ağlarımı örmeye, yeni bir ailenin temel taşlarını koymaya başlamıştı. Kardeşim de tıpkı benim gibi "abi" dediği birine gönlünü kaptırılmış, sonucunu bekler olmuştu.

1960 yılında abim ve Gönül'ün üçüncü çocukları Ergun doğunca aile soyadımızı sürdürecektir bir erkek geldi diye pek sevinmiştik.

Haminnem Mukbil Hanım o sıralar Bursa'da Yeşil semtinde bir evde yaşıyordu. Bacağındaki ur iyice büyümüş onu yatağa bağlamıştı. Etrafında yine bir sürü yardımcı hanım hem hizmetini görüyor hem de ona arkadaşlık ediyordu. Ben Bursa'ya her gittiğimde ziyaretine giderdim. Öldüğü haberini alınca Özcan'la beraber ufacık Bursa uçağına binip cenazesine yetişmiştik. Onu kaybettiğimizde ortada kalan köylü kadınlarından Ayşe Nineyi hep-sinden fazla severdim. İstanbul'a gelip bizimle yaşar mısın diye sorduğumda kabul etmiş, dönüşte onu da alıp gelmiştik. Beli ağrır, dik duramaz, iki büklüm yürürdü. Babür iki yaşına gelmişti.

Nişantaşı'ndaki evimizde onun yattığı odadaki divana çarşaf, yorgan koyup Ayşe Nineyi yerleştirdik. O günden sonra yemek yapmak ve çocuk bakmakta en büyük yardımcım olmuştu.

Babür ve ben

Babür üç yaşını doldurduğunda, ikinci bir çocuğun zamamı geldi diye düşünmeye, hatta endişelenmeye başlayıp doktoruma yakındığımda merak etme kızım bebekler her istenmedik zamanda gelir, istendiğinde nazlı olurlar diye beni rahatlatmıştı. Gerçekten de öyle oldu. Tülin 1961 yılında liseyi bitirmiş, sonbaharda üniversite için Almanya'ya gitmişti. Onunla sık sık mektuplaşırdık. Mektupların birinde ona hamile olduğumu müjdelediğimde gidişinden üç dört ay geçmişti.

Süleyman Edip Bey, Nimet Hanım, Filiz ve Babür Göztepe'de

Artık yazları Göztepe'de demiryolu kenarında, üç katlı, altı daireli bir apartmanın bahçe katında oturuyorduk. Özcan'ın hem mühendis olarak çalıştığı, hem de artık ortağı olduğu Tamiş firması blok apartmanlar inşa etmiş, dairelerin bir kısmını nakit yerine ortaklar arasında pay etmişti. Özcan'a düşen iki dairenin birinde biz, birinde Edip Bey ve Nimet Hanım oturur, diğer daireleri öbür ortaklar paylaşırdı. Özcan'ın arkadaşı Ayhan'ın akrabası olan ve Özcan'ı çocukluğundan beri tanıyan, Şengör ailesi yalnız komşumuz değil, dostumuz, arkadaşlarımız ve ailemizdi. Bir gece misafirlerimizle balkonda otururken ben tecrübeli anne adayı olarak doğumun yaklaştığını fark edip bir an önce kalksalar diye gözlerinin içine bakarken Özcan bir çay daha içer misiniz, daha erken, ne güzel oturuyoruz dedikçe yerimde duramıyordum. Misafirleri geçirip kalk hastaneye gidiyoruz dediğimde Özcan'ın şaşkınlığını hala hatırlıyorum. Babür'ü battaniyesine sarıp üst katta oturan babaannesine bırakıp arabaya bindiğimizde abim de annemi alıp Bursa'dan yola çıkmıştı.

9 Eylül gece yarısına doğru kızımız dünyaya geldi. Bu kez nazlanmayı iyice kafama koyduğum için yine mumyalar gibi sargılar içinde geçirdiğim bir haftanın sonunda hastaneden eve geldiğimde hazırlanan süslü lohusa

Bengü doğdu

Özcan, Babür, Bengü ve ben

yatağıma yattım, etrafımda pervane gibi dolaşan annem, anneannem, kayınvalidem, yaz tatili için Almanya'dan dönen kardeşim, Ayşe Nine ve misafirlerimle lohusa şerbetleri içip anneliğin tadını çıkardım.

Babür sarışın, mavi gözlü bir çocuktur. Zor doğum sonucu yüzü gözü şiş, çirkin bir bebek olarak doğduğunda babasına benziyor demişlerdi. Zamanla toparlanıp güzelleştiğinde tıpkı annesi demeye başlamışlardı. Özcan bozuldukça biz de gülerdik. Bengü ise esmer, eli yüzü düzgün, hatları belirgin bir bebek olarak doğdu. Çok iştahlıydı, üç ay anne sütünden sonra mamarları da severek, keyiften homurdanarak yedi. Nişantaşı'ndaki ufak odamıza bir beşik, bir çocuk karyolası yerleştirmiş, divanda yatan Ayşe Nineyi de başlarına dikmiştik. Sık sık bize kalmaya gelen Tülin bile sığmıştı o odaya.

Annemle babam Mudanya'da

Divanın altından tekerlekli alçak bir yatak çıkar, bir kişi divanda yatarken çekilen yatakta biri daha yatabilirdi.

Bengü bir yaşına geldiğinde çocukları ve Ayşe Nineyi Mudanya'da annemlere bırakıp abim ve Gönül'le beraber Avrupa seyahatine çıkmıştık. Sirkeci'den trene binmiş, büyük şehirlere uğrayarak, Manş Denizini de aşyp Londra'ya kadar gitmiş, üç hafta sonra dönmüştük. Tabii doğru Mudanya.

Ben çocuklarımı deli gibi özlemişim. Bengü annemin kucağında, kollarımı uzatıyorum, başını çevirip anneannesine sarılıyor ya da Ayşe Nineye uzanıyor. Ağladım mı hatırlamıyorum ama ne kadar bozulduğum hala aklımda kalmış. Babasının "karabiberim" diye sevdiği huysuz kızımız kimselerin öpmesinden hoşlanmaz, biri öperse hırsıyla yanaklarını siler, gel öpeyim seni diyenlere kaşlarını çatıp "ommaş" diye terslenirdi.

Kızımızın doğumu bize uğurlu gelmiş, Özcan Halkalı'da bir kereste fabrikası satın alıp inşaat işlerinin yanında kereste imalat ve satışına başlamıştı. Yine o yıl İstanbul Rotary Kulübüne üye olmuş, seçkin iş insanlarının arasına katılmıştı. O çevreden edindiğimiz, yemekli toplantılara, balolara, yurt içi ve yurt dışı seyahatlere birlikte katıldığımız dostlarımızdan hayatta kalanlar benim için hala çok değerlidir.

Tülin kolejden mezun olup kimya okumak için Almanya'ya üniversiteye gittiğinde annem de

Bengü

Bahadır

Ayşe Nine ve Bahadır Göztepe'de

Bursa'ya geri dönmüştü. Ama bizim evde filizlenmeye başlayan sevda yüzünden Tülin oralarda kalamamış, ayrılığa iki yıl dayanabilmiş, dönüp gelmişti.

1964 yılında üçüncü çocuğumuz Bahadır tam bir sürpriz olarak geldi. Bir oğlumuz, bir kızımız vardı ve artık başka çocuk düşünmüyorduk ama doktorumun dediği gibi hiç aklımızda yokken geliverdi. İki çocuğum dört kiloya yakın doğmuştu. Bahadır 10 Ağustosta üç buçuk kilodan küçük doğduğunda oyuncak bebek gibi almıştım kucağıma. Ela gözlü, kabak kafa, sarı bir oğlandı.

Bahadır sekiz aylık olduğunda bir gece kusarak uyanmış, o sıra Bengü de ateşli olduğu için ikisini birden gece yarısı Zeynep Kamil Hastanesine götürmüştük. Bengü'yü ilaçlarla tedavi etmişler, Bahadır susuz kaldığı için başına serum takmışlardı. O zor gecenin ardından Bahadır bir de boğmaca kapıp eve dönmüş, üç ay öksürmüştü.

Bengü ve Bahadır

Özcan Rotary Kulüpten tanıdığı Avni Şassa'nın Kabataş'taki arsasına bir apartman inşa ediyordu. Kadere hep inanırım. Bu da kaderin güzel bir cilvesiydi benim için. İnşaat sırasında bir gün Babür'ün elinden tutmuş, Özcan'ın iş yerine, yani inşaata uğramış, yan yoldan, uzatılmış bir tahta üzerinde yürüyerek binaya, o sıra ofis olarak kullandıkları daireye girmiştik. Girer girmez karşılaştığım deniz manzarası karşısında dilim tutulmuş, kendime geldiğimde Özcan'a biz de buradan bir daire alsak demiştim ve Özcan bana, daha ne güzel yerler yaparım, şimdi bizim paraya ihtiyacımız var, ileride daire almaya da sıra gelir diye cevap vermişti. Ama sonunda iş bedeli karşılığı, hem de o ilk adım attığımız daire bize kısmet olmuş, üstelik yan yoldan girdiğimiz oda da yıllarca Babür'ün odası olarak kullanılmıştı.

Çocuklarımla

İnşaat bitmiş, iskan ve ruhsat işlerinin tamamlanmasını beklerken o kışı Göztepe'de geçirmeye karar vermiştik. Babür Taş Mektepte bi-

rinci sınıfa başlamıştı. Okuldan eve bir gelir, kapıyı tekmeler, açtığımda çanta yerde, yaka paça bir yanda daldı içeri. Bir gün Özcan eve erken dönmüş, kapıyı o açmış, Babür karşısında babasını görünce kaçacak delik aramıştı.

Tülin ve Zeki

O kış Tülin ve Zeki nişanlanmış, evlilik hazırlıklarına başlamışlardı. 1965 yılında evlendiklerinde Tülin yirmi üç yaşındaydı.

Bahadır bir yaşına geldiğinde Kabataş'taki yeni evimize taşındık. Yeni yürümeye başlamıştı, her şeyi karıştırır, dokunma, hayır dememize aldırılmaz, gözümüzün içine baka baka elini uzatır, eline vurduğumuzda dudağını bü-

Tülin'le Zeki'nin düğünü

ker, gözleri dolar ama yine de tuttuğu şeyi bırakmazdı. Ayşe Nine ona hiç kıyamaz, kucağına alır, dik duramadığı için önünde sepet gibi sallaya sallaya dolaştırırdı. Ev o döneme göre büyük bir evdi ama tek banyosu olduğu için çoluk çocuk kapısında sıra bekler, içerdekine hiç rahat vermezdi. Büyük bir lüksümüz de yirmi dört saat sıcak suyumuzdu. Banyodaki küveti doldurur, Bengü ve Bahadır'ı içine sokar, dala çıka oynamalarını seyredirdim.

Senem Datça'da

Çocukların en yaramaz yaşlarıydı. Ayşe nine zaten hepimize yemek yetiştirmek için bütün gün mutfaktan dışarı çıkamıyordu. İşte o dönemde apartman görevlimizin kızı Senem hayatımıza girdi; 12 yaşındaydı ve evinde çok sorun yaşıyordu. Ona Ayşe Ninenin küçük odasında bir yatak hazırladık ve bizimle beraber yaşamaya, hayatımızı paylaşmaya, çocuklara ablalık etmeye başladı. O gün bugün yanımda olan Senem bizim evden gelinliğiyle çıktı, dört çocuğu oldu, torunlara karıştı ama birbirimizi hiç bırakmadık. Bugün de torunlarımızın Senem Ablaları olarak onları dolmaları, börekleriyle beslemeyi sürdürüyor.

Babür yedi yaşına geldiğinde sünnet ettirelim diye karar vermiştik. Daha sağlıklı olur düşüncesiyle alıp Amerikan hastanesine götürdük. Ama narcozdan geç uyanınca aklımız başımızdan gitmişti. Alıp eve getirdiğimizde salona bir yatak hazırladık, başına da sünnet şapkasını geçirip geleneksel sünnet düğünümüzü eşimiz, dostumuzla birlikte kutladık.

Babür'ün Sünneti

O yıl Babür Fındıklı'daki Namık Kemal İlkokulunda ikinci sınıfa başlamıştı. Yaramaz ama bir o kadar da dürüst bir çocuktur. Okuldan erkek çocukların güzel havalarda Kabataş rıhtımından denize atlayıp yüzdüklerini duyduğumuz için sakın ha oralara gitme diye tembihlemiş, biraz geç kalsa neredeydin diye sorguya çeker olmuştuk. Bir gün yine geç kalmış, okuldan geç çıktım demiş, odasına girmişti. Az sonra yanımıza gelip, ben size yalan söyledim, rıhtıma gidip denize girenleri seyrettim dediğinde onun bu dürüstlüğü karşısında içimin nasıl ısındığını anlatamam.

Bahadır, Bengü, Babür

Ayşe nine, Babür, Bengü Göztepe’de

Yine yazdı ve Göztepe’deydik. Apartmandaki çocuk sayısı gitgide çoğaldığı için bahçede koşup oynarlar, akşam olunca eve zor sokardık. Sabahları plaj çantalarımızı hazırlar, çocukların ellerinden tutup Tepegöz sokaktan aşağı yürür, otobüsle Bostancı kadınlar hamamına gider, sonra yokuş yukarı hem çantaları, hem vızıklayan çocukları taşıyıp yorgun argın eve dönerdik. Öğleden sonraları muhakkak birinin kabul günü olur, giyinir, süslenir oraya giderdik.

Çocuklar Göztepe’de bahçede

Özcan ve çocuklarla

Ertesi yıl, babamın ilk kumaş mağazasının olduğu, Gıyas abilerin ev ve muayenehane olarak kullandıkları, Koza Hanın karşısındaki üç katlı ahşap bina yıkılıp yerine Kent Otel inşa edilmişti. Babam Gönlüferah otelini teyzemin kocası ile birlikte işletmeye başladığında bu işe gönülsüz soyunmuştu.

Atatürk Caddesi

Yine de iki mimar damadının önerileriyle o üç katlı binanın yerine en uygunu otel inşa etmek olduğuna karar vermesi pek zor olmamıştı.

Mudanya'daki eve her yaz gitmeye devam ediyorduk. Abimin çocukları ve bizimkiler bir araya

geldiklerinde annemin başı tutar, bir hafta zor dayanır, bir haftanın sonunda hadi artık evlerinize gidin demeye başlardı. Biz dönünce de yine bir haftaya kalmaz özledim, gelsenize diye telefona sarılırdı.

Çocuklar ne zaman hastalansa annem ve kayınvalidem Hızır gibi yetişirlerdi. Bir seferinde Kabataş'ta hep beraber oturmuş öğle yemeği yiyorduk. Bahadır bebek iskemlesinde, annem de yanında oturuyordu. Bahadır bardağı yere düşürünce annem su akıp yerler ıslanmasın diye telaşla eğilmiş, iskemle altından kayıp düşmüştü. O anda önemsemedik ama ağrıları artıp doktora gittiğimizde kalça kemiğini kırıldığını öğrendik. Arkadaşlarımız Sarıyer'de bir çıkıkçı tavsiye edince kucaklayıp arabaya bindirdik, oraya götürdük ve onun tavsiyelerine göre tedavisine başladık. Çocukların odasında anneme bir yatak hazırladık. 1967 Yılıydı ve Tülin hamileydi, annem aslında İstanbul'a doğum için gelmişti. Benim çocuklarım hastalandığı için bende kalırken bu kaza olmuş, Tülin'in evine dönememiş, 22 Nisan'da Mehmet doğduğunda Tülin'in yanında olamamıştı. Bizim salona bir yatak hazırladık, Tülin'i ve bebeği hastaneden doğru bize getirdik, lohusa şerbeti kaynattık ve doğumu annemin yanında kutladık.

Çocuklar Mudanya'da

Zafer haminneyi o yıl kaybettik. Hastalanmış, Gönlüferah'ta kalıyor, teyzem de yanından ayrılmıyordu. Annem ancak son günlerine yetişebilmiş, cenazeyi gelin gittiği Tophane'deki evden kaldırmıştık. Annem o kalça kırığından sonra ayaklanmış ama bir türlü eski sağlığına kavuşamamıştı. Hastalandı, İstanbul'a bize getirdik, doktor doktor dolaştık, bir türlü derdinin

Annem Feriha

ne olduğu anlaşılmadı. Evde doktorlar konsültasyon yaptılar, bir sonuca varamadılar, sonunda açılıp bakılsın diye ameliyata karar verdiler. Ömür kliniğine yatırdık, ameliyatına iki ünlü operatör birlikte katıldı, biri dışarı çıkıp safra kesesi iltihabıymış gözünüz aydın, hasta gayet iyi diye müjde verdiğinde sevinçten birbirimize sarıldık. Odaya aldılar. Tülin ufak bebekli olduğu için onu evine yolladık. Sonra birden her şey alt üst oldu. Bizi odadan çıkarıp aşağı kata, müdür odasına aldılar. Abim yukarda kaldı. Az sonra yanımıza gelip “gitti” dediğinde insanın dudakları nasıl bu kadar beyaz olur diye hayretle yüzüne bakıyordum. İlk büyük acımdı. Elli dört yaşındaydı ve benim ona

daha çok ihtiyacım vardı. Eve gelip çocuklara onların anlayacağı dilde anlatmaya çalıştığımda, yani biz artık anneanneyi hiç görmeyecek miyiz diye sormuşlardı.

Korkunç bir kıştı. Cenaze, fabrikanın arkası kapalı kamyonetine yerleştirildi. Abim önde şoförün yanına oturdu. Bursa'ya doğru yola çıktıklarında Bursa'dan da abimin arkadaşları karşılamak üzere yoldalardı. Kar fırtınası altında Tophane'de doğduğu eve götürüldü. Ertesi gün biz de arabalarla yola çıktık. Zar zor Cönlüferah'a ulaştık. Bütün aile orada toplandı. Baş sağlığına gelenler de oradaydı. Fehmi Enişte Erdek'ten gelmişti. Kapıdan içeri girdiğinde soğuktan yüzü ve zaten kocaman olan burnu mosmordu. Onun o hali o kadar komikti ki gülmeye başladık. Bir yandan gülüyor, bir yandan yanaklarımızdan akan göz yaşlarına hakim olamıyorduk. Ertesi sabah Hisar'daki eve gittik. Annemi taşlıkta yıkayıp hazırladık. Buz tutmuş merdivenlerden aşağı nasıl taşınacak diye konuşurken o yıl sinemalarda oynayan Woody Allen filminde ellerinden kaçırdıkları cenazenin kayarak gidişini hatırlamamızla birlikte yeniden kahkahalarla gülmeye başladık. Sonunda annemi gülerken, ama içimiz kan ağlayarak uğurladık.

Annem Feriha

VII. BÖLÜM

Çocukların Okul Çağı

Bengü Fındıklı Namık Kemal İlkokuluna başladığında zor alışmış, iki hafta kadar onu götürüp okula bırakmış, öğle yemeği için tekrar gidip yanında oturmuş, döneceği saatte de gidip okuldan almıştım. Alıştıktan sonra aynı okulda 5. sınıfta olan Babür'le beraber gidip gelmeye başlamışlardı.

Babür, Bengü, Bahadır

Çok iyi bir öğretmene düşmüş, onunla beşi bitirmişti. Aynı Neriman Öğretmenin, aynı okulda beş yıl önce Bengü'nün eşi Hakkı'nın da sınıf öğretmeni olduğunu öğrendiğimizde rastlantıya şaşmıştık.

23 Şubat Rotary'nin kuruluş günü olduğu için her yıl o gün balo olur, kuaföre gidilir, hazırlanırdı. 1969'da 23 Şubat pazara rastladığı için bir gün önceden kuaföre gitmişim. Kocaman topuzlar modaydı ve benim gibi az saçlı olanlara dolgu malzemesi eklenir, topuz büyütülürdü. Bu koca kafayla nasıl yatarım da topuzum bozulmaz diye düşünerek eve vardığımda telefon çaldı ve Tülin'in ikinci doğumu için hastaneye yattığını haber verdiler. Hemen hastaneye koştum, çok şükür kolay bir doğum oldu ama ben o geceyi önce hastane koridorlarında o rüküş halimle volta atarak, sonra da saçım bozulmasın diye alnımı bir yerlere dayayıp uyumaya çalışarak geçirmek zorunda kaldım.

Bahadır'ın sünneti, Maltepe

Yazın Göztepe yerine Maltepe’de deniz kenarında bir ev kiralamaya başlamıştık. Önünden denize girer, akşamları terasından gün batımını ve mehtabı seyretmeye doyamazdık. Bengü ilkokulu yeni bitirmişti, Babür Saint-Joseph’te okuyordu. Bahadır’ı sünnet ettirelim diye karar verdiğimizde Babür’den ağzımız yandığı için babadan kalma sünnetçi çağırılım dedik. Sünnetçi Kemal Özkan’la anlaştık. Adamın adeti sünnet olacak çocuklara korkacak bir şey olmadığını göstermek için onları daha önceki bir sünnete çağırmıştı. Bahadır’la gittiğimiz sünnet töreninde çocuk avaz avaz ağlamaya başlayınca apar topar dışarı çıktık. Ama kendi sünnetinde oğlanın gılgı çıkmazken bu sefer benim betim benzim atmış, yere yığılmayayım diye koluma girmişlerdi.

Bengü ve Bahadır Maltepe’de

Yazları çocukları alır, arabayla güneşe iner, Marmaris TMT otelde bir hafta kalırdık. Fransız Club Med zinciri Kuşadası ve Kemer’de tatil köyü açmıştı. Bazen kardeşlerim ve aileleriyle, bazen de dostlarımızla beraber çocuk oralarda geçirdiğimiz günler rüya gibiydi. Bir tek kuş sütünün eksik olduğu açık büfelerle oralarda tanışmış, akşam yemeklerinden sonraki “showları” büyük bir keyifle izlemiştik. Uçak bu kadar yaygın kullanılmadığı için arabalarla gidilir, yollarda yemek molaları verilir, sabah erken çıkıldıysa önce bir yerlerde çorba içilip yola öyle devam edilirdi. Abim ve Gönül o yıllarda Gemlik Kurşunlu’da yazlığa giderler, biz de onlarda kaldığımız günlerde su kayağı yapardık. Club Med’in kışın Avrupa’daki kayak merkezlerine de gitmiştik; gündüz kayak hocalarından ders alıp kaymış, akşamları birbirinden güzel “showlar” izlemiştik.

Tülin ve ben Uludağ’da

Uludağ’a da artık yazın kamp yapmaya değil, kışın kayak kaymaya gidiyorduk. Çocuklarım kayak dersleri alırken ben de düşe kalka yanlarında kaymaya çalışıyordum. Bir seferinde, üstelik ilk gün, Bahadır ayağını kırmış, tatil boyunca otelde ayağı alçıda oturmuştu. O tatillerin en güzel yanı İstanbul’a dönmeden önce Gönlüferah’a uğrayıp hamamında iliğimizi kemiğimizi ısıtmamızdı.

Test dersleri, sınav heyecanı derken Bengü sınavına girdiği 8 okuldan 6 tanesini kazanmıştı; Fransızca istediği için Dame de Sion’a karar verdik. Bahadır Saint-Michel’e girmeyi başarmıştı. Babür, gerektiğinden bir fazla not almamayı hedeflediği derslerden ikmale kalarak ve kıl payı geçerek Saint-Joseph’te ortaokulu bitirdiğinde yakın bir arkadaşı burada okuyamaz, başka bir okula transfer edin diye bize tavsiyede bulunmuştu. Ama sonunda Babür okulu bitirmiş, o bize tavsiyede bulunan arkadaş başka bir okula transfer olmak zorunda kalmıştı. Üniversitede de tek istediği bölüm olan Boğaziçi Endüstri Mühendisliğini severek ve isteyerek okumuştum. Onun üniversitede okuduğu yıllarda sağ sol çatışmaları patlak vermişti. Solcu ve sağcı öğrenciler birbirlerine girer, üniversite işgalleri ve boykotlar olurdu. Çok korkulu günler geçirmemize rağmen Allah’tan o günleri olaylar Boğaziçi’ne sığramadan atlattığımız.

Abim, Özcan, Nilgün, Tülin, ben, Gönül ve Tomris Gönlüferah’ın bahçesinde

Özcan kereste işini büyütmüş, Tekirdağ’da bir arazi satın alarak yeni bir fabrika kurup doğrama ve kapı imalatına başlamıştı. O yıllarda fabrikada kullanılan makinaları ve kurutma fırını satın almak için yurt dışına, özellikle Almanya’ya pek çok seyahatler yapmış, dostlar edinmiştik. O seyahatlerde ben de hem gezer, hem tercümanlık ederdim. Özcan’a tercümanlık yapmak çok zordu; ya hikayeler anlatır, espriler yapar, tercüme etmeye kalksan hiçbir şeye benzemez ya da öfkelenir, adamlara bağırıp çağırır, tercüme et

derdi. Ben elimden geldiğince ortamı yumuşatmaya çalıştığım da, öyle demedim benim söylediklerimi tercüme et diye bir de kızardı. Ama adamlar zaten onun ses tonundan, yüz ifadesinden ne demek istediğini anlamış olurlardı. Çocuklar küçükken Almanca öğrensinler diye bir yaz bizde

Balkçıda

kalan Alman bir kızdan az buçuk Almanca da öğrenmiştim. Bir seferinde Almanya'da bir makine fabrikasında sıkı pazarlıklar sürerken öğle molası verilmiş, alt kattaki restorana inmek için iki Alman'la bindiğim asansörde adamlar Almanca, az daha bastıralım belki fiyatı kabul ettirebiliriz diye konuşmuşlardı. Ben hiç bozuntuya vermemiş, inince Özcan'a geri adım atma, fiyatı kabul edecekler demiştim ve öyle de olmuştu.

O yabancı firmalarla yazışmaları tercüme ederdim. Temsilcileri Türkiye'ye geldiklerinde onları ya evde, ya dışarıda ağırlar, ofiste de oturup iş konuşur, pazarlıklar yapardık. Bu işi sevmiştim. Artık çocuklarım büyüdüleri için sabahları Özcan'la beraber ofise gider, tercümelerimi orada yapardım. Günün birinde ofise İngilizce bilen bir sekreter alınıp benim işlerim yavaş yavaş ona aktarılmaya başlanınca birden ayağım kaydırıldı gibi geldi ve işi bıraktım. Bu sefer de evde canım sıkılmaya başladı. Ne yapsam diye düşünürken kitaplıktan Irwing Wallace'ın "The Man" kitabını elime alıp şöyle bir göz gezdirdim, oturup bir iki satırımı tercüme ettim, hoşuma gitti.

Çocuklar Celaliye'de

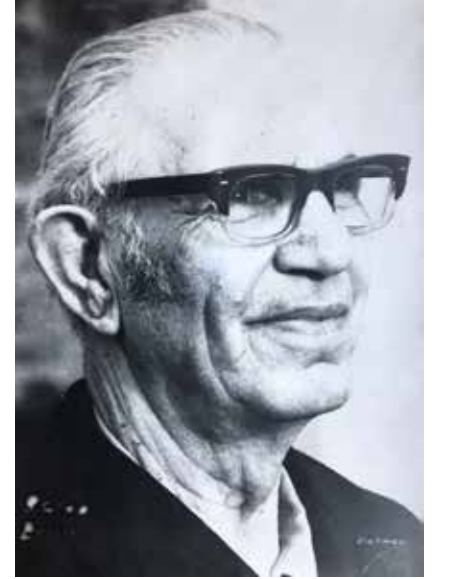
Oturdum daktilonun başına ve altı ay sonra kalktım desem abartmış olmam çünkü kitap bitene kadar gözüm başka hiçbir şey görmedi. O hızla iki kitap daha tercüme ettim ama baktım ben bu işe devam edersem hayattan tamamen kopacağım, vazgeçtim. Tercüme ettiğim kitaplar baskıdan gelince duyduğum heyecan ve eşimden dostumdan aldığım gurur verici yorumlar yanıma kar kaldı.

Maltepe'de sahil yolu çalışmalarıyla birlikte denizi doldurmaya başladıklarında artık o evde oturamayacağımıza karar verip Tekirdağ'daki fabrikaya

yakın olsun diye Celaliye'de bir ev kiraladık. O yıllarda çift yollar olmadığı için trafik sıkışır, bir yerden bir yere gitmek saatler sürerdi. Özcan'ın fabrikaya gitmesi nispeten kolaydı ama İstanbul'a gideceği günler erkenden kalkardı. Denize girer, erken denize girmekten hiç hoşlanmadığım halde beni de zorla sokar, ama ben bir kere girince de çıkmak bilmezdim. Trafik yoğunlaşmadan yola çıkar, akşam da bürodan erken ayrılıp yine trafiğe kalmadan dönerdi.

Süleyman Edip Bey ve Nimet Hanım artık Kabataş'ta bizim apartmanda bir daireye taşınmışlardı. Kayınpederimi 1978 yılında orada kaybettik ve çok yağmurlu bir günde toprağa verdik. Bizim evde bir odada Babür yattarken ikinci odayı Bengü ve Bahadır paylaşıyordu. Üstelik Babür artık delikanlı olmuş, eve kız arkadaşlarını getirmeye başlamıştı. Hem babaanne yalnız kalmasın, hem Bengü ve Bahadır'ın ayrı odaları olsun, hem de Babür eve rahat rahat girip çıksın diye ona babaannesinin daireesinde bir oda hazırladık. Çocuklarımdan ilk ayrılmamı. Bunun bir başlangıç olduğunu, hepsinin peş peşe ayrılıp gideceğini ve gidenin de bir daha dönmeyeceğini çok iyi bildiğim için oğlumu o iki kat yukarı taşımak bile çok ağırıma gitmiş, günlerce alışamamıştım.

Annemi kaybettikten sonra Gönlüferah'ta iki odalı bir köşeyi daire gibi hazırlamış, babamı oraya yerleştirmiştik. Beş sene orayı evi gibi kullanmıştı. Ziyaret için oraya gider, hastalandığında orada kalıp bakardık. Tülin ve Zeki Bursa'ya taşınmışlar, babamı hiç yalnız bırakmamışlardı. Otel odasında yaşamaktan mutlu olmadığımı ve evlenmeye karar verdiğini söylediğinde başımdan aşağı kaynar sular inmişti. Ailece tanıdığımız Ceyda Hanımla evlenip bir eve yerleştiler. Beş yıl birlikte seyahat ettiler, mutlu oldular. Beş yılın sonunda hastalandı ve beyin kanaması teşhisi kondu. Doktorlar çare bulamayınca abim uçağın bir bölümünde hazırlanan yataкта babamı Londra'da bir doktora götürdü, hiçbir faydası olmadı. Yine Gönlüferah'ta bir daire hazırladık. Abim ve Tülin Bursa'da yaşadıkları için hep yanındaydılar. Ben de İstanbul'la Bursa arasında mekik dokuyarak yanında oldum, başımdan hiç ayrılmadık. Bilinci kapalı olduğu için ilk torun çocuğu Tomris'in oğlu Sertan'ın doğumunu müjdeleyemediğimizde 74 yaşındaydı.

Süleyman Edip Balkır

Sait Ete

Babamdan on beş gün sonra Ayşe Nineyi kaybettik. Bizimle yaşadığı yıllarda ne zaman tartışsak gider çantasını toplar, sonra da ben bu çocuklardan nasıl ayrılırım diye ağlayarak çantayı boşaltıp otururdu. Giyinip süslenip bir davete gitmeye hazırlandığımda yere çöker, ıslıl ıslıl parlayan küçücük gözleriyle beni yukardan aşağı süzer, parmaklarını birleştirip elini sallayarak beğendiğini ifade eder, ardından “karış” işareti yapıp muzip muzip gülerek bir karış daha boyun olsaydı demek istediğini anlatırdı. Çocuklar onunla şakalaşmaya bayılır, ileri geri takıldıklarında “bagas bagas konuşmayın” diye onları tatlı tatlı azarlar, hep beraber maç seyredirken on

bir kişiye bir top yeter mi, şuraya birkaç tane daha top atsalar ya deyip bizi güldürürdü. Hastalanmış, son üç ay Bursa’da kızının yanında yaşamış, ölünceye kadar her Bursa’ya gittiğimizde onu ziyaret etmiştik.

Annemi kaybettiğimizde neye uğradığımızı şaşırılmış, yüreğimiz dağlanmıştı. Bir çeşit gafil avlanmıştık. Babamın acısı farklıydı. Sanki yakınlarımızı kaybetmeye alışmaya başlamış, hayatın sandığımızdan kısa olduğunu fark etmiştik. Hepimizin sonu buydu ve hiçbir şeyi erteleme gibi bir lüksümüz yoktu. Biz karı koca dünyada Avrupa dışında bir yere gitmemiştik. Paramız vardı ve çocuklarımız artık büyümüşü. O yıl bir Uzak Doğu gezisine katıldık, ertesi yıl Amerika. Özcan’ı kaybettiğim günlere kadar Rusya’dan Güney Afrika’ya, Çin’den Güney Amerika’ya kadar kimisi iş, kimisi eğlence pek çok seyahatimiz oldu.

VIII. BÖLÜM

Çocukların Evlilik Çağı

Çocukların üçü de Fransız okullarında okudukları için İngilizce ve hatta Almanca da öğrensinler ve yurt dışında tecrübe kazansınlar diye lise yıllarında Avrupa’ya yaz kamplarına gönderdik. O zaman cep telefonu falan yok. Uçağa bindirip yollardık. Bazen yetkililer karşılar, bazen de kendi başlarına okullara, kamplara ulaşırlar, ancak oraya vardıklarında haber alabilirdik. Babür Almanca öğrensin diye yolladığımız Almanya’da Amerikalı arkadaşlar bulmuş, tek kelime Almanca konuşmadan dönmüştü. Bengü İngiltere’ye gittiğinde uçak ve Bath’a tren saati uymadığı için akşam geç saatte Londra tren istasyonunda koca valizle tek başına bir otel bulup geceleme zorunda kalmıştı. Biz sonradan onu görmeye gitmiş, Prens Charles ve Diana’nın düğününü de orada televizyondan izlemiştik.

O yaz kamplarında Babür Lourdes isminde bir İspanyol kızla tanışmış, birbirlerine aşık olmuşlardı. Birlikte arabayla İspanya turuna çıkmışlar, bir süre mektuplaşmışlar, sonra yolları ayrılmıştı. İlerleyen yıllarda hazır giyim işine giren Lourdes’in marka olarak “BABUR” etiketini kullanmasına şaşırılmıştık. Yıllar sonra Babür teknesiyle Avrupa sahillerinde dolaşırken Lourdes’in adresini arayıp bulduğunda evlenip iki çocuğu olduğunu, bir kaç yıl önce de kanserden öldüğünü öğrenmiş, yine de gidip annesini, kardeşini bulup, mezarını da ziyaret etmişti.

Bengü de İngiltere’deki kampta Napoli’li gençlerle arkadaş olmuş, İtalya’ya gidip onlarla tatil yapmış, düğünlerine katılmış, Türkiye’ye geldiklerinde onları gezdirmiş, arkadaşlığını koparmamıştı.

Bahadır diğerlerine göre daha küçük yaşta Fransızca pratik için gittiğinde Özcan kendi eliyle götürüp Fransa’da bir kampa bırakmış, hazırlık sınıfını yeni bitirmiş bir çocuğu başka dil bilmeyen Fransız çocuklarının arasında tek başına bırakıp döndüğü için de akli orada kalmıştı. Ertesi gün oğlum ben Türkiye’ye dönüyorum, istersen gelip seni alayım dediğinde Bahadır hayır baba ben kalırım diye cevap vermiş ve orada kamp sonuna kadar kalmıştı. Dönüşü babamın Avrupa’da olduğu bir zamana rastlayınca Cenevre havaalanında buluşmalarını ayarlamıştık. Kamptan ayrılan çocuklarla beraber Bahadır’ı da havaalanına bırakmışlardı. Babamın anlattığına göre kan ter içinde bekleme salonunda onu ararken “Mösyö Sait Ete danışmada bekleniyorsunuz” anonsuyla kendine gelip oraya koşmuş ve Bahadır’ı karşısında görünce hem rahat bir nefes almış hem de benim akıl edemediğimi bu ufaklık çocuk nasıl akıl etti diye biraz da utanmıştı.

Babür’ün üniversiteyi bitirdiği yıl Bengü istediği bölüm İşletmeyi kazanıp

Boğaziçili olmuştu. Babür'ün askere gitmesi gerekiyordu. Bir yıl yurt dışında çalışırsa bir buçuk ay er olarak askerlik hizmetini tamamlayabileceği için, Özcan ona Suudi Arabistan'da Enka'nın yeni kurulan bir şantiyesinde iş ayarlamış, Medine'ye göndermişti. İş kuruluş aşamasında olduğu için boş geçen günlerden sıkılmak bir yana, Babür kendi deyimiyle kadınların bir tek açıktaki kalan ayak parmaklarını görmekten usanmıştı. Burdur'da askerliğini tamamlayıp terhis oldu.

Babür askerlik yaparken

Bahadır'ın Boğaziçi üniversitesindeki ilk yılında kendimizi bir kabusun içinde bulmuştuk. Kız arkadaşıyla gittiği Divan Pub'da yığılıp kalmış, arkadaşları telefonla bizi aramış, apar topar Amerikan Hastanesine kaldırmıştık. Epilepsi krizi teşhisi koymuşlar, beyin tomografisi istemişlerdi. Zor bir gecenin ardından kendine geldiğinde alıp eve getirdik. Ertesi gün Cerrahpaşa Hastanesinde tomografi çekildi. Yan odadan seyrettiğim tomografi çekimi sırasında beyninin bir bölümündeki kitle çıplak gözle bile açık seçik görülüyordu. Bir gün sonra raporu almaya gittim. Beyinde bir kitle var, ne olduğu ancak ameliyat edilince anlaşılabilir dediler. Tek başımayım ve arabayı kendim kullanıyorum. Hastaneden eve kadar yol boyu hıçkırarak hıçkırarak ağlayarak döndüm. Zürih'te bu işin ustası Gazi Yaşargil adında bir doktor var dediler. Onunla temas kurduk, zor bela randevu alıp, atlayıp Zürih'e gittik. Önce anjiyografi çekip yerini tespit edeceğiz, sonra da ameliyat dedi. Ama anjiyonun da riskleri var, felç kalabilir, hatta ölebilirsin, ya da hepsinden vazgeçip epilepsi krizleriyle yaşayabilirsin diye oğlanın yüzüne her olasılığı açık açık anlattı. Biz anne baba olarak yıkılırken Bahadır hiç düşünmeden ben epilepsi krizleri ile yaşamak istemiyorum, ne gerekiyorsa yapın diye kararımı bildirdi. Önce yüreğimiz ağzımızda anjiyografi kapılarında bekledik. Doğuştan beyin damarları bir topak oluşturmuş, büyüdükçe sinirlere baskı yapmaya başlamış, almamız gerek dediler. Bu kez ameliyathane kapısında saatleri, dakikaları sayarak bekledik. Yoğun bakımda yatarken doktor elini ayağımı oynat da annen baban rahatlasın diye felç kalmadığımı bize göstermek istemişti. Korkacak bir şey kalmadı, bu bir daha tekrarlamaz diye bize garanti verip taburcu ederken Özcan, doktor bey seks hayatına izin var mı diye sormuş, o da "akrobasi" yapmamak şartıyla deyip o halimizde bile bizi güldürmüştü. Bu kabus bizi çökertmiş, bir haftada Özcan'ın saçları ağarmış, benim sol göz kapağım felç olmuştu. Bahadır'ın da üniversitede bir yılına mal olmuştu.

1983 yılında Bahadır'ın beyin ameliyatı, ardından benim histerektomi ameliyatımla zor günler yaşamıştık. Babür bir süredir Aslıyla beraberdi. Aslı Robert Koleji bitirdikten sonra İngiltere Kent Üniversitesi Elektronik bölümünden mezun olmuş, İstanbul Boğaziçi Üniversitesinde Bilgisayar Mühendisliği masterı yaptığı sırada Babür'le tanışmışlardı. Evlenmeye karar verdiklerinde ailenin üzerindeki kara bulutlar sıyrılmaya başlamıştı. Babür artık Tekirdağ'daki fabrikada çalıştığı için orada bir daire kiralamış, dayayıp döşemiştik. İki de düğün dernek istemedikleri için Tekirdağ Belediye binasında aile arasında nikahları kıyılmış ve o eve yerleşmişler, Aslı da fabrikada çalışmaya başlamıştı. Onların düğün istememeleri bize biraz pahalıya patlamış, ailenin geri kalanlarını, eşi dostu, iş çevremizi ayrı ayrı günlerce ağzımla zorunda kalmıştık. Aslı'nın annesi Suna ve babası Hüsamettin Beyle çok güzel beraberliklerimiz olmuş, birlikte seyahatler yapmış, bir insanın kişiliğinde köklerin ne kadar önemli olduğuna bir kez daha tanık olmuştuk. Böyle güzel evlatlar yetiştirdikleri için ikisini de rahmetle anıyorum.

Bahadır hastanede

Babür ve Aslı'nın nikahu

Bengü'nün üniversiteyi bitirdiği yıl, Çekirge'de babamın yıllar önce aldığı Haydar Paşa köşkünün yerine yapılan Otel Anatolia'nın 1985'te açılışını kutlamak için bütün aile bir araya geldik. İnşaatın finans ve mühendislik işlerini damatları Özcan ve Zeki yüklenmişlerdi. Anatolia o zamanlar mini barlı odalarıyla Bursa'nın ilk modern oteliydi.

Babür Tekirdağ'da çalışırken Bengü de şirketin İstanbul ofisinde işe başlamış, ithalatın başına geçmiş, bütün idari işleri yavaş yavaş üstlenir olmuştu. Bir yandan Boğaziçi Üniversitesinde master yapıyordu. Rıza ile yirmi iki yaşında tanışmıştı. Ortak yönleri yok denecek kadar azdı ama üç yılın sonunda evlenmeye zor da olsa karar vermişti. Uyarmaya çalışmış ama engel olmak da istememiştim; fakat evliliği sona erdiğinde neden beni yeteri kadar uyaradınız diye de serzenişle karşılaşmıştım. Üç yıl ite kaka yürüyen evlilikleri sona erdiğinde üzülmeyle sevinme arasında karmaşık duygular içindeydim.

Anatolia Otelinin açılışı

Anatolia Otelinin açılışı

Kabataş'taki dairemizi büyütmek için arka bloktan bitişik küçük bir daire satın almış, inşaat süresince Nimet Hanımı Bursa'da aile apartmanında bir daireye taşımış, biz de onun Kabataş'taki dairesine yerleşmiştik. Nimet Hanım Bursa'da hastalanmış, Bengü'nün nikahına bile katılamamıştı. Onu orada kaybedince İstanbul'a getirdik, aile mezarlığına defnettikten sonra duasını yarı tamamlanmış evimizin salonunda okuttuk.

Biz evi büyütmeye kalktığımızda aslında Babür evlenip gitmiş, Bahadır ayrı bir eve taşınmış, Bengü de evlenip gitmek üzereydi. Biz de kocaman bir salon, bir misafir yatak odası, bizim odamız, yanında çalışma odası gibi kendimize göre tasarım yapmış, Bengü'nün ayrılacağını hiç hesaba katmamıştık. Ev tamamlandı taşındığımızda çalışma odası olarak tasarladığımız oda bir kaç ay Bengü'ye ev sahipliği yapmış, sonunda o da ayrı bir eve taşınmıştı.

1990'da Boğaziçi Üniversitesindeki törende Bahadır endüstri mühendisi olarak mezun olurken Bengü de sosyal psikoloji master diplomasını alıyordu.

Nimet Hanım

Boğaziçi Üniversitesi diploma töreni

Bahadır'ın da kısa dönem askerlik hakkını kazanmak için yurt dışında çalışması gerekiyordu. O yıllarda Şili'den tomruk ithal etmeye başlamıştık.

Şili'de orman içinde tomruk tesislerinde bir yıl çalışmış, İspanyolca da öğrenip dönmüş, Burdur'da askerliğini tamamlayıp terhis olmuştu.

Bahadır askerlik yaparken

daki en büyük başarısızlığım da çocuklarımın babalarıyla arasındaki uyumu sağlayamamak oldu.

Bahadır bir süredir Boğaziçi Endüstri bölümünden sınıf arkadaşı Melike ile beraberdi. Şili'de çalıştığı dönemde birlikte gittikleri bir Rio de Janeiro seyahatinde evlenmeye karar vermişlerdi. Telefonla bize bildirdiğinde romantik bir ortamda verilmiş duygusal bir karar sanmayın diye de eklemişti. Türkiye'ye dönüp iki aylık askerliğini tamamladığında yirmi beş yaşındaydı ve o da kardeşleri gibi aynı yaşta evlenmeye karar vermişti. Moda deniz kulübünde kıyılan nikahlarında o sırada Paris'te olan abim benim ısrarımla apar topar gelip şahitlerinden biri olarak imza atmış, nikah ve düğün töreninin ardından çocuklar Tarabya'daki evlerine yerleşmişlerdi.

Bahadır'ın düğününde Aslı sekiz aylık hamileydi. Artık bebeklerin cinsiyetleri önceden öğreniliyordu ama bizim utangaç bebeğimiz sonografide kendini gizlemişti. 18 Eylülde ameliyathane kapısında heyecanla müjdeyi beklerken bir yandan da cinsiyetini merak ediyorduk. Doğumu müjdeleyen hemşirenin kucağında battaniyeye sarılı pembe beyaz Esmamızın yüzünü gördüğümüz an sevinç gözyaşlarıyla birbirimizi kucakladık. Aslı'yı odasına alıp bebeği karnının üzerine yatırdıklarında fotoğraf makinama sarılıp dört bir açıdan bir makara film çektim. Ertesi gün filmi bastırmak için soluğu

Özcan ve çocuklar ofiste

Bahadır ve Melike'nin düğünü

fotoğrafçıda aldığımda hayatımın en acıklı haberiyle karşılaştım, makine boştu. Otuz yıl sonra bile o gaffetimi unutmadım ve kendimi hiç affetmedim. O muhteşem görüntüler ne yazık ki sadece hafızamda kazılı kaldı.

Esmâ bir aylık oluncaya kadar Aslı İstanbul'da annesinin yanında kalıp sonra bebeğiyle beraber Tekirdağ'a döndü. Artık Mavi Boncuk sitesinde bahçeli bir evde oturmaya başlamışlardı. Biz de yazlık evimizin inşaatı devam ederken aynı sitede onların karşısındaki evi kiralamıştık. Aslı fabrikaya giderken Esmâ'yı bize bırakır, o dönünceye kadar torunumuzla doya doya beraber olurduk.

Hayat keşke hep güzel olsa ama olmuyor. 1990 Bahadır'ın düğünü ve Esmâ'nın doğumunu kutladığımız çok mutlu bir yıldır. 1991'de hayatımız birden alt üst oluverdi. Abimi kalp ameliyatı için dualarımızla Amerika'ya uğurlamış, on gün sonra havaalanında cenazesini karşılamıştık. 58 yaşındaydı, daha paylaşacağımız uzun bir ömür vardı önümüzde. Beraber yaşlanmayı hayal ederken oyunbozanlık yapıp erkenden bizi bırakıp gitmişti. Anne babayı kaybetmekten farklı bir acıydı bu. Abimin ölümüyle beraber bir dönem sona ermiş, doğup büyüdüğüm, her fırsatta koşa koşa geri döndüğüm Bursa da ölmüştü benim için.

Abim

IX. BÖLÜM

Büyükanlık

Tekirdağ'daki yazlık evimizin inşaatı tamamlanmak üzereydi. Son aşamasında başında durmak istediğim için Babür ve Ashı'nın Mavi Boncuk sitesindeki evlerinde kalıp bir ay, gündüz işçilerle beraber mesai yapmış, akşamları da Esmâ'yı sevip kucaklamıştım. Ev tamamlanıp orada kaldığımız ilk akşam patates kızarttığım tavayı ocakta unutup az kalsın evi yakıyordum. Babür de bizimle beraber kalıyordu, yangını söndürdüğümüzde pırıl pırıl mutfağın davlumbazı simsiyahtı. Nazar dedik. Ama asıl nazarın bizi beklediğinden habersizdik. Evde kalalı henüz bir hafta olmuş ya da olmamıştı, bir gece yarısı saat iki buçukta telefon çaldı, arayan Bengü'ydü, Bahadır kriz geçirdi, hastanedeyiz diye haber verdi. Nasıl İstanbul'a gittik bilmiyorum. Amerikan Hastanesi yoğun bakıma kaldırmışlar. Epilepsi krizi olduğu ortaya çıktı. İsviçre'de Dr. Gazi Yaşargil bizi takip için İstanbul'da bir doktora havale etmişti. Onunla konuştuğumuzda bu tip beyin ameliyatları sonrası böyle artçı sarsıntılar olur merak etmeyin diye bizi yatıştırırsa da, epilepsi krizi olduğu söylenene kadar yaşadığımız o gecenin kabusu ömrümüzden birkaç yılı alıp götürmüştü.

Tekirdağ'daki evin arsasını satın aldığımızda Beyrut'ta zengin bir kereste tüccarıyla iş yapıyorduk ve hepsi banyolu bir sürü odası olan dağ evlerinde kalmış, yazlık evimizi böyle tasarlayalım diye karar vermiştik. Ne derler, çok gezen mi çok yaşayan mı bilir, işte tam da öyle olmuştu. Zaten benim büyük evdeki amacım bütün çocuklarımla aynı anda beraber olabilmektir. Eve yerleştiğimizde çocukların her birinin banyolu odaları vardı, ama çoğu henüz gelip görmemişlerdi. O yıl doğum günümü orada kutlayıp evin açılışını yaptığımızda çocuklarımla aynı çatı altında toplamamın keyfini ve huzurunu doya doya yaşadım. Yıllar sonra bir arkadaş grubuyla Beyrut'a gittiğimde o bir zamanlar Doğunun Paris'i diye

Tekirdağ Ev

Esmâ

anılan canım şehirdeki savaş enkazını görünce o dağ evini hatırlayıp içim parçalanmıştı.

Her bir seyahat anılarla dolu ama içlerinden birini hep hatırlarım. Özcan tomruk (ağaç kütüğü) ithalatına başlamış, Bahadır da ofiste tomruk ticareti işini üstlenmişti; üçümüz Yeni Zelanda'ya tomruk almaya gitmiştik. O yıllar uzak noktalara doğrudan uçuşlar yoktu. İstanbul'dan Frankfurt'a uçtuk, sekiz saat havaalanında bekledikten sonra Bangkok uçağına binip bir sekiz saat daha uçtuk, oradan Sydney ve sonunda ufak bir uçakla Yeni Zelanda. Firma yetkilileri bizi karşıladı, izzet, ikram mükemmel. Ertesi gün bizi otelden aldılar, helikopterle bir göl kenarına indik. Orada bekleyen bir tekneye bindik. Balık oltaları çıktı, tekne seyir halindeyken gölden balıklar tutulup ızgara yapıldı. Otele döndük. Ertesi sabah ofislerinde toplantı başladı. Zaten önceden yazışmalar olduğu için tomruk fiyatları belli. Biz işi bağlıyoruz derken adamlar daha yüksek bir fiyat vermezler mi! Özcan'ın tepesi attı, yürüyün gidiyoruz diye ayağa kalktı. Adamlar neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Bahadır'la ben de donup kaldık. Ve kalktık. Herhalde adamlar biz bunları yedirir, içirir, gözlerini boyarız diye düşündüler ama karşılardakinin ne çetin ceviz olduğunu bilmedikleri için evdeki hesapları çarşıya uymadı. Otelden eşyalarımızı toplayıp yola çıktık. Sydney havaalanına geldik, pasaporttan geçtik, ben sigara içecek yer arıyorum, yok dediler. Nasıl yok? Havaalanında sigara içmek yasak dediler. Dışarda içer gelirim dedim, bırakmadılar. Ben ortalıkta dolanırken Özcan da bir delilik yapmayayım diye polis gibi peşimde. Sonunda uçağına bindik. O yıllarda uçaklarda sigara içilen koltuklar var. Uçak kalkar kalkmaz sigaramı yaktım. İki nefes çektim çekmedim, arkadaki adam omzumu dürtüp sigarayı söndür, rahatsız oluyorum demez mi. İnsanlar nasıl katil olurlar o gün çok iyi anladım. Burada sigara içebilirim, sen karışamazsın, rahatsız oluyorsan kendine başka bir yer bulursun dedim ve yol boyu bir daha ağzını açmadı.

İkinci torunumuzun gelmesi uzun sürmedi. Aslı doğum için 3 Eylül 1992'de hastaneye gittiğinde ben Esmaya bakmak için evde kalmış, müjdeyi telefonla almıştım. Bu kez erkek olacağını biliyorduk ama bu kadar çirkin bir bebek beklemiyorduk. O zamanlar çok popüler bir dizi olan Pembe Panther'deki müfettişe benzetmiş, epey gülmüştük. Oysa o çirkin bebek aynı babası gibi büyüdükçe güzelleşmiş, dünya tatlısı bir çocuk olmuştu.

Şubat 1994'te patlayan ekonomik kriz bütün aile için çok zor bir dönemin başlangıcı olmuş, Özcan'ın hastalanmasına sebep olacak kadar derin yaralar açmıştı. Tekağaç o yıllarda Türkiye'nin en büyük tomruk ithalatçılarından biriydi ve krizde doların fırlamasıyla hesaplar alt üst olmuştu. Tekirdağ'daki fabrika krizden bir süre sonra kapanmış, kereste makinaları yeni iş arayışıyla Rusya'ya taşınmıştı. Babür yaklaşık iki yılını Rusya'daki

Esat ve Esmaya

imalatın başında geçirdi. Bengü Tekağaç'ın bütün finansmanını üstlendi ve banka borçlarının elimizdeki mülklerle altı yıllık bir sürede tasfiyesini sağladı. Bahadır krizde elimizde patlayan malların satışı için Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ihracat pazarları aradı.

O kriz yılında Melike hamile olduğunda doğumu Amerika'da yapmaya karar vermiş, sekiz ayı dolunca, annesi Nevin'le beraber Connecticut'a uçmuşlardı. Ben de doğumdan sonra giderim diye planlar yaparken Tülin Bursa'da ameliyat olmuş, boynundan alınıp Amerika'ya gönderilen parçaya lenfoma teşhisi konunca kemoterapi için apar topar Houston'a gitmişti. 11 Aralıkta Batu'nun doğum haberini alır almaz uçağına atlayıp önce Houston'a gittim, Tülin'in yanında üç gün kalıp New York'a uçtum. Havaalanından otobüse binip Connecticut'a vardığımda Bahadır otobüs durağında beni bekliyordu. Üçüncü torunumla tanıştığımda bir haftalık olmuştu bile.

Batu

Tülin birkaç kemoterapinin ardından Amerika'dan dönmüş, tedavisine Bursa'da evde devam etmeye başlamıştı. Dökülen saçları yavaş yavaş çıkmaya başladığında Nilüfer, biraz da annesini mutlu etmek, ona bir torun vermek amacıyla işten tanıdığı Kuthan'ın evlenme teklifini kabul etmişti. Haziranda evlenip bir yıl sonra Rana'yı annesinin kucağına verdiğinde ona yalnız bir torun değil, hayata tutunması için en güzel armağanı da sunmuştu.

Bahadırlar o sıralar Kabataş'ta bize yakın bir apartmanda yaşıyordu. Batu altı aylık olduğunda bizim apartmanda Nimet Hanımın dairesine taşınmışlardı ama Özcan 1995-96 dönemi İstanbul Rotary Kulübü Başkanlığını yürütmeye başlayınca bana da bir sürü iş düşmüş, torunumla istediğim kadar ilgilenmeye zamanım kalmamıştı. Atatürk Kültür Merkezinde "The King and I" müzikalinin galası, özel trenle Kapadokya gezisi gibi pek çok başarılı organizasyonlar düzenlemiş, o güne kadar Hilton otelinde yapılan eşler toplantılarını kendi evimde yapmaya başlamıştım. Ne var ki bütün bu yorucu, ama bir o kadar da gurur verici çalışmalar Batu'nun o en güzel dönemini doya doya yaşamama engel olmuş, benim görevim sona erdiğinde de onlar Tarabya'ya taşınmışlardı. Onlar gidince arkalarında öyle bir boşluk bırakmışlardı ki nasıl dolduracağımı şaşırılmış, sonunda eve bir köpek almaya karar vermiştim. Biraz araştırma yapıp "Collie" cinsinde karar kılınca arabaya atlayıp Bursa'da bir köpek çiftliğine gittim ve oradan bir yavru seçip geri döndüm. Ece adını verdiğimiz o yavru bize çok iyi gelmekle kalmadı, torunlarımızın da arkadaşı olup onlarla beraber büyüdü. Sonraki yıllarda da Özcan'a iş sıkıntılarını hafifletmek için ilaç olmuştu.

Esa yuva çağına geldiğinde Babürler İstanbul'a taşınmışlar, Babür her gün arabayla Tekirdağ'a gidip gelirken Aslı da fabrikadaki işinden ayrılıp Pak Maya'da çalışmaya başlamıştı. Suna ve Hüsamettin Beylerin üst katında yaşarlarken Hüsamettin Bey'in satın aldığı kendi bahçelerine bitişik ev de onlar için tadilattaydı. Ben artık her fırsatta çocukları görmek için Esentepe ve Tarabya arasında mekik dokuyor, onları kapıp ya Kabataş'a ya da Tekirdağ'a taşıyordum. Kabataş'ta mutfağın ortasına, Tekirdağ'da şöminenin önüne yerleştirdiğimiz çocuk parkı veya çadırımız cıvılcıydı. Bütün gün onlarla oyunlar oynamaktan yorgun düştüğüm için, gece bizim yatağımızda üçüne birden masal anlatma görevi dedelerine düşer, çoğu kez de dedeyi uyuttuk diye kalkıp yanıma gelirlerdi.

Datça Aktur'da bir ev kiraladığımızda Batu bir buçuk yaşındaydı. Onu da alıp gitmiş, oranın tadını da torunumuzla beraber çıkarmıştık. Çok erken yürümüş ve konuşmaya başlamıştı. Gün batımında denize bakıp pembe deniz demesini hiç unutmadım. İki yıl kirada oturduktan sonra, satın aldığımız evimizde de torunlarımız hep yanımızdaydı. Tekirdağ'da

Ece ile

Esa, Batu ve Esat

havuzun, Datça'da denizin keyfini birlikte sürdük. Bisikletlere binip, birlikte pazara gittik. İnsan kendi çocuklarını büyütürken çocuğuma biri baksa da ben gezsem der. Torunlara gelince bıraksalar da ben baksam diyorsun. Üstelik yorulduğunda, sıkıldığında, alın artık çocuklarımızı diyebileceğin birileri var. Torunlar daha tatlı denmesinin sebebi bu. Çocuklarımın yeri benim için bambaşka ama torun sahibi olduğu yaşta insanın hayattan zevk alma alanları değişiyor, hepsi bu.

Datça Aktur'daki evimiz

X. BÖLÜM

Kanserle Sınavımız

İşlerin biraz düzeldiği ve büyük umutlarla girdiğimiz 1999 yılı yazında Özcan bir takım sağlık sorunları yaşamaya başlamıştı.

Bengü dört yıldır Hakkıyla beraberdi. Hakkı Güzel Sanatlar Akademisinden grafik tasarım mezunu bir reklamcıydı. Bengü 1999'da onun Rumelihisarı'ndaki evine yerleştiğinde 6 aylık hamileydi ve hiç evlenmeye niyetleri yoktu.

Ailece Tekirdağ'da geçirdiğimiz 15/16 Ağustos hafta sonunun ardından herkes dağılmış, Özcan da iş için Antalya'ya uçmuştu. 17 Ağustosun ilk saatlerinde yakalandığımız depremde ben Esat ve Batu'yla beraberdim ve çocukları salona indirip sabaha kadar başlarında beklemiştik. Depreme Bahadır Bolu, Babürler ve Bengü İstanbul'da yakalanmışlardı. O gece telefonlar kilitlenmeden her birinden haber alana kadar çırpıp durmuştum.

18 Ağustos günü Bengü ofisten arayıp evlendiklerini haber verdiğinde ilk yanıtlım derin bir "Ohh" çekmek olmuş, bir gün önceki kara bulutlar dağılmış, yeni umutlar yeşermişti. Meğerse bir hafta önceden gün almışlar, telefonla iptal edemedikleri için depreme rağmen Sarıyer Evlendirme Dairesine gidip iki arkadaşlarının şahitliğinde evlenip Sarıyer Muhallebicesinde de bugün tatlısı niyetine su muhallebisi yemişler.

Bengü ve Hakkı

Dördüncü torunumuzu beklerken bir yandan da doktor doktor gezip Özcan'ın derdine çare arıyorduk. Sonunda barsak ameliyatına karar verdiklerinde Bengü'nün doğumuna da bir ay kalmıştı.

Özcan ameliyat olduğu gece hemşiresi başında beklerken Tülin ve ben yandaki odada kalıyorduk. Telefon çaldı, Ece kayıp diye haber verdiler. Köpeğimizi Tekirdağ'da Aynur ve Şaban'a teslim etmiştik. Biz yokken demir kapının altından çıkıp gitmiş. Özcan Ece'ye çok düşkün olduğu için duymasın diye koridora çıkıp durmadan telefonla Aynur'la konuşurken, yeni ayılmaya başlayıp beni sorunca hemşire de köpeğiniz kaybolmuş deyivermiş. O zor gecede bir de böyle bir krizle boğuşmak zorunda kalmış, sonunda Ece'nin bulunduğu haberiyle rahat bir nefes almıştık. O gece rahat bir nefes almıştık ama ameliyat sonucu hiç iyi haberler almadığımız için zor ve acılı günlerin bizi beklediğinin farkındaydık. Nitekim doktorların ön tahminleri doğru çıkmış, ameliyatla alınan kitleye kanser teşhisi konmasıyla uzun ve yorucu bir sürece girmiştik.

Kiraz

Bengü 1 Aralık sabahı ofise giderken doğum sancısı başlamış, hastaneye yatıp Hakkı ile bana gelin doğuruyorum diye telefon açmıştı. Bir yanım buruk, bir yanım mutlu bir telaş içindeydi. Bütün aile hastanede toplanmış müjdeli haberi beklerken, Kiraz'ı ameliyathaneden çıkardıklarında ilk gördüğüm an ne çirkin kız bu böyle dediğimi ve babaanne Firuze Hanımın merak etmeyin o çok güzel bir kız olacak diye beni teselli ettiğini hatırlıyorum.

Anneanne olmanın tadına varamadan Özcan'ın tedavisi için koşturmaya başlamıştık. Bir süre İstanbul'da kemoterapi yapıldıktan sonra Houston'daki doktorlarla temasa geçilmiş, tedaviye Amerika'da devam etmemize karar verilmişti. Bütün o sancılı

günlerde canımı en çok acıtan Kiraz'ın bebekliğini kaçırmaktı. Houston'da altı hafta hastanenin bağlantısı olan bir otelde kaldık. Çocuklarımla habereleşebilmek için bilgisayar odasına inip, sağdan soldan yardım alarak bilgisayar kullanmayı öğrendim, mail adresi oluşturdum. Çocuklara bilgisayar da yaptığım kartları attım, Türk gazetelerinin haberlerini Özcan'a ilettim,

Kiraz Tekirdağ bahçede

fabrikadan yolladıkları evrakı print edip odaya çıkardım. Markete gidip alışveriş yaptım, odadaki mikro dalgada yemekler pişirdim. Ve altı hafta sona erdi. Tedavi sonuçlanmış, kanser temizlenmişti. Bütün hasrete ve sıkıntıya değdi derken doktorumuzun bu kanser iki yıl sonra tekrarlayabilir demesiyle bir kez daha yıkılmıştık. Anlaşılan hastalığı “şimdilik” yenmiştik. Bu burukluk içinde İstanbul’a döndüğümüzde Kiraz üç aylık olmuştu. Kaçırduğumuz günleri telafi etmek için her fırsatta torunlarımızla beraber olmaya çalışıyor, onları alıp neredeyse oraya taşıyorduk.

Her yaz bir hafta sonu bütün büyük aileyi Tekirdağ’da toplamayı gelenek haline getirmiş, bahçede, havuz başında çoluk çocuk keyifli günler yaşamaya başlamıştık. Küçükler havuzda bir yandan yüzüp bir yandan mısır yerken büyükler havuzda maç yapar, kimi de şişme yataklar üzerinde güneşlenirdi. Kalabalığa yemek yetiştirmek için evin mutfağı ile havuz başındaki mutfak arasında mekik dokuduğum bir Pazar günü bahçeye çıkmamla Kiraz’ın havuzun içinde batıp çıktığını görmem bir oldu. Elimdeki tepsiyi fırlatıp, üstüm başımla kendimi nasıl havuza attığımı bilmiyorum. Kucaklayıp sudan çıkardığımda gülerек kolluklarım var sandım demez mi. Havuzda yüzenler olmasına, Babür’ün de kenarda güneşlenip kitap okumasına rağmen yaşadığımız bu korkunç olay aklımı başımdan almış, her-

kes gittikten sonra tam Kiraz’ın girdiği noktada kurban kestirip, kanını suya akıttıktan sonra fakirlere dağıtmıştım.

2000 yılında Melike hamile olduğunu müjdeledi, doğumu yine Amerika’da düşünüyorlardı. Melike’nin annesi Nevin’i kaybetmiştik. Bu kez Florida’da Filiz’e yakın bir ev tutmuşlar, Bahadır da Melike ve Batu’yu yerleştirip dönmüştü. Doğuma birlikte gidecektik. Ama Bala tahminlerden bir hafta önce gelince kabak Filiz’in başına patlamış, Melike’yi hastaneye taşımakla kalmayıp iki gün de Batu’yu oyalamak zorunda kalmıştı. Bize de onları hastaneden çıkarıp eve götürme vazifesi düşmüştü. Batu’nun felaket yaramaz bir dönemi vardı. Bala’yı lavabo musluğunun altında yıkayıp, sarıp sarmalayıp

Büyük aile Tekirdağ’da

Melike’ye verdikten sonra onu oyalamaya çalışıyor, futbol oynuyor, havuzda beraber yüzüyordum ama kıskançlıktan ve hırçınlıktan ya topu kafama patlatıyor ya da havuzda beni boğmaya kalkıyordu. Bebeği pusete koyup gittiğimiz alışveriş merkezlerinde ya puseti kapıp koşturmaya başlıyor ya da mankenleri deviriyordu. Bir ay dolunca İstanbul’a dönmek üzere uçağa bindik. Melike hosteslerin bebek yatağını yerleştirdikleri ön koltukların birinde otururken ben de Batu’yla arkada bir yerlerdeyim. O uzun yol boyu ne o uyumuş ne de beni uyutmuştu, savaştan çıkmış gibi inmişim İstanbul’a.

Bala

Bala 1 Mayıs 2001'de doğmuş, Amerika'dan döndüğümüzde yaz geldiği için de torunlarımızı alıp Tekirdağ'a gitmiştik. Artık ev cıvı cıvıldı.

Bu arada Özcan'ın rutin kontrolleri devam ediyordu. İlk ameliyatından tam iki yıl sonra tekrarlanan sorunlar sürpriz değildi. Bir yandan mutlu aile toplantıları yaparken bir yandan da hastanelere girip çıkıyor, testlerle, tedavilerle boğuşuyorduk. Bengü'nün ikinci çocuk müjdesi böyle bir zamana rastlamış, Özcan'ın hayata dört elle sarılması için yeni bir umut olmuştu. Durumu kötüye gittiği için tekrar Houston'a gitmeye karar verdiğimizde uzun yolu ikiye bölmüş, bir gece Paris'te bir otelde kalıp Amerika'ya uçmuştuk. Oraya vardığımızda yapılacak bir şey kalmadığını biliyorduk ama yine de içimizde bir mucize beklentisi vardı. Kemoterapiye devam etmemiz gerektiğini düşünce onca sıkıntıya boşuna katlandığımız

yolu bir kez daha aşip İstanbul'a geri döndük.

22 Temmuz 2002'de Hasan Edip dünyaya geldi. Çocuklarla doya doya beraber olamadığım bir yana, kızımın iki çocuğunu büyütme çalıştığı günlerde hiç yanında olup ona yardım edemediğime de kahroluyordum. Hasan Edip'in birinci doğum gününü kutladığımızda hastalıkla mücadelelerimiz devam ediyordu.

Esat, Kiraz, Esmâ, Bala ve Batu Tekirdağ'da

Hasan Edip

Ben arada gidip görsem de Özcan da torunlarını görebilsin diye hafta sonları Kiraz, Bala ve Hasan Edip'i Kabataş'a alıyor, orada beraber olmaya çalışıyorduk. Kapıyı açıp onları minik valizleriyle karşımda görünce gamı tasayı bir kenara bırakıp birlikte geçireceğim bir iki günün mutluluğunu yaşamaya başlıyordum.

Onlar geldiklerinde diğer torunlarımız da gelir, evimiz cıvı cıvı olurdu. Her yıl olduğu gibi o yıl da Özcan'ın doğum gününde bütün aile bir araya gelmiş, hastalığa inat sağlık ve mutluluğa kadeh kaldırmıştık.

Hiç beklemediğimiz tatsız bir olay işte tam da bu sancılı döneme rastlamış, canımızı iki kere yakmıştı. Bahadır bir gün gelip biz Melikeyle ayrılıyor dediklerinde dünya başıma yıkıldı. Bala daha üç yaşındaydı ve Bahadır çocuklarına çok düşkün bir babaydı. Hangi birine üzüleceğimi şaşırmıştım. Ama olan olmuştu bir kere, artık üzülmeyi bir kenara bırakıp yaraları sarma zamanıydı. Bahadır alt katımızdaki daireyi kiralayıp oraya taşındığında çocukları sık sık alıyor, o işe gittiğinde de onlarla biz ilgileniyorduk. Özcan da artık işe gitmek yerine evde çalışmaya başladığı için o çalışma odasında ben kapıları kapatıp salonda çocukları oyalıyordum. Yeni bir doktor ve ikinci bir ameliyatın ardından kemo ve radyoterapiler de hiçbir işe yaramamış, hastalık kontrolden çıkmaya başlamıştı.

Bala, Kiraz ve Hasan Edip Kabataş'ta

2004 yazını Datça ve Tekirdağ'da torunlarımızla beraber geçirdik. Ertesi yıl Tekirdağ'da başlayan yaz aylarının ardından Datça'ya gittiğimizde bunun birlikte geçireceğimiz son Datça günleri olduğunu biliyorduk.

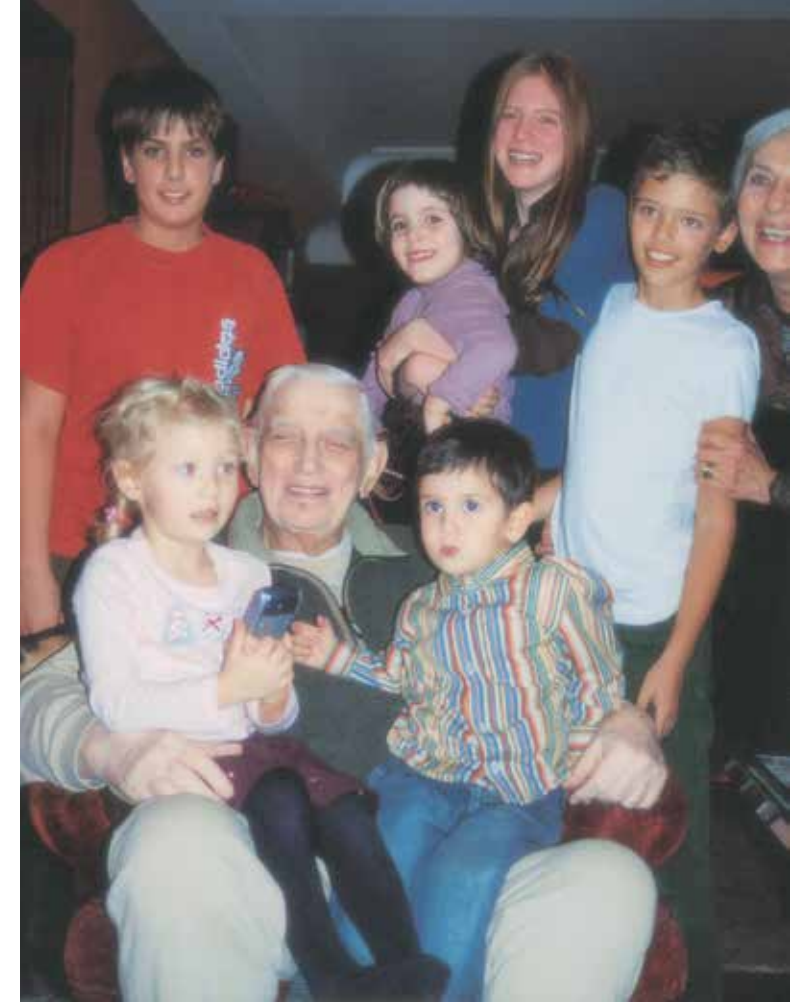
Özcan'ın doğum günü 26 Ekim 2003

2003 Yılbaşı yemeği

Bütün torunlar Tekirdağ'da

2003 Yılbaşı yemeğinde torunlarla

XI. BÖLÜM

Zor Yıllar

Özcan yetmiş beş yaşına gelmişti. Kemer Country Orman Evinde ona güzel bir doğum günü partisi düzenlemeye karar verdik. Eşimizi, dostumuzu, akrabalarımızı öğle yemeğine davet ettik. Gençlik yıllarımızda Mercedes fabrikasına bir araba ısmarlamış, hazır olunca da Almanya'daki fabrikadan teslim alıp geze geze Türkiye'ye dönmüştük. Ondan sonra bir sürü değişik marka arabası olmasına rağmen Özcan her seferinde Mercedes başka der, niye o zaman Mercedes almıyorsun diye sorunca da şimdi sırası değil diye cevap verirdi. Bu özlemini bildiğim için doğum günü hediyesi olarak ona çocuklarla beraber bir Mercedes araba almaya karar verdik. Arabayı aldık, Kabataş'a apartmanın önüne getirdik. Doğum günü partisine gitmek için evden çıktık, kapıda arabayı gördüğünde bu ne diye sorunca da bugün için kiraladık dedim. Çok hoşuna gitti ama biraz da şaşırıldı. Şoför gülüyor, ben de gülmek için kendimi zor tutuyorum. Baktım şaşkınlığı iyice arttı, dayanamadım, çocuklarla benden sana doğum günü hediyesi dememle beraber ağlamaya başladı. Elli yıldır tanıdığım o koca yürekli kocaman adamın ağladığına ilk kez o gün tanık olmuşum. Ona sevdiği insanların arasında çok mutlu olduğu bir gün yaşattığımız için şükrediyorum. O gün inanmak istemesek de hepimiz bir daha böyle bir fırsatımız olmayacağından korkuyorduk. Olmadı da.

Özcan'ın 75 yaş doğum gününde

Son dans

Yılbaşını kutlamak için çocukların yeni yıla birkaç gün kala bizim evde toplanmalarını ve hatıra fotoğrafı çekmeyi gelenek haline getirmiştik. O yıl da toplandık. Biz gençliğimizden beri Özcan'la dans etmeyi çok severdik. O gece de güçsüzlüğüne rağmen dayanamamış, beni dansa kaldırmıştı. Sırtımdaki o sıcak eli hala özlemle hissediyorum.

Bahadır Esra'yla tanışmış, ilişkileri evliliğe doğru gidiyordu. Hepimiz Esra'yı çok sevmiştik. Uyumlu bir aile olma yolunda karşılıklı çabaları gözümüzden kaçmıyordu. Artık bize de gidip gelmeye başlamış, aileye katılmıştı. Evimize yeni bir heyecan, taze kan gelmişti ama sağlık sorunlarımız ağırlaşarak devam ediyordu.

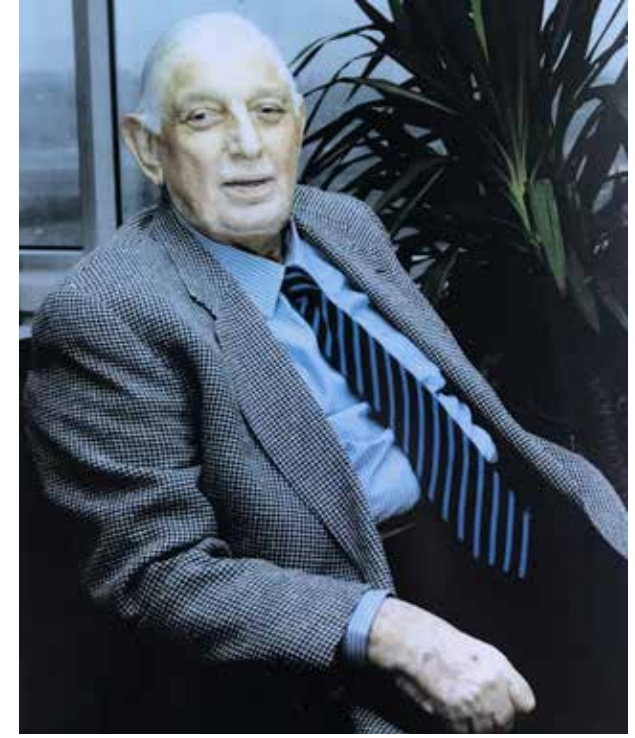
Hastaneler, tahliller, tetkikler, kemoterapilerle dolu simsiyah bir kışın ardından bir mola vermek, bir nefes almak için o yıl benim doğum günümde bir gezi teknesi kiralayıp bütün aile Boğaz'da çok güzel bir gün geçirdik.

Doğum günümde tekne gezisinde

Tekirdağ'a gittiğimizde Özcan artık merdiven çıkamadığı için yatak odamızı alt kata taşımıştık. Bu zorunluluk bize çok ağır gelmişti ama beni asıl duygulandıran köpeğimiz Ece'nin bunu bir türlü kabullenmek istemeyip her gece üst kattan aşağı bakarak bizi beklemesi, zorla inip alt kattaki odaya girmesi olmuştu.

Temmuzda Amasra'ya gittik. Özcan orada yıllar önce bir arsa satın almıştı. Bazı ortaklık sorunlarını çocuklara bırakmadan çözmesi gerektiğine inanıyor, kendisinin olmayacağı bir hayatı pürüzsüz bırakmak için çabaladığını görmek içimi acıtıyordu. Her şeye rağmen o seyahat ikimize de iyi gelmiş, Tekirdağ'a mutlu dönmüştük.

Ağustosta teyzemin torununun düğünü için Erdek'e davetliydik. Ben gidip bir gece kalır dönerim dediysem de beni yalnız yollamak istememiş, beraber gitmiştik. Çok sıcak bir gündü. Kaldığımız otelin kliması da çalışmıyordu. O gece sabaha karşı korkunç bir kanamayla uyandık, apar topar yola çıkıp doğru İstanbul'daki hastaneye gittik. Bir hafta tedavinin ardından Tekirdağ'a döndüğümüzde bitik vaziyetteydi. O hafta sonu Bahadır, Batu, Esmâ bizdelerdi. Pazar sabahı ben balkonda otururken Bahadır babam sana sesleniyor diye beni çağırdığında koşu koşu yanına gittim. Yatağın içinde oturmuş acıdan kıvranıyordu. Hemen ambulansla hastaneye götürdük, röntgen sonucu kolunun kırıldığını öğrendik. Kolunu alçıya aldılar ama ameliyat gerekiyor dedikleri için hemen İstanbul'daki ortopedistle temas kurup oraya naklettik. Ameliyatla koluna platin taktılar. Birkaç gün hastanede kaldıktan sonra Kabataş'a dönüp salona bir yatak hazırladık ve Özcan'ı yatırdık. Yatak odamız artık orasıydı. Geceleri ben de yastığı yorganı alıp kanepede uyumaya başlamıştım. Bahadır zaten alt katta oturuyor, diğer çocuklar da gelip gidiyorlardı. Geri sayımın başladığının hepimiz farkındaydık. Artık Özcan'ı hastaneye taşımak yerine hastane ve doktorları eve taşıyorduk. Ve kol ameliyatının on beşinci gününde, 3 Eylül 2006'da savaşı kaybettik. Bu daha önce yaşadığım acılara benzemiyordu. Kalabalık bir dünyanın ortasında, sırtımdaki o sıcak elden yoksun, şaşkın ve yapayalnız kalmıştım.

XII. BÖLÜM

Tek Başıma

Hayat devam ediyor ve ben yaşıyordum. Kimseyi acıma ortak etmeye hakkım yoktu. Düşündüm, içime kapanırsam o etrafımdaki kalabalığı da kaybedeceğim. Bursa'ya Nilgün'ün kızı Sedef'in düğününe gitmek, yanımda çocuklarım da olduğu için kolaydı ama ilk Rotary yemeğine katıldığımda tek başıma o salona girip sanki herkes bana bakıyor gibi arkadaşların masasına yürürken harcadığım azim ve çabayı hiç unutmadım.

Bir ay sonra Bengü, Hakkı, Bahadır, Esra ve çocuklarla beraber Paris'e uçtuk. Onlar iki gün Disney World'de dolaşıp sonra şehre geleceklerdi. Havaalanında trene bindiklerinde ben de taksiyle Paris'te kalacağımız otele gittim. Elimde bavulum, resepsiyondan anahtarımı alıp odama çıktığımda o yaşa kadar ilk kez tek başıma bir otel odasına giriyordum. Hayatta insanın alışamayacağı hiçbir şey yok, ama alışana kadar her "ilk" yarayı yeniden, yeniden kanatıyor. Ardından Aslı, Zeynep ve Esmâyla Myanmar'a gittik. Çocuklarım beni hayata döndürmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Hayatın doğal akışında güzel şeyler de olmaya başlamıştı. Nilüfer'in ikinci evlilik partisinde o yılın ailede ikinci düğününü kutladık. İlk günkü kırk mum yavaş yavaş sönmeye, yeni hayatıma ayak uydurmaya başlamıştım ama yaz başı Tekirdağ, ardından Datça'daki evlere yine "ilklerin" acısıyla girdim. Beni önceden tanıyan insanlarla ilk karşılaşmalarında herkes bana acıyarak bakıyor gibi geliyor, tanımadıklarım da sanki alnımda yazılmış

70. Yaş Günüm, Tarabya

Bahadır ve Esra'nın düğünü

gibi yalnız kaldığımı anlıyorlardı. En büyük korkum çocuklarıma yük ol-maktı. Onlara yalnızlığımı hissettirmeden, onların hayatlarını bozmadan yaşayabilmeliydim. Bunun için çareyi önüme gelen seyahat fırsatlarını kaçırmamakta buldum. Bahadır Kemer'e taşınmış, çocukları da yanına almıştı. Kabataş'ta yalnızdım ama kendime yeni bir düzen kurmuştum.

Seyahate çıkmadığım zamanlarda da kendimi her fırsatta sokağa attığım için iyi kötü idare ediyordum.

2008 de yetmiş yaşına gelmiştim. Bengü ve Hakkı Tarabya'da bütün büyük aileyi bir araya getiren bir davetle bana güzel bir doğum günü yaşattılar. Aynı yıl 13 Haziran'da boğaz kenarında Aija Oteli rıhtımında Bahadır ve Esra'nın nikahları kıyılırken uyumlu bir beraberliğe imza attıklarımı biliyor ve bu mutluluğun devam etmesi için dua ediyordum.

2008'i uğurlamak için ailece bir araya geldiğimizde hepimiz yeni umutlarla doluyduk. Çocuklarımız büyüyordu. Esmâ artık Robert Kolejin son sınıfına gelmişti. Bense bir yenilik peşindeydim. Yüzüm akranlarıma göre çok erken kırışmış, beni rahatsız eder olmuştu. Cesaretimi toplayıp ameliyat olma-ya karar verdiğimde sağa sola danışıp doktor aramaya başladım. Tülin'in de lenfoma ameliyatından boynunda bir deformasyon kalmış, o da ondan rahatsızdı. Birlikte Dr. Serdar Eren'e gittik ve ameliyat olmak istediğimizi anlattık. Serdar Bey o yıllarda ameliyatlarını Köln'de yapıyor, arada Türkiye'ye gelip hasta bakıyordu. Tülin'le beraber uçağa atlayıp Köln'e gittik.

Hastanede iki yataklı bir odaya yattık. Ameliyat günü sabah erkenden gelip hazırlıklara başladılar. Tülin'in ameliyatı daha basit ve kısa süreceği için önce onu aldılar. Tabii ameliyat olacağımız için akşamdan beri bir şey yememişiz. Ama ben sabah hiç aç kalamam. Hemşireye ben kafeteryaya gidip hiç olmazsa bir kahve içsem dedim, anestezi doktoru duyarsa seni ameliyata almaz dedi. Söylemezsen duymaz deyip indim kafeteryaya, bir kahve, bir sigara, oh keyfim yerine geldi. Bir "selfie" çekip yüzümle vedalaştığım sırada Tülin'i odaya getirdiler. Ben de sedyeye uzanıp "yeni ben" yolculuğuma başladım. Bu yolculuk beş saat sürmüştü, hem Tülin, hem İstanbul'dakiler bayağı endişeyle beklemişler. Doktor da odaya gelince çok zorlandık, derisi o kadar ince ki nereden tutacağımı şaşırdım deyince sonucu da merak etmeye başlamışlar. Ben kendime gelip sargıların arasından şiş gözlerle aynaya baktığımda sevinsem mi ağlasam mı bilmiyordum. İki gün hastanede kaldık. Çıkacağımız gün sargılarım açıldığında nasıl bu kadar kısa sürede bu kadar iyileştığıme inanmamıştım.

İKİNCİ KİTAP

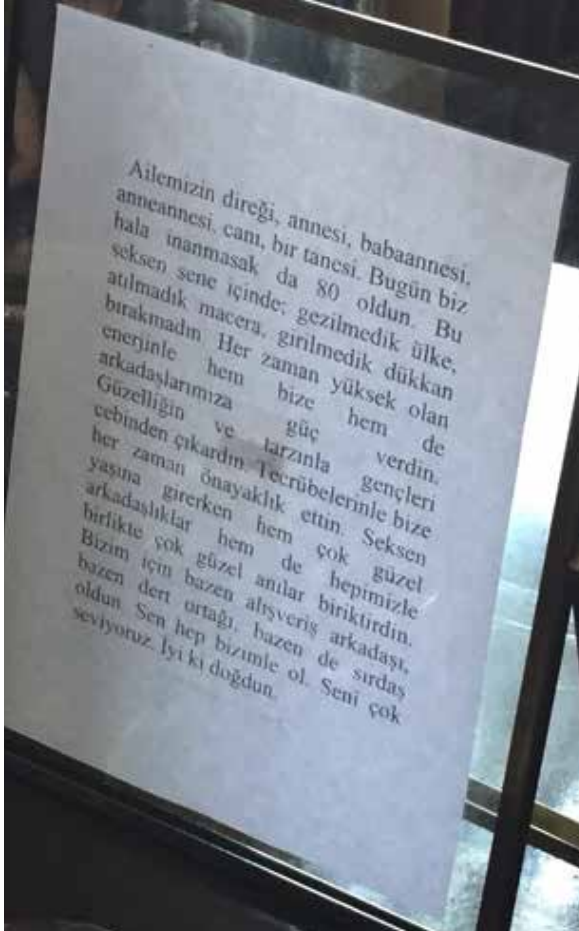
Kolaj

2018

80 yaşına gelmiştim. Annemi 54, abimi 58, babamı 73 yaşlarında kaybetmiştim. Soyumda sekseni aşan büyüklerimin sayısı fazla değildi. Benden büyük eşim dostum hele bir yetmiş ol da o zaman konuşalım derlerdi. Yetmiş oldum, geçtim ama hiçbir değişiklik hissetmedim. Ta ki seksen olana kadar. Yine de etrafıma baktığımda iyi bir yerde olduğumu fark ediyordum. O yılın anısına sevenlerime hediye etmek üzere yıllar önce tercüme ettiğim iki kitabı yeniden bastırıp ambalajladım. Yeni hobim çocuklarımın kara kalem portrelerini çizmek olduğu için onları da armağan etmeyi düşündüm.

17 Nisanda dostlarımın daveti ile başlayan doğum günü kutlamaları kırk gün kırk gece sürdü desem abartmış sayılmam. 22 Nisan çocuklarımın düzenlediği şahane bir gece oldu. Bana hazırladıkları videoyu izlerken gözyaşlarımı tutmakta zorlandım. Bala'nın emekleriyle hazırlanan video bir belgeyle tamamlanıyordu. Bu belgeyi okuduğumda böyle bir ailem olduğu için

80.Yaş Belgesi

ne kadar şanslı olduğumu düşünüp bir kez daha şükrettim. Haziran başında çocukların düzenlediği bir geziyle İtalya'nın Sardunya adasında Porto Cervo'ya gittiğimizde bütün çocuklarım ve torunlarımın yanımda olduğu birkaç günden daha değerli bir doğum günü armağanı olamayacağını biliyordum. Bu da bana kısmet olmuştu. Dönüşte bu muhteşem geziyi ölümsüzleştirmek istediğim için bir kitap hazırladım.

Sonbaharda İstanbul 10 Km. maratonuna Türk Eğitim Vakfı formasıyla Bengü, Hasan Edip, Bala, Tülin ve Esra birlikte katıldık. Maddi durumu yetersiz kız öğrencilerin eğitimlerine bağış toplamak için "80. yaşta 80 kız öğrenci" sloganıyla Bengü ile birlikte bağış kampanyası

açtık. Katılan en yaşlı aday olduğum için maraton öncesi NTV habercilerinin röportaj yapmak üzere beni aradıkları sırada, herkes ısınma hareketleri yaparken benim oturup sigara içmem olay oldu. Neyse ki kameralar görmedi. Ama hem finiş çizgisini rahatlıkla aştık hem de kampanyamıza yaklaşık 45.000 dolar bağış toplayıp rekor kırarak birinci olduk. Birlikte Karaköy'de şaraplı güzel bir öğle yemeği yedikten sonra, bir 5 km daha yürüyerek eve geri döndüm.

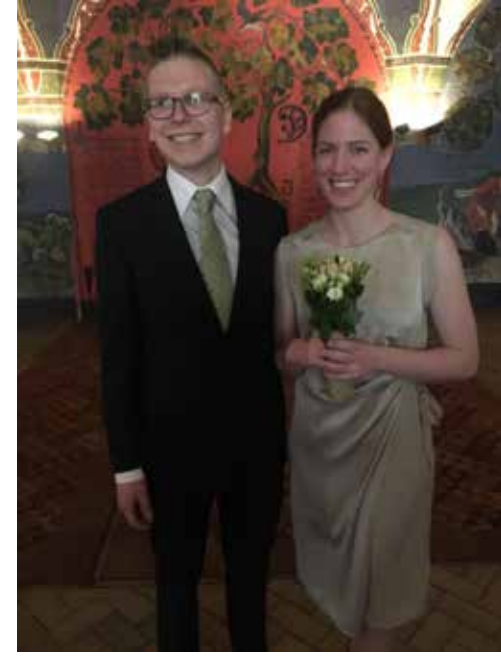

Porto Cervo

Bu geçen on yıl içinde çocuklarım elli, altmış yaşlarında oldular, büyük torunlarımdan ikisi McGill, biri Waterloo olmak üzere Kanada'da üniversite eğitimlerini tamamladılar. Her birinin evine gidip kaldım, McGill'de bir amfide oturup ders bile dinledim. Mezuniyet törenlerine katıldım. Esmamaster diploması alırken Oxford'da yanındaydım. Evlenmeye karar verdiğinde ilk torun mürüvveti göreceğim için heyecanlanmıştım ama o da babası gibi nikahında kimseyi istememiş, 13 Mayıs 2016 da Kopenhag'da birkaç arkadaşımın katıldığı sade bir törenle evlenmiş, Özcan'ın ölmeden şu kızım düğününü görsem yeter dediği düğün hiç birimize kısmet olmamıştı.

Maraton Finish

Esmâ ve Matti'nin nikahı

Küçük torunlarımın liseyi bitirip Kiraz'ın İngiltere'de Exeter, Bala'nın İstanbul Koç Üniversitesi, Hasan Edip'in Milano Politecnico üniversitelerini kazanmalarının gururunu yaşadım. Babürlerle Peru'da Esat'ın kolunda Macchu Picchu'ya tırmandım, Bengülerle İspanya'da şarabı fazla kaçırıp valizin içine düştüm, Bahadır'la New York'ta "Cigar House"da puro, Esmâyla Edinburgh'da "ot" içtim.

Cigar House

Mısır

Esma'nın kocası Martti'nin ailesi Noel'de bizi Helsinki'ye davet ettiklerinde gerçek bir Noel yaşayacağım için çok heyecanlanmıştım. Aile yemeklerinin yanı sıra 25 Aralık sabahı Esma, Esat ve Martti'nin gençlerle birlikte buz gibi Baltık Denizine dalıp çıkmalarını, alaca karanlıkta bütün mezarları mumlarla süslü kabristan ziyaretini hiç unutmadım.

Yirmi yaşından beri seyahat ediyordum. Ailemle, dostlarımla neredeyse adım atmadık ülke bırakmamış, buzullardan tropikal bölgelere kadar her türlü iklim kuşağında geri kalmış toplumlardan, medeniyetin en üst seviyesine ulaşmış olanlara kadar çeşit çeşit ülke görmüştüm. Kenya'da safariye çıkmış, Lap Land'da Huskylerin çektiği kızaklara, Hindistan'da fillere, Ürdün'de develere binmişim. İguassu ve Niagara şelalelerinin sularıyla ıslanmış, Türkiye'de Van , Ürdün'de Lut gölünde yüzmüş, Baltık denizinde buz kıran gemisiyle gezmişim. Amerika kıtasını Şili'den Alaska'ya, Afrika ve Avrupa kıtasını Ümit Burnundan Norveç Fiyortlarına kadar dolaşmış, Asya'dan Avustralya'ya kadar pek çok ülke görmüştüm. Çok istememe rağmen gidemediğim bir tek Mısır kalmıştı. Aralık ayında bir gezi fırsatı çıkınca hemen katıldım. Kahire'ye uçtuk. Piramitleri gezdikten sonra Nil Nehrinde özel bir tekneyle Asuan barajından, Ebu Simbel'e, Sudan sınırına kadar rüya gibi bir dört gün yaşadık. Yol boyu tarihi kalıntılara ve Kahire Müzesindeki antik eserlere baktıkça bugünkü Mısır halkının o kadim medeniyetin soyundan geldiğine inanmak mümkün değildi.

Dönüşte 2019'u karşılamak için Kabataş'ta toplandık.

Aralık 2018 Kabataş

2019'daki doğum günümde Bengü ve Hakkı Tarabya'da "şefli" bir ziyafet düzenleyip bütün aileyi bir araya getirdiler. Torunlarımla ellerinde gelen doğum günü pastamı mutlulukla üfledim.

Nisan 2019 Tarabya'da doğum günüm

Doğum günü pastam

Tülin, ben, Filiz ve Gönül 2019 Tarabya

Otuz yıldır yazları Tekirdağ'daki evde geçiriyordum. Torunlarımız sık sık bizde kalırlardı ama çocuklarımızı ancak bir hafta sonu bir araya getirebilir, çoğunlukla yalnız olurduk. O yaz Esat ve Batu'nun iş hayatına atılmalarıyla birlikte ev birden "İnternet Kafe" havasına bürünmüştü. Bilgisayarımı kapan geliyor, zoom toplantıları, beyin fırtınaları sürüp giderken ben de kah uzaktan, kah yanlarında keyifle izliyordum.

Tekirdağ 2019 Bahçe

Torunlarım yurt dışında okurlarken bir gün dönecekler diye beklerdim ama Esmâ "gurbette" yaşamaya karar verdiğinde onunla beraber olabileceğim günler sayılı olduğu için Tekirdağ'da kaldığı birkaç günün tadına doyamamıştım.

Aralık 2019 Kabataş

Aralık 2019 Yılbaşı

2020 yılına girdiğimizde üç ay sonra restoranlar, kafeler kapanacak, bir araya gelmek, sarılmak yasaklanacak deselerdi kimse inanmazdı. Hayat normal akışı içinde başlamış, Ocak ayı ortalarında Çin’de ortaya çıkan yeni bir virüs haberlerini ciddiye almamıştık. O güne kadar dünyanın çeşitli bölgelerinde yayılan virüsler büyük zararlar vermiş, ölümlere neden olmuştu ama bizden uzaktı. “Covid-19” adını verdikleri bu yeni virüs beklenmedik bir hızla yayılmaya başlayınca panik de başladı ve bize ulaşması iki ay sürdü. Mart ayında görülen ilk ölüm vakasıyla birlikte hayatımız alt üst oldu. Maskelerle tanıştık, karantinaya girdik, sokağa çıkma yasakları ile evlere hapsedik. Belli saatlerde çıkabilsem de çocuklarımla arama hiç alışık olmadığım mesafeler girdi.

Hapiste

Mısrıroğlu ailesi Kabataş'ta

Bahadır ve Batu Kabataş'ta

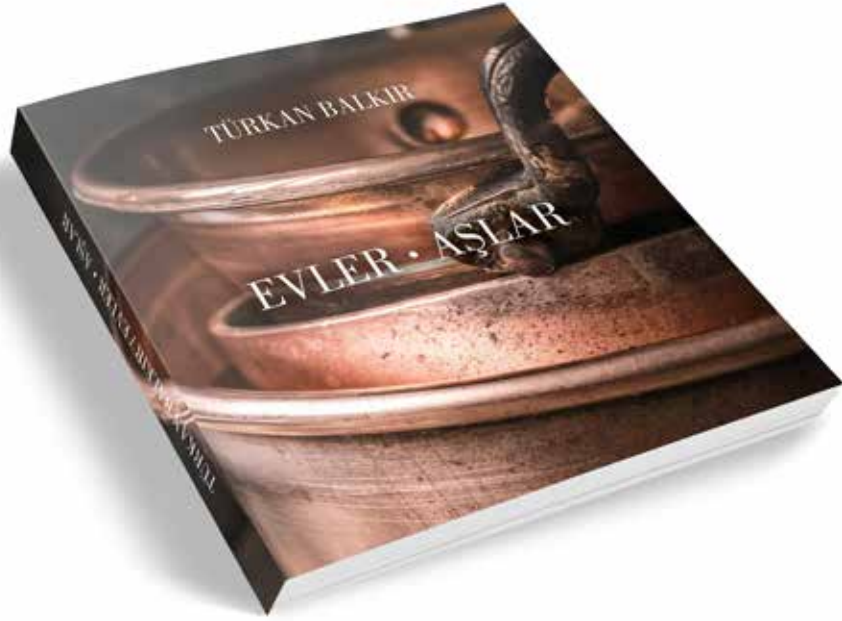
Bala Kabataş'ta

Doğum günümde açık havada olabilelim diye Kabataş Set Üstünde bir apartmanın terasında toplandık. Yasakların sınırları içinde yürüyüşlerime devam etmeye, sokağa çıkamadığım günlerde camları açıp evin içinde turlar atmaya, çocuklarım bana gelemedikleri için ben açık havada beraber olabileceğimiz yerlere gidip hasret gidermeye çalıştım. Bayramlaşmak için bile aileyi ancak “zoom”la bir araya getirebildim. Mayıs gelip kapağı Tekirdağ’a attığımda kendimi kozasını delip çıkan kelebek kadar özgür hissediyordum. Artık maske de, sokağa çıkma kısıtlamaları da umurumda değildi.

Terasta maskelerle doğumgünü, Nisan 2020

80. doğum günümle ilgili aile albümü “Biz Bize”yi hazırladıktan sonra geleneksel yemeklerimizin tariflerini derleyip benden sonraki kuşaklara aktarmaya karar vermişim. Yemekleri yapıp fotoğraflarını çektim, tariflerini yazdım, İngilizce çevirilerini de yapıp tek tek QR kodlara yükledim. Kitabın tasarımını da Hakkı yaptı. Yalnız kaldığım günlerde uğraştığım bu proje sayesinde o zor dönemin nasıl geçtiğini anlamadım. Ortaya çıkan bu kitabı eşime dostuma armağan ettim. Esat’ın yardımıyla internette bir “blog” oluşturup yeni kuşakların erişimine açtım. Rotary Kulübe armağan ettiklerimle kız çocukların eğitimlerine katkıda bulunmak ayrı bir gurur kaynağım oldu.

Evler Aşlar

Çocuklarım hiç olmadığı kadar gelip gitmeye başlamış, evim bayram yerine dönmüştü. Yazın pandemi yüzünden seyahat rotalarını Tekirdağ'a çeviren misafirlerimle ev dolup taşmaya başlayınca "şans burada da yüzüme güldü" demeden edemedim.

*Hasan Edip, ben,
Bengü, Kiraz*

Esat ve Batu

Kiraz ve Bala

Sevim, Nurcan, Tülin ve ben

Filiz 2020

Filiz, ben ve Boncuk

Temmuz'da Gönül'ü kaybettik. Aileye girdiği günden beri güler yüzü ve hayata olumlu bakışıyla hepimizin kalbini fetheden yengemizi Bursa aile kabristanında abimin koynuna bıraktık.

Otuz yıl önce diktiğimiz, rüzgardan eğrilmesin diye kafeste büyüttüğümüz ak kavağın gölgesinde bugüne kadar ne anılar yaşandı kim bilir. Torunlarım dallarında oyunlar oynarken ben altında bazen yalnız, bazen sevdiğilerimle beraber çayımı, kahvemi, rakımı içtim. Anlatabilse ne çok anılar gizlidir o koca gövdesinde. Eylülde yüce kollarıyla bizi kucakladığında yıllar film şeridi gözümün önünde canlandı. Ailemle beraber bu evde geçirdiğim yılların hikayesini bir kez daha yazarken havuz başında boy boy torunlarımın neşesi, haşlanmış mısırlar, çiğ börekler, akşam kurulan rakı sofraları, doğum günleri, evlenme yıl dönümleri ve daha nice mutlu anılar yeniden canlandı. Bu pandemi döneminde yine o havuz başında bir araya gelip sağlık ve mutluluğa kadeh kaldırdık.

Ekimde Filiz'i kaybettik. Lara altı ay önce Hawai'ye taşınmıştı. Bankim'in kardeşlerinin kimi Amerika, kimi Hindistan'da yaşıyordu ve hepsi cenazeyi canlı izlemek isteyince ben de çocuklara çekirip yollarım dedim. Ne var ki maskeleri takıp gittiğimiz törende biri namaza durup, öbürü cenazeyi arabadan indirmeye kalkınca iş başa düşmüş, onca gencin arasında, üstelik bu yaşta canlı yayın yapmak bana kismet olmuştu.

15 Mart 2021'de de Zeki'yi kaybettik. On yıldan beri verdiği sağlık savaşının son beş yılını yatakta geçirmişti. Ailede bir yıl içinde aynı kuşaktan üçüncü kaybımızdı .

Tekirdağ'daki evimizi otuz yıldır kullanıyorduk. Yazları orada geçirip, kış aylarında hafta sonları çocuklarla gidip şömüne keyfi yapardık. Ama dört mevsiminin bu kadar güzel olduğunu yeni yeni keşfediyordum. Her sabah

Tekirdağ'da balkonda

ayrı bir gün doğuşu şölenine uyanmak, kumsala her çıkışında deniz seviyesi yüzünden değişen topoğrafyanın şaşkınlığını yaşamak, yeni yürüyüş yolları keşfetmek, ve bütün bu olağan dışı güzellikleri sevdiğimle paylaşmak bu sevimsiz karantina günlerinde bana sanki armağan gibi sunulmuştu.

Gençlik yıllarımda yeni yılı karşılamak için Özcan'la beraber balolara, eşim dostumuzla yemeklere giderdik. Çocuklarımız büyüyüp evden ayrıldıklarında aralığın son haftası bizim evde toplanır, yılbaşı gecesinde biz ikimiz baş başa kalırdık. Özcan'ı kaybettikten sonra aynı geleneği sürdürdüm ama artık yılbaşı gecelerimi tek başıma geçirir olmuştum. Bu yıl Babür ve arkadaşları yıl başı tatilinde Tekirdağ'a geldiklerinde yıllar sonra ilk kez yeni yıla girerken yalnız değildim. İnsanların evlerinden dışarı çıkamadığı bu olağan dışı sıkıntılı dönemde şans yine benden yanaydı.

Genç kuşaklara aktarmayı amaçladığım 200 yıllık tarihin sonuna geldim. Başlarken niyetim 80. yaşında bitirmektim ama ondan sonraki olağandışı olayları da anlatmak istediğim için bugüne kadar devam ettim.

Atalarımın mirasını bugüne kadar gururla taşıdım. Güzel bir ömür sürdüm. Sevdim, sevildim, pırıl pırıl evlatlar yetiştirdim, birbirinden değerli torunlarım oldu.

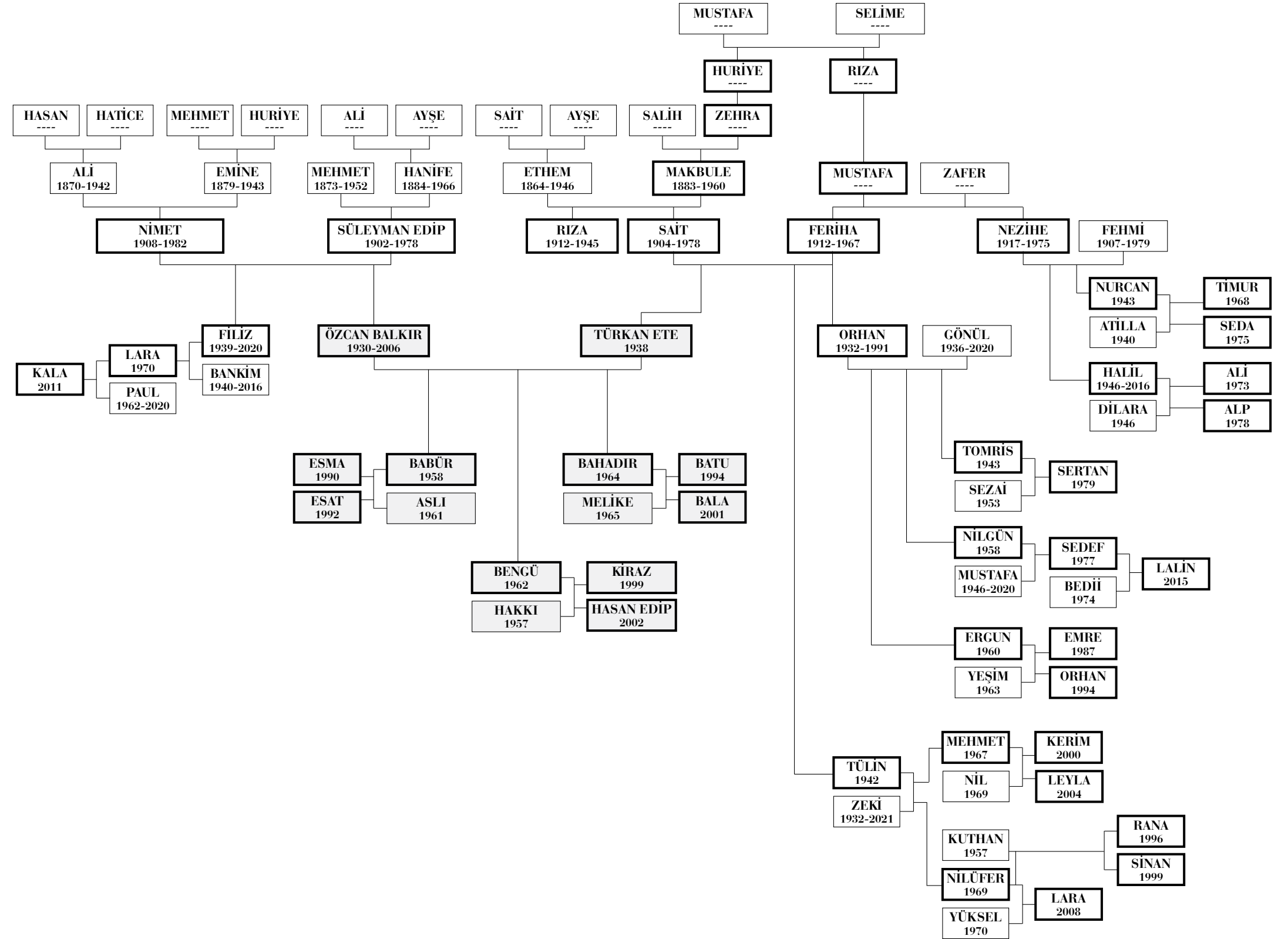
Yaşam felsefemi bana sunulanların kıymetini bilmek üzerine kurduğum için, isteyip de yapamadıklarım, pişmanlık duyduklarım, yaşadıklarımın ve yapabildiklerimin yanında sözü edilmeyecek kadar önemsiz. Sevmek için sevmek, iyilikler için iyi düşünmek, hayat bir armağansa hoyrat davranmamak, özenle kullanmak gerektiğini öğrendim. Umarım iyi bir örnek olmayı başaramışım.

Sevgiyle kalın.

2020 Kasım

SOYAĞACIM

1938 yılında Bursa'da başlayan,
Mudanya, Tekirdağ ve İstanbul'da devam eden,
acıyla tatlıyla bir çok olaya, insana, insanlara,
evlere, mekanlara, ülkelere, şehirlere deđen ve
bugüne uzanan bir tanıklık hikayesi.